

«Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ

**ХҚЕС бухгалтерлік есеп стандарттарына сәйкес қаржылық
есептілік және
Тәуелсіз аудитордың аудиторлық қорытындысы**

2023 жылғы 31 желтоқсан

Мазмұны

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ АУДИТОРЛЫҚ ЕСЕБИ

ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК

Қаржы жағдайы туралы есеп.....	1
Пайда немесе залал және өзге де жиынтық табыс туралы есеп	2
Капиталдағы өзгерістер туралы есеп	3
Ақша қаражатының қозғалысы туралы есеп	4

Қаржылық есептілікке ескертпелер

1	Кіріспе	5
2	Қор өз қызметін жүзеге асыратын экономикалық орта	5
3	Маңызды есеп саясаты.....	6
4	Есеп саясатын қолданудағы маңызды бағалаулар мен кәсіби пайымдар.....	7
5	Жаңа немесе қайта қаралған стандарттар мен түсіндірселерге көшу	9
6	Жаңа есепке алу ережелері	10
7	Ақша қаражаты және олардың баламалары.....	11
8	Қаржы мекемелеріндегі қаражат	13
9	Клиенттерге кредиттер мен аванстар.....	23
10	Борыштық бағалы қағаздарға инвестициялар	29
11	Негізгі құралдар	33
12	Өзге активтер	34
13	Қарыз қаражаты	34
14	Шығарылған Борыштық бағалы қағаздар.....	35
15	Субсидиялау бағдарламалары бойынша міндеттемелер.....	35
16	Болашақ кезеңдердің кірістері және кредиттік сипаттағы міндеттемелер бойынша резерв	35
17	Акционерлік капитал	36
18	Пайыздық кірістер мен шығыстар	37
19	Таза комиссиялық кірістер.....	38
20	Амортизацияланған құны бойынша бағаланған қаржылық активтерді тануды тоқтатудан болған шығыстарды шегергендегі кірістер	38
21	Қаржы құралдарын нарықтық мөлшерлемелерден төмен мөлшерлемелер бойынша бастапқы тану кезінде туындайтын таза залал.....	38
22	Жалпы және әкімшілік шығыстар	39
23	Пайдаға салынатын салық	40
24	Қаржылық қызмет нәтижесінде туындайтын міндеттемелерді салыстыру.....	42
25	Сегменттік талдау	42
26	Қаржы тәуекелдерін басқару.....	47
27	Шартты және шарттық міндеттемелер	63
28	Әділ құн туралы ақпаратты ашу	67
29	Бағалау санаттары бойынша қаржы құралдарын ұсыну.....	70
30	Байланысты тараптармен жасалатын операциялар	72
31	Есепті кезең аяқталғаннан кейінгі оқиғалар	74

Тәуелсіз аудитордың аудиторлық есебі

«Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ Акционері мен Директорлар Кеңесіне

Пікір

Біздің пікірімізше, көрсетілген қаржылық есептілік «Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ (бұдан әрі – «Қор») 2023 жылғы 31 желтоқсандағы қаржылық жағдайын, сондай-ақ оның қаржылық нәтижелері мен белгіленген күнде аяқталған бір жылдағы ақша қаражатының қозғалысын ХҚЕС бухгалтерлік есеп стандарттарына сәйкес барлық елеулі қатынастарында шынайы көрсетеді.

Аудит мәні

Біз Қордың қаржылық есептілігінің аудитін орындадық. Қаржылық есептілік келесіні қамтиды:

- 2023 жылғы 31 желтоқсандағы қаржы жағдайы туралы есеп;
- айтылған жылда аяқталған жылдық пайда немесе залал және өзге де жиынтық табыс туралы есеп;
- айтылған жылда аяқталған капиталдағы өзгерістер туралы есеп;
- айтылған жылда аяқталған ақша қаражатының қозғалысы туралы есеп; және
- есеп саясатының маңызды ақпараты және өзге де түсініктеме ақпараттан құралған қаржылық есептілік ескертулер.

Пікір білдірудің негізі

Біз аудитті халықаралық аудит стандарттарына (ХАС) сай жүргіздік. Біздің жауапкершілігіміз осы стандарттарға сәйкес әрі қарай осы біздің есептің «Аудитордың қаржылық есептіліктің аудитіне жауапкершілігі» бөлімінде көрсетілген.

Біз алған аудиторлық дәлелдер өз пікірімізді білдіру үшін жеткілікті және лайықты деп есептейміз.

Тәуелсіздік

Біз Бухгалтерлерге арналған халықаралық этика стандарттары кеңесі (ХБЭСК кодексі) шығарған Кәсіби бухгалтерлердің халықаралық этика кодексіне (Халықаралық тәуелсіздік стандарттарына сәйкес қоса алғанда) және Қазақстан Республикасындағы біздің қаржылық есептілік аудитімізге қолданылатын этикалық талаптарына сәйкес Қорға тәуелсіз болып табыламыз. Біз қаржылық есептілік аудитімізде қолданылатын ХБЭСК кодексінің басқада этикалық міндеттерімізді және Қазақстан Республикасының этикалық талаптарына сәйкес этикалық міндеттерімізді орындадық.

Тәуелсіз аудитордың аудиторлық есебі (жалғасы)

2 - бет

Біздің аудит әдістемеміз

Қысқаша шолу

Маңыздылық

- Қордың қаржылық есептілік деңгейіндегі тұтас алғандағы маңыздылық: 2,272,000 мың теңге, яғни 2023 жылдың 31 желтоқсандағы қаржы мекемелеріндегі қаражат жиынының шамамен 0.8% пайызын құрайды.

Аудиттің негізгі мәселелері

- Халықаралық қаржылық есептілігінің стандарты 9 «Қаржы инструменттері» сәйкес басшылық орындаған қаржы мекемелеріндегі қаражаттар мен қаржылық кепілдіктер бойынша болжамалы несиелік шығындарын есептеу үшін провизияларды бағалау.

Аудитті жоспарлау кезінде біз маңыздылықты анықтап, қаржылық есептіліктің бұрмалану тәуекелдерін қарастырдық. Атап кеткенде, біз басшылық қандай салаларда өз тұрғысынан пайымдаулар жасағанын талдадық, мысалы, бухгалтерлік жорамалдар мен олардың сипаты бойынша белгісіздікке байланысты болашақ оқиғалардың маңызды бағалауларға қатысты. Біздің орындауымыздағы барлық аудит негізінде, біз сонымен қатар ішкі бақылау құралдарын басшылықтың айналып кету тәуекелдерін, және онымен шектелмей, басшылықтың салғырт әрекеттері салдарынан болатын елеулі бұрмаланулардың қаупін тудыратын ерекшеліктерді ескере отырып анықтадық.

Аудит көлемі біздің қаржылық есептілік туралы тұтастай алғанда пікірімізді білдіруге жеткілікті көлемдегі жұмыстарды атқара алатын Қордың құрылымы, бухгалтерлік процесстері мен бақылау жүйесін қоса алғандағы, сондай-ақ Қор өз қызметін жүзеге асыратын саланың ерекшелігін ескере отырып анықталған.

Маңыздылық

Аудит көлемін анықтауға бізге маңыздылықты пайдалануымыз әсер етті. Аудит қаржылық есептілікте елеулі бұрмалаулар жоқ екендігіне саналы сенімділік алуға арналған. Бұрамалаулар салғырт әрекеттер мен қателіктер салдарынан болуы мүмкін. Егер олар жеке немесе жиынтығында пайдаланушылардың қаржылық есептілігінің негізінде қабылданатын экономикалық шешімдеріне әсер етеді деп күтілсе маңызды болып табылады.

Төменде кестеде ұсынылғандай Қордың қаржылық есептілігінің тұтастай деңгейіндегі маңыздылықты алғанда, біз кәсіби пайымдаулар негізінде, маңыздылық үшін белгілі бір сандық шамаларды анықтадық. Осы шамалар мен сапалық факторларды ескере отырып, біз аудит көлемін, сондай-ақ, аудиторлық әдістердің сипатын, мерзімі мен ауқымын анықтадық және бұрамалаулардың тұтастай алғанда қаржылық есептілікке (жеке немесе жиынтығында қабылданған) әсерін бағаладық.

Тәуелсіз аудитордың аудиторлық есебі (жалғасы)

3 - бет

Қаржылық есептілік 2,272,000 мың теңге
деңгейіндегі тұтас
алғандағы маңыздылық

Біз оны қалай анықтадық 2023 жылдың 31 желтоқсандағы қаржы мекемелеріндегі қаражат жиынының соммасынан шамамен 0.8% мөлшерінде.

Қолданылған маңыздық деңгейін негіздеу Қор мемлекеттік даму институты болып табылады. Қордың стратегиялық бағыттары – ісін жаңа бастаған және бизнесі бар кәсіпкерлерді қолдау және дамыту, сондай-ақ Қордың тұрақты институционалды дамуы. Табыстылық Қордың және оның басшылығының негізгі мақсаты емес. Сондықтан маңыздылықты анықтаудың ең қолайлы базасы қаржы мекемелеріндегі қаражат жиынының болып табылады деген қорытындыға келдік. Бастапқы көрсеткіш ретінде шамамен 0.8% таңдалды, себебі бұл көрсеткіш маңыздық деңгейіне тең.

Аудиттің негізгі мәселелері

Аудиттің негізгі мәселелері – бұл біздің кәсіби пайымдамамызға сәйкес ағымдағы кезеңдегі қаржылық есептілігінің аудиті үшін ең өзекті болып табылатын мәселелер. Бұл мәселелер қаржылық есептіліктің тұтастай алғандағы аудит мән мәтінінде осы есептілік туралы пікір қалыптастыру барысында талқыланды, және біз осы мәселелер бойынша жеке пікір білдірмейміз.

Аудиттің негізгі мәселесі

Аудиттің негізгі мәселесіне қатысты қандай аудиторлық рәсімдер орындалды

Халықаралық қаржылық есептілігінің стандарты 9 «Қаржы инструменттері» сәйкес басшылық орындаған қаржы мекемелеріндегі қаражаттар мен қаржылық кепілдіктер бойынша болжамалы несиелік шығындарын есептеу үшін провизияларды бағалау.

Біз өз назарымызды осы салаға аударғанымыздың бас себептерін бірі, қаржы мекемелеріндегі қаражаттардың және қаржылық кепілдіктердің көлемді болуынан, және ХҚЕС (IFRS) 9 қаржылық есептілік саласында жаңа әрі күрделі стандарт болып саналады. Сол себепті, болжамалы несиелік шығындарына провизия есептеу үшін, айтарлықтай үкім талап қойылады.

Қор болжамалы несиелік шығындар жеке және ұжымдық негізде бағалады. Болжамалы несиелік шығындарды есептеу барысында қолданылатын кредиттік тәуекелдің параметрлері (мысалы, дефолт ықтималдығы, дефолтқа байланысты шығындар және тәуекелге ұшыраған сомалар) сыртқы кредиттік рейтингтерге ақпараттар арқасында негізделген.

Негізгі талқылау бағыттары:

- ХҚЕС (IFRS) 9 сәйкес, қаржы мекемелеріндегі қаражаттарды және қаржылық кепілдіктерді кезеңдер бойынша бөлу;
- Негізгі тәуекелдер параметрлерін бағалау үшін пайдаланылатын бухгалтерлік түсіндірулер мен модельдеу жорамалдары - дефолттың ықтималдығы, дефолтқа байланысты шығын және тәуекелге ұшыраған сомалар.
- Болжамалы несиелік шығындарды есептеу үшін пайдаланылатын деректердің толықтығы мен дәлдігі.
- Қаржыл есептіліктегі есептеулердің ашылуының дәлдігі мен жеткіліктілігі. Қаржылық есептіліктің келесі ескертпелерінде: 4, 8, 26 және 27 есеп саясаты, критикалық есеп бағалаулары мен пайымдаулар, несиелелендіру

Болжамалы несиелік шығындарын бағалау кезінде, келесі аудиторлық рәсімдерді орындадық:

- Біз ХҚЕС (IFRS) 9 талаптарына сәйкес Қор дайындаған болжамалы несиелік шығындарына провизия есептеу әдістемелер мен модельдерді қарастырдық және олардың өткен жылы қолданылған модельдерге сәйкестігін қарастырдық. Біз өз назарымызды келесі әдістемелерге аудардық: дефолт параметрлерін анықтау, несиелік тәуекелдің едәуір ұлғаюына себеп факторларды анықтау, несиелерді және қаржылық кепілдіктерді кезеңдер бойынша іріктеу және негізгі тәуекел көрсеткіштерін бағалау.
- Қаржы мекемелеріндегі қаражаттар үшін, біз:
  - Талдау негізінде тәуекелдер профилін, кредиттік тәуекелді және макроэкономикалық жағдайды ескере отырып, олардың жарамдылығын анықтау үшін болжамалы несиелік шығындар бойынша провизиялардың деңгейіне жеке бағалау жүргіздік.
  - Талдау негізінде сыртқы рейтингтері жоқ қарыз алушыларға арналған иегер компаниясының рейтингін қолданудың орындылығын бағаладық. Иегер компанияның несиелік рейтингі болмаған жағдайда, біз рейтингті қаржы институтының қолда бар қаржылық ақпараты негізінде бағаладық.
  - Деректердің сапасын талдау негізінде тексеру үшін бастапқы деректерді тексеру арқылы болжамалы несиелік шығындарды есептеуде пайдаланылған деректерді тексердік. Оның ішінде қаржылық есеп дайындалған күндегі қарыз мөлшері, өтеу кестелері, сыртқы

Тәуелсіз аудитордың аудиторлық есебі (жалғасы)

5 - бет

Аудиттің негізгі мәселесі

шығындарына қатысты төуекелдерді болжалау және провизияларды құру, басқа қаржы мекемелеріндегі қаражаттар және қаржылық кепілдіктер туралы ақпарат табуға болады.

Аудиттің негізгі мәселесіне қатысты қандай аудиторлық рәсімдер орындалды

несие рейтингтері, төлем тәртібі және макроэкономикалық көрсеткіштер.

- Қаржылық кепілдіктер үшін біз ұжымдық бағалау жүргіздік, оның ішінде:
  - Қордың әдістемесінде анықталған, мерзімі өткен күндер және қайта құрылымдау сияқты критерийлерге сәйкес несиелік құнсыздану моделінің кезеңдері бойынша қаржылық кепілдіктерді бөлуді бағалау.
  - Тарихи деректерді пайдалана отырып, дефолтты болжау және дефолт кезіндегі шығындарды бағалау үшін қормен пайдаланатын үлгілерді бағалау.
  - Іріктеу негізінде біз болжамалы несиелік шығындарды есептеуде қолданылатын ақпаратты тексердік: мерзімі өткен күндер, қайта құрылымдау, төленген кепілдіктер сомасы, бұрын төленген кепілдіктер бойынша өтеу сомасы, дефолт ықтималдығын реттеу үшін пайдаланылатын макропараметрлер.
  - Болжамалы несиелік шығындардың есептеулерінің дұрыстығын тексердік.
  - Ретроспективті талдау жүргізу, қаржылық кепілдік төлемдерінің нақты сомаларымен болжамалы несиелік шығындардың провизиясындағы өзгерістерді салыстыру.
- Біз болжамалы несиелік шығындардың және несиелік төуекелдердің ескертпелері ХҚЕС 7 және ХҚЕС 9 талаптарына сәйкес дайындалғанын тексердік.

Өзге ақпарат

Басшылық өзге ақпарат үшін жауапты. Өзге ақпарат аудиторлық есеп шығару күнінен кейін бізге беріледі деп күтілетін жылдық есепті (бірақ қаржылық есептілігін және осы есептілік бойынша біздің аудиторлық пікірімізді қоспағанда) қамтиды.

Біздің қаржылық есептілік туралы пікіріміз басқа ақпаратты қамтымайды, және біз осындай ақпаратқа қатысты кез-келген нысанда сенімділік білдіре алмаймыз.

Қаржылық есептілігін аудитін жүргізуімізге байланысты, біздің жауапкершілігімізге жоғарыда аталған өзге ақпаратпен танысу, сонымен қатар бізге берілген өзге ақпарат, қаржылық есептіліктегі және аудит кезінде қол жеткізген деректер арасында елеулі сәйкессіздіктердің жоқ екенін қараудан тұрады.

Егерде жылдық есепті қарастырған уақытында, біз оның елеулі бұрмаланулары бар деген тұжырымға келсек, біз осы оқиғаны корпоративтік басқаруға жауапты қызметкерге хабарлаймыз.

Тәуелсіз аудитордың аудиторлық есебі (жалғасы)

6 - бет

Басшылықтың және корпоративтік басқару үшін жауапты адамдардың қаржылық есептілікке жауапкершілігі

Басшылық осы қаржылық есептілікті ХҚЕС бухгалтерлік стандарттарына сәйкес шынайы құруға және қамтамасыз етуге міндетті. Сонымен қатар, басшылық салғырт әрекеттер және қателіктер салдарынан бос қаржылық есептілікті дайындауға керек ішкі бақылау жүйесіне жауапты.

Қаржы есебін дайындау барысында, басшылық Қордың өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетін бағалау, қызметтің үздіксіздігіне қатысты тиісті ақпаратты жария ету, қаржылық есептілік - жұмысты үздіксіз жалғастыру қабілеті негізіндегі қағидатты қолданумен дайындау, басшылық Қорды тарату, оның қызметін тоқтату, қызметті тарату немесе тоқтатудан басқа балама жоқ кездерден басқа жауапты.

Корпоративтік басқару үшін жауапты тұлғалар Қордың қаржылық есептілігін дайындау үрдісін қадағалауға жауапты болып табылады.

Аудитордың қаржылық есептіліктің аудитін өткізу жауапкершілігі

Біздің мақсатымыз қаржылық есептілік салғырт әрекеттер немесе аудиторлық есеп шығару барысында қателіктер салдарынан бой көтеретін небір елеулі жалғандықтың жоқ екендігін растайтын орынды сенімділік алу болып табылады. Орынды сенімділік, сенімділіктің жоғары дәрежесі болып табылады, бірақ ХАС сай жүргізілген аудит әрқашан елеулі бұрмалануды анықтайтынына кепілдік бермейді. Бұрмалаулар салғырт әрекеттер мен қателіктер салдарынан болуы мүмкін, егер олар жеке немесе жиынтығында пайдаланушылардың қаржылық есептілігінің негізінде қабылданатын экономикалық шешімдеріне әсер етеді деп орынды түрде күтілсе маңызды деп есептеледі.

ХАС сәйкес жүргізілген аудит аясында, біз кәсіби тұжырымдама қолданамыз және бүкіл аудит барысында кәсіби скептицизмді сақтаймыз. Сонымен қатар, біз келесі әрекеттерді орындаймыз:

- Қаржылық есептіліктегі салғырт әрекеттер немесе қателіктер салдарынан елеулі бұрмаланулардың тәуекелін анықтаймыз және бағалаймыз; осы тәуекелдерге қатысты аудиторлық рәсімдерді өзірлейміз және бағалаймыз; біздің аудиторлық пікірімізді білдіруге жеткілікті және тиісті болып табылатын аудиторлық дәлелдер аламыз. Салғырт әрекеттер салдарынан болатын елеулі бұрмаланулардың тәуекелі, қателер салдарынан болатын елеулі бұрмалануларға қарағанда жоғары, себебі салғырт әрекеттер келісім, жалғандық, әдейі қалдырып кету немесе ақпараттарды жалған көрсету немесе ішкі бақылау жүйесін айналып өту әрекеттерінен тұруы мүмкін;
- қордың ішкі бақылау жүйесінің тиімділігі туралы пікір білдіру мақсатында емес, жағдайларға сай келетін аудиторлық рәсімдерді өзірлеу үшін, аудит тұрғысынан мәні бар, ішкі бақылау жүйесі жайлы түсінік аламыз;
- қолданыстағы есеп саясатының орындылығы мен есептік бағалаулардың негізділігін және басшылық дайындаған байланысты ақпаратты ашып көрсетулердің негізділігін бағалаймыз;
- басшылықтыңпен үздіксіздік принципін қолдану заңдылығын қорытындылаймыз, ал жиналған аудиторлық дәлелдер негізінде – айтарлықтай күмәнді оқиғаларға немесе жағдайларға байланысты Қордың өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне қатысты елеулі пайда болу мүмкіндігін тұжырымдаймыз. Егер біз айтарлықтай белгісіздік бар деген қорытындыға келетін болсақ, біз қаржылық есептілігінде тиісті ақпаратты ашып, біздің есепте назар аударуымыз керек, немесе осындай ақпаратты ашу жеткіліксіз болса, біздің пікіріміз өзгертіледі. Біздің нәтижелер аудиторлық есептің шығару күніне дейін алынған аудиторлық дәлелдемелерге негізделген. Алайда, болашақ оқиғалар немесе жағдайлар Қордың үздіксіз жұмыс жалғастыру қабілетін жоғалтуына әкелуі мүмкін;

Тәуелсіз аудитордың аудиторлық есебі (жалғасы)

7 - бет

- қаржылық есептіліктің тұтастай алғандағы ұсынылуын, оның құрылымы мен мазмұнын, ақпаратты ашуы, және қаржылық есептіліктің негізіндегі операциялар мен оқиғалардың әділ ұсынылуын бағалаймыз.

Біз, корпоративтік басқару үшін жауапты адамдармен ақпарат ауыса отырып, олардың назарына жоспарланған аудит ауқымы мен мерзімдерін жеткіземіз. Сонымен қатар, аудит нәтижелері бойынша табылған өрескел қателіктер және де ішкі бақылау жүйесіндегі елеулі кемшіліктер жайлы өзара ақпараттық әрекеттестік жасаймыз.

Корпоративтік басқаруға жауапты қызметкерлерге, біз тәуелсіздікке қатысты этикалық талаптарды орындаған жайлы және тәуелсіздігімізге дәлелді түрде әсер етеді деп есептеуге болатын барлық байланыстар мен өзге сұрақтар жайлы ақпаратты және қажетті жағдайларда – тиісті сақтық шараларын жеткіздік деген мәлімдеме жасаймыз.

Корпоративтік басқару үшін жауапты қызметкерлердің назарына жеткізілген мәселелер негізінде, біз ағымдағы кезеңдегі қаржылық есептілігіне аудит жүргізу үшін ең маңызды болып табылатын және сәйкесінше негізгі аудит мәселелері болып саналатын мәселелерді анықтаймыз. Бұл сұрақтар жайлы ақпаратты жария ету заңнамамен тыйым салынған, немесе осындай ақпараттың теріс салдары оның хабардан қоғамға пайданы жоққа әкеледі деп болжауға болатын кездерден басқа жағдайларда, бұл мәселелер біздің аудиторлық есебімізде сипатталады.

Атқарылған жұмыс нәтижесі бойынша, тәуелсіз аудитордың дайындаған аудиторлық есебінің тапсырма жетекшісі, Сухраб Азимов болып табылады.

«ПрайсуотерхаусКуперс» ЖШС атынан

PricewaterhouseCoopers LLP

Бекітілді:

Азамат Конратбаев
Басқарушы директор
ПрайсуотерхаусКуперс ЖШС
(Қазақстан Республикасы Қаржы
Министрлігінің бас Мемлекеттік
лицензиясы, 1999 жылы 21 қазан
№00000005)

Қол қойылды:

Светлана Белокурова
Орындаушы аудитор
(1998 жылғы 21 ақпандағы № 0000357
аудиторлық біліктілік куәлігі)

29 ақпан 2024 жыл
Алматы, Қазақстан

**«Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ
Қаржы жағдайы туралы есеп**

(мың қазақстандық теңгемен)	Ескерт.	2023 ж. 31 желтоқсан	2022 ж. 31 желтоқсан (қайта қаралған)	2022 ж. 1 қаңтар (қайта қаралған)
АКТИВТЕР				
Ақша қаражаты және олардың баламалары	7	124,974,982	182,037,345	76,882,383
Қаржы мекемелеріндегі қаражат	8	284,039,085	220,485,551	275,045,786
Субсидиялау бағдарламалары бойынша дебиторлық берешек		136,338	183,681	77,899
Клиенттерге кредиттер мен аванстар	9	1,214,754	2,600,024	252,248
Борыштық бағалы қағаздарға инвестициялар	10	5,692,121	13,787,556	11,259,798
Ағымдағы салық міндеттемелерін алдын ала төлеу	23	2,075,575	633,394	3,357,383
Өзге активтер	12	1,075,511	5,064,529	4,975,966
Кейінге қалдырылған салық активі	23	582,713	-	3,132,896
Негізгі құралдар	11	2,051,605	2,324,753	2,121,829
Материалдық емес активтер		264,471	324,883	267,623
Сатуға арналған айналымнан тыс активтер		28,347	39,262	153,173
АКТИВТЕР ЖИЫНЫ		422,135,502	427,480,978	377,526,984
МІНДЕТТЕМЕЛЕР				
Қарыз қаражаты	13	148,272,206	167,974,375	169,302,529
Шығарылған борыштық бағалы қағаздар	14	1,035,039	1,244,178	1,244,178
Субсидиялау бағдарламалары бойынша міндеттемелер	15	2,972,435	4,913,288	7,792,965
Кейінге қалдырылған салық міндеттемесі	23	-	1,835,530	-
Болашақ кезеңдердің кірістері және кредиттік сипаттағы міндеттемелер бойынша резервтер	16	68,393,748	75,349,867	56,861,826
Өзге міндеттемелер		889,865	1,174,872	976,702
МІНДЕТТЕМЕЛЕР ЖИЫНЫ		221,563,293	252,492,110	236,178,200
КАПИТАЛ				
Акционерлік капитал	17	102,920,273	102,920,273	102,920,273
Қосымша төленген капитал		10,735,627	10,735,627	10,735,627
Өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздарды қайта бағалау қоры		(363,647)	(771,353)	26,956
Өзге де резервтер		316,430	316,430	316,430
Бөлінбеген пайда		86,963,526	61,787,891	27,349,498
КАПИТАЛ ЖИЫНЫ		200,572,209	174,988,868	141,348,784
МІНДЕТТЕМЕЛЕР МЕН КАПИТАЛ ЖИЫНТЫҒЫ		422,135,502	427,480,978	377,526,984

2024 жыл 29 ақпанында шығарылым үшін бекітілді және Басқарма атынан қол қойылды.

Гаухар Бурибаева ханым
Басқарма төрайымы

Акмарал Бекмуратова ханым
Бас бухгалтер

«Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ
Пайда немесе залал және өзге де Жиынтық табыс туралы есеп

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Ескер.	2023 ж.	2022 ж. (қайта қаралған)
Тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісі бойынша есептелген пайыздық кірістер	18	38,698,263	35,526,551
Басқа да ұқсас кірістер	18	6,887	25,276
Пайыздық шығыстар	18	(8,088,073)	(7,818,871)
Таза пайыздық маржа және ұқсас кірістер		30,617,077	27,732,956
Кредиттік залал бойынша бағалау резервтері	7-10	5,765,220	(5,127,897)
Кредиттік залал бойынша бағалау резервтерін жасағаннан кейінгі таза пайыздық маржа және кейінгі ұқсас кірістер		36,382,297	22,605,059
Таза комиссиялық кірістер	19	29,756,451	24,853,961
Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын қаржы активтерін тануды тоқтатудан болған шығыстарды шегергендегі кірістер	20	1,471,514	32,793,975
Қаржы құралдарын нарықтан төмен мөлшерлемелер бойынша бастапқы тану кезінде туындайтын таза шығыстар	21	(19,553,280)	(3,267,258)
Пайда немесе залал арқылы әділ құны бойынша бағаланатын борыштық бағалы қағаздардан түскен кірістерді шегергендегі шығыстар		(968)	12,497
Шетел валютасымен операциялар бойынша кірістерді шегергендегі шығыстар		(12,083)	(105)
Шетел валютасын қайта бағалаудан болған кірістерді шегергендегі шығыстар		(37,301)	384,190
Өзге активтердің құнсыздануына резервке аударымдар	12	(78,447)	66,660
Кредиттік сипаттағы міндеттемелер бойынша резервтерді қалпына келтіру/ (резервке аудару)	27	6,594,464	(6,388,865)
Басқа да операциялық кірістер		911,690	164,704
Қордың бағдарламаларын іске асыру бойынша шығыстар	22	(1,778,577)	(1,219,306)
Жалпы және әкімшілік шығыстар	22	(6,344,313)	(5,563,952)
Салық салуға дейінгі пайда		47,311,447	64,441,560
Пайдаға салынатын салық бойынша шығыстар	23	(8,719,430)	(12,481,494)
ЖЫЛ ІШІНДЕГІ ПАЙДА		38,592,017	51,960,066
Өзге жиынтық кіріс:			
<i>Кейіннен пайда немесе залал құрамына қайта жіктелуі мүмкін баптар:</i>			
Басқа жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын борыштық бағалы қағаздарға инвестициялар:		407,706	(798,309)
Жыл ішіндегі өзге де жиынтық кіріс/(шығыс).		407,706	(798,309)
ЖЫЛ ІШІНДЕГІ ЖИЫНТЫҚ КІРІС ЖИЫНЫ		38,999,723	51,161,757

Екі кезеңдегі пайдасы мен жиынтық кірістің жалпы сомасы толық мөлшерде Қордың акционеріне тиесілі болады.

«Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ
Капиталдағы өзгерістер туралы есеп

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Акционерлік капитал	Қосымша төленген капитал	Өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын бағалы қағаздарды қайта бағалау қоры	Өзге де резервтер	Бөлінбеген (залал)/ пайда	Жиыны
2022 жылғы 1 қаңтардағы қалдық	102,920,273	10,735,627	26,956	316,430	27,349,498	141,348,784
Жыл ішіндегі пайда	-	-	-	-	51,960,066	51,960,066
Өзге де жиынтық залал	-	-	(798,309)	-	-	(798,309)
Жыл ішіндегі жиынтық кіріс жиыны	-	-	(798,309)	-	51,960,066	51,161,757
Жарияланған дивидендтер	-	-	-	-	(17,521,673)	(17,521,673)
2022 ж. 31 желтоқсандағы теңгерім	102,920,273	10,735,627	(771,353)	316,430	61,787,891	174,988,868
Жыл ішіндегі пайда	-	-	-	-	38,592,017	38,592,017
Өзге де жиынтық залал	-	-	407,706	-	-	407,706
Жыл ішіндегі жиынтық кіріс жиыны	-	-	407,706	-	38,592,017	38,999,723
Жарияланған дивидендтер	-	-	-	-	(13,416,382)	(13,416,382)
2023 ж. 31 желтоқсандағы қалдық	102,920,273	10,735,627	(363,647)	316,430	86,963,526	200,572,209

**«Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ
Ақша Қаражаттарының Қозғалысы туралы Есеп**

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Ескер.	2023 ж.	2022 ж.
Операциялық қызметтен түскен ақша қаражаттары:			
Алынған пайыздар		30,054,995	27,582,539
Төленген пайыздар		(1,701,519)	(1,527,789)
Алынған комиссиялар		29,653,979	36,748,547
Төленген комиссиялар		(133,922)	(133,820)
Өзге операциялық қызметтен түскен түсімдер		162,428	147,552
Еңбекке ақы төлеу бойынша төленген шығындар		(3,623,789)	(2,858,295)
Төленген жалпы және әкімшілік шығыстар		(3,891,731)	(3,344,077)
Төленген пайдаға салынатын салық		(11,146,497)	(3,003,272)
		39,373,944	53,611,385
Операциялық активтер мен міндеттемелердегі өзгерістерге дейін операциялық қызметтен алынған ақша қаражаты			
<i>Таза (өсім)/төмендеу:</i>			
- қаржы мекемелеріндегі қаражаттар бойынша		(46,196,182)	45,530,608
- клиенттерге кредиттер мен аванстар бойынша		192,643	6,096,677
- өзге де қаржы активтері бойынша		(9,268,556)	(4,372,601)
- өзге де активтер бойынша		5,258,473	48,876
<i>Таза өсім/(төмендеуі):</i>			
- басқа қаржылық міндеттемелер (субсидиялау бағдарламалары бойынша міндеттемелер) бойынша		7,339,796	1,308,823
- өзге де міндеттемелер бойынша		(139,496)	(91,633)
Таза ақша қаражаты (пайдаланылған) / операциялық қызметтен алынған		(3,439,378)	102,132,135
Инвестициялық қызметтен түскен ақша қаражаты			
Инвестициялық бағалы қағаздарды сатып алу		(23,323,389)	(18,880,610)
Инвестициялық бағалы қағаздарды сатудан және өтеуден түскен түсімдер		9,697,517	47,182,629
Негізгі құралдарды сатып алу		(53,121)	(146,073)
Материалдық емес активтерді сатып алу		(31,298)	(123,472)
Сату үшін активтерді өткізуден түскен түсімдер		19,136	249,585
Инвестициялық қызметтен алынған таза ақша қаражаты		(13,691,155)	28,282,059
Қаржы қызметінен түскен ақша қаражаты			
Қарыз қаражатын алу		4,350,000	4,366,600
Қарыз қаражатын өтеу		(30,430,863)	(11,987,102)
Шығарылған борыштық бағалы қағаздарды өтеу		(200,000)	-
Ұзақ мерзімді жалға алуды өтеу		(226,352)	(184,340)
Төленген дивидендтер		(13,416,382)	(17,521,673)
Қаржы қызметінде пайдаланылған таза ақша қаражаты		(39,923,597)	(25,326,515)
Айырбас бағамы өзгерістерінің ақша қаражатына және олардың баламаларына әсер		(256)	(1,209)
Құнсыздануға резерв өзгерістерінің ақша қаражатына және олардың баламаларына әсері		(7,977)	68,492
Ақша қаражатының және олардың баламаларының (таза төмендеуі)/таза өсімі		(57,062,363)	105,154,962
Кезең басындағы ақша қаражаттары мен олардың баламалары	7	182,037,345	76,882,383
Кезең соңындағы ақша қаражаты және олардың баламалары	7	124,974,982	182,037,345

5-74-ке дейінгі беттердегі ескертпелер осы қаржылық есептіліктің ажырамас бөлігін құрайды.

1 Кіріспе

«Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ (бұдан әрі «Қор») Қазақстан Республикасы Үкіметінің 1997 жылғы 26 сәуірдегі № 665 қаулысына сәйкес құрылды. Қор Қазақстан Республикасының аумағында шағын және орта кәсіпкерлікті дамытуды қолдау жөніндегі даму институты ретінде қаржылық қызмет көрсететін акционерлік қоғам ретінде тіркелген және өз қызметін жүзеге асырады.

2023 және 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Қордың 100% акционері «Бейтерек» ұлттық басқарушы холдингі» АҚ (бұдан әрі – «Бас компания» немесе «Жалғыз акционер»). Қордың түпкілікті акционері Қазақстан Республикасының Үкіметі. Байланысты тараптармен жасалатын операциялар бойынша ақпарат 30-шы ескертпеде ашылған.

Негізгі қызметі. Қордың негізгі қызметі - екінші деңгейдегі банктер, микроқаржы ұйымдары және лизингтік компаниялар арқылы кредиттеу бағдарламалары шеңберінде қаржыландыру, пайыздық мөлшерлемелерді субсидиялау, кепілдік беру, консультациялық қолдау, ақпараттық-талдау материалдарын тарату. Қор Қазақстандағы шағын және орта бизнесті қаржыландыру үшін жеке және қарыз қаражатын пайдаланады.

Қордың 20 аймақтық филиалы бар. Бас кеңсесі Қазақстанның Алматы қаласында орналасқан. 2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Қорда 418 қызметкер (2022 жыл: 398 қызметкер) жұмыспен қамтылды.

Тіркелген мекенжайы және қызмет жүргізу орны. Қор Қазақстан Республикасы, Алматы, Гоголь көшесі, 111 мекенжайы бойынша тіркелген.

Есептілікті табыс ету валютасы. Егер өзгеше көрсетілмесе, осы қаржылық есептілік Қазақстандық теңгемен берілген.

2 Қор өз қызметін жүзеге асыратын экономикалық орта

Қазақстан Республикасы.

2022 жылы 24 ақпанда Ресей Украинаға әскери шабуыл жасады. Шабуылға жауап ретінде АҚШ, Еуропалық Одақ және басқа да бірқатар елдер Ресейге қарсы ауқымды санкциялар енгізді, соның ішінде ресейлік банктерге Swift жүйесін пайдалануға тыйым салды. Ресей Қазақстанның ең ірі сауда серіктесі. Қазақстан сонымен қатар мұнай экспортының 80%-ға дейін тасымалдайтын Каспий құбыр консорциумына (КҚК) елеулі деңгейде тәуелді.

Украинадағы соғыс пен Ресейге қарсы санкциялар шикізат бағасына әсер етіп, теңге бағамының құбылмалылығын арттырды. Инфляция деңгейі 2023 жылдың ақпанында 21,3%-ға жеткен соң 2023 жылдың желтоқсан айында 9,8%-ды құрады. 2023 жылы экономикалық өсім 4,8%-ды құрады, ал сарапшылардың бағалауынша, алдағы үш жылда ұлттық экономиканың өсу қарқыны орташа алғанда жылына 4%-дан сәл ғана аз болады. Осы есепті шығару күніне Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің ресми бағамы 2023 жылғы 31 желтоқсандағы бір АҚШ доллары үшін 454.56 теңгемен салыстырғанда (2022 жылғы 31 желтоқсан: бір АҚШ доллары үшін 462.65 теңге) салыстырғанда бір АҚШ долларына 448.89 теңгені құрады.

Жалпы алғанда, Қазақстан Республикасының экономикасы дамушы нарықтарға төн кейбір сипатты белгілерді көрсетуді жалғастыруда. Сонымен қатар, Қазақстан Республикасындағы қаржы секторы елдегі саяси, заңнамалық, қаржылық және нормативтік өзгерістерге бейім болып қала береді. Теңге бағамы мен шикізат бағасына қатысты белгісіздік сақталуда.

Экономикалық орта Қордың қызметі мен қаржылық жағдайына елеулі әсер етеді. Басшылық Қордың тұрақты қызметін қамтамасыз ету үшін қажетті шараларды қабылдайды. Дегенмен, ағымдағы экономикалық ортаның болашақ әсерін болжау қиын және басшылықтың ағымдағы күтулері мен бағалаулары нақты нәтижелерден өзгеше болуы мүмкін. Қазақстан Республикасындағы болашақ экономикалық тұрақтылық перспективалары негізінен үкімет қабылдаған экономикалық шаралардың тиімділігіне, сондай-ақ Қордың бақылауынан тыс құқықтық және саяси өзгертулерге байланысты.

3 Маңызды есеп саясаты

Осы қаржылық есептілік ХҚЕСК шығарған Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына («ХҚЕС») сәйкес әзірленді («ХҚЕС бухгалтерлік стандарттары»).

Осы қаржылық есептілік әділ құн бойынша қаржы құралдарын бастапқы тануға және пайда немесе залал арқылы әділ құн бойынша және басқа жиынтық кіріс арқылы әділ құн бойынша бағаланатын қаржы құралдарын қайта бағалауға түзетумен тарихи құн бойынша есепке алу қағидалары негізінде дайындалған. Осы қаржылық есептілікті жасау кезінде қолданылатын есеп саясаты төменде келтірілген. Бұл қағидалар, егер басқасы көрсетілмесе, ұсынылған барлық кезеңдерге кезекті қолданылды (5- ескертпе).

Осы қаржылық есептіліктер меншікті капиталды қарызға беретін немесе беретін инвесторлар болып табылатын негізгі пайдаланушыларға арналған есептілікші тұлға. Осы қаржылық есептіліктер негізгі пайдаланушылардың іскерлік және экономикалық қызмет туралы ақылға қонымды білімі бар және ақпаратты тиісті түрде тексеріп, қарап шықты деп болжайды. Кейде тіпті білімді және мұқият пайдаланушылар осы қаржылық есептілікті көрсетілген күрделі экономикалық ақпаратты түсіну үшін кеңесшінің көмегіне мұқтаж болуы мүмкін.

Осы қаржылық есептіліктің мақсаты басшылық өзінің негізгі пайдаланушылары үшін маңызды деп санайтын ақпаратты ғана ашу болып табылады. Басшылық маңызды ақпаратты маңызды емес ақпаратпен жасырып, осы қаржылық есептіліктің түсініктілігіне нұқсан келтірмеуге тырысады. Тиісінше, тек маңызды есеп саясаты, сәйкесінше, ақпаратты ашу туралы қолданыстағы ескертпелерде ашылады.

Қаржылық жағдай баптары бойынша есептілікті өтімділік тәртібімен ұсыну. Қордың нақты анықталған операциялық циклі жоқ, сондықтан Қор қаржылық жағдай туралы есепте қысқа мерзімді және ұзақ мерзімді активтерді, ұзақ мерзімді және қысқа мерзімді міндеттемелерді бөлек көрсетпейді. Оның орнына активтер мен міндеттемелер өтімділік ретімен көрсетіледі. Күтілетін өтеу мерзімі бойынша қаржы құралдарын талдау 26- ескертпеде келтірілген. Төмендегі кестеде 26 ескертпеде ұсынылған талдауға қосылмаған баптар бойынша есепті кезең аяқталғаннан кейін 12 айға дейін немесе одан кейін өтелуі немесе өтелуі күтілетін сомалар туралы ақпарат берілген.

	2023 жылғы 31 желтоқсан			2022 жылғы 31 желтоқсан		
	Орын толтыруға/өтеуге күтілетін сомалар			Орын толтыруға/өтеуге күтілетін сомалар		
	есепті кезең аяқталғаннан кейін 12 ай ішінде	есепті кезең аяқталғаннан кейін 12 айдан кейін	Жиыны	есепті кезең аяқталғаннан кейін 12 ай ішінде	есепті кезең аяқталғаннан кейін 12 айдан кейін	Жиыны
<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>						
АКТИВТЕР						
Негізгі құралдар	244,658	1,806,947	2,051,605	430,603	1,894,150	2,324,753
Материалдық емес активтер	97,526	166,945	264,471	143,542	181,341	324,883
Ағымдағы салық міндеттемелерін алдын ала төлеу	2,075,575	-	2,075,575	570,055	63,339	633,394
Кейінге қалдырылған салық активі	582,713	-	582,713	-	-	-
Сатуға арналған айналымнан тыс активтер	28,347	-	28,347	39,262	-	39,262
Өзге активтер	1,005,500	-	1,005,500	4,851,328	-	4,851,328
МІНДЕТТЕМЕЛЕР						
Кейінге қалдырылған салық міндеттемелері	-	-	-	1,835,530	-	1,835,530
Өзге міндеттемелер	595,693	-	595,693	573,968	-	573,968

Қаржылық есептілікті ұсынудағы өзгерістер. 2023 жылы басшылық қаржы мекемесіндегі борыштық бағалы қағаздарға салынған инвестициялардың қалдықтарын Қаржы мекемелеріндегі қаражатқа қайта жіктеуді шешті. Басшылықтың пікірінше, бұндай презентация қаржылық есептілікті оқырмандарға Қаржы мекемелерімен байланысты кредиттік тәуекелді жақсырақ көрсетеді. Осыған байланысты, салыстырмалы көрсеткіштер ағымдағы жылдың нәтижелерін ұсынуға сәйкес болу үшін түзетілді. Төмендегі кесте қаржылық есептілікті ұсыну мақсатында 2022 жылдың 31 желтоқсанындағы қайта жіктеудің сомаларға әсерін көрсетеді.

3 Маңызды есеп саясаты (жалғасы)

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Бастапқыда берілген сома	Қайта жіктеу	2022 жылғы 31 желтоқсандағы қайта жіктелгеннен кейінгі сома
Қаржы мекемелеріндегі қаражат	214,943,399	5,542,152	220,485,551
Борыштық бағалы қағаздарға инвестициялар	19,329,708	(5,542,152)	13,787,556

Төмендегі кесте қаржылық есептілік мақсаттары үшін 2022 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша қайта жіктеудің сомаларға әсерін көрсетеді.

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Бастапқыда берілген сома	Қайта жіктеу	2022 жылдың 1 қаңтарындағы қайта жіктелгеннен кейінгі сома
Қаржы мекемелеріндегі қаражат	239,303,960	35,741,826	275,045,786
Борыштық бағалы қағаздарға инвестициялар	47,001,624	(35,741,826)	11,259,798

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Бастапқыда берілген сома	Қайта жіктеу	2022 жылға қайта жіктелгеннен кейінгі сома
Клиенттерге берілген кредиттер мен аванстар бойынша және Қаржы мекемелерінен алынатын қарыздар бойынша резервті құру/қалпына келтіру	(4,191,497)	(936,400)	(5,127,897)
Борыштық бағалы қағаздардың құнсыздануы	(936,400)	936,400	-

2022 жылғы 1 қаңтардағы қаржылық жағдай туралы үшінші есеп осы қаржылық есептілікте жоғарыда сипатталған ұсынудағы өзгерістер нәтижесінде ұсынылған.

4 Есеп саясатын қолданудағы сыни бағалаулар және кәсіби пайымдаулар

Қор келесі қаржы жылындағы оның есептілік сомасына және активтер мен міндеттемелердің баланстық құнына әсер ететін бағалаулар мен жорамалдар жасайды. Бағалаулар мен болжамдар басшылықтың тәжірибесіне және басқа факторларға, соның ішінде басшылық ағымдағы жағдайларды ескере отырып орынды деп есептейтін болашақ оқиғаларды күтуге негізделген тұрақты түрде қаралады. Есеп саясатын қолдану барысында басшылық кәсіби пайымдаулар мен бағалауларды да пайдаланады. Қаржылық есептілікте танылған сомаларға неғұрлым елеулі әсер ететін пайымдаулар мен келесі қаржы жылы ішінде активтер мен міндеттемелердің баланстық құнына елеулі түзетулер енгізуі мүмкін бағалаулар қамтиды:

Күтілетін кредиттік шығындарды бағалау. Қор өзінің кредиттік портфелін және қаржы мекемелеріндегі қаражатын тұрақты негізде және әрбір есепті күнге құнсыздану мәніне талдайды. Күтілетін кредиттік залалдарды бағалау - елеулі бағалау, оны алу үшін бағалау әдіснамасы, модельдер және бастапқы деректер пайдаланылады. Күтілетін кредиттік залалдарды бағалау әдіснамасының егжей-тегжейлері 26-ескертпеде ашылған. Мынадай компоненттер кредиттік залалдар үшін бағалау резервіне елеулі ықпал етеді: дефолтты анықтау, кредиттік тәуекелдің едәуір ұлғаюы, дефолт ықтималдығы, дефолт тәуекеліне ұшырау және дефолт жағдайындағы залал мөлшері, сондай-ақ макроэкономикалық сценарийлер моделі. Қор есептік күтілетін кредиттік залалдар мен кредиттер бойынша нақты залалдар арасындағы алшақтықтарды азайту мақсатында модельдер үшін модельдер мен бастапқы деректерді үнемі тексереді және растайды.

2023 және 2022 жылдары Қор банктерге берілген кредиттер бойынша макроэкономикалық айнымалыларға талдау жүргізген жоқ. Бұл макроэкономикалық айнымалылардың банктің дефолт ықтималдығына әсер етпеуімен түсіндіріледі, сондықтан макроэкономикалық факторлар 1-деңгейде бекітілді (бұл әсердің жоқтығын көрсетеді). Кредиттер мен аванстар бойынша Қор портфельдің Қор активтеріне қатысты маңызды еместігіне байланысты макроэкономикалық ауыспалылардың әсеріне талдау жүргізбейді.

4 Есеп саясатын қолданудағы маңызды бағалаулар мен кәсіби пайымдар (жалғасы)

Қаржы мекемелеріндегі қаражатдың сезімталдығын талдау. 2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша дефолтты ықтималдығын бағалаудың 10%-ға ұлғаюы немесе азаюы күтілетін кредиттік залалдар үшін резервтің қорытынды сомасының 418,382 мың теңгеге (2022 жылғы 31 желтоқсан: 982,234 мың теңгеге) ұлғаюына немесе төмендеуіне әкеледі.

Кредиттік тәуекелдің едәуір ұлғаюы. Кредиттік тәуекелдің едәуір ұлғаю фактісін анықтау үшін Қор есепті күнге қаржы құралының қолданылу мерзімі ішінде дефолттың басталу тәуекелін бастапқы тану күніне дефолттың басталу тәуекелімен салыстырады. Бағалау процесінде есепті күнгі кредиттік тәуекелдің нақты деңгейі емес, кредиттік тәуекелдің салыстырмалы ұлғаюы қаралады. Қор бірқатар факторларды, оның ішінде нақты клиенттік портфельдердің мінез-құлық аспектілерін қоса алғанда, шамадан тыс шығындар мен күш-жігерсіз қолжетімді барлық негізделген және расталған болжамды ақпаратты ескереді. Қор дефолт сәтіне дейін кредиттік тәуекелдің ұлғаюының мінез-құлық белгілерін және кредиттік тәуекелді бағалауға тиісті болжамды ақпаратты жеке құрал немесе портфель деңгейінде енгізуді айқындайды (26-ескертпе).

Егер Қаржы мекемелеріндегі барлық қорлар бойынша күтілетін кредиттік залалдар өмір бойы күтілетін кредиттік залалдар ретінде бағаланса (яғни, қазіргі уақытта 1-кезеңдегі және 12 айлық күтілетін кредиттік залал ретінде бағаланатындарды қоса алғанда), 2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша күтілетін кредиттік залалдар үшін резерв 1,972,935 мың теңгеге жоғары болар еді (2022 ж. 31 желтоқсан: 11,039,104 мың теңгеге жоғары).

Қаржы құралдарын нарықтық мөлшерлемелерден төмен мөлшерлемелер бойынша бастапқы тану және байланысты тараптармен операциялар Қор өзінің әдеттегі қызметі барысында байланысты тараптармен операциялар жүргізеді. ХҚЕС (IFRS) 9 сәйкес қаржы құралдары бастапқыда әділ құн бойынша танылуы тиіс. Мұндай операциялар үшін белсенді нарық болмаған кезде нарықтық немесе нарықтық емес пайыздық мөлшерлемелер бойынша операциялардың жүзеге асырылғанын анықтау үшін пайымдаулар пайдаланылады. Байланысты емес тараптармен операциялардың ұқсас түрлеріне баға белгілеу және тиімді пайыздық мөлшерлемені талдау пайымдау үшін негіз болып табылады. Байланысты тараптармен жасалатын операцияларға қатысты шарттар 30-ескертпеде көрсетілген.

Қор 19,553,280 мың теңге сомасында нарықтан төмен мөлшерлемелер бойынша Қаржы мекемелерінің қаражатын бастапқы тану кезінде таза шығынды мойындады (2023 жылы: 1,446,683 мың теңге залал). Бұл кредиттердің номиналды мөлшерлемесі 2%, нарықтық мөлшерлеме Қордың бағалауы бойынша 15.03% - 17.22% (2022 ж.: 16.95% - 16.98%) құрады. 8 және 22 ескертпелерде келтірілген.

Банктерге берілген кредиттердің құнына тиімді пайыздық мөлшерлемелерді қолдану кірістер немесе залалдар туралы есепте бастапқы тану кезінде шығыстарды тануға әкелді.

Берілген қаржылық кепілдіктердің әділ құны. Шағын және орта бизнесті қолдау бағдарламалары аясында Қор шағын және орта бизнес субъектілеріне кредит сомасының 85 %-ына дейін кепілдік береді. 2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша берілген кепілдіктер сомасы 402,145,305 мың теңгені құрады (2022 жылғы 31 желтоқсан: 379,112,302 мың теңге). Қаржылық кепілдіктер бойынша күтілетін кредиттік шығындарды есептеу үшін Қор мерзімі өткен күндер санына негізделген көші-қон матрицаларын пайдалана отырып, дефолт ықтималдығын анықтайды. Көші-қон матрицаларын құрастыру кезінде Қор Қордан кепілдік алған қарыз алушылар жұмыс істейтін салаларды ескереді және осы салалардағы дефолт тәуекелін макроэкономикалық көрсеткіштермен салыстырады. Осы талдауды жүргізу кезінде Қор мынадай макроэкономикалық көрсеткіштерді пайдаланады:

4 Есеп саясатын қолданудағы маңызды бағалаулар мен пайымдаулар (жалғасы)

- Brent маркалы мұнайдың бағасы;
- USD/KZT Валюта айырбастау бағамы;
- Инфляция деңгейі;
- Жұмыссыздық деңгейі;
- ЖІӨ өсімі.

2022 жылғы 10 қаңтарда «Төтенше жағдайды енгізу нәтижесінде зардап шеккен жеке және заңды тұлғаларды қолдау шаралары туралы» Қазақстан Республикасы Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігі төрағасының бұйрығы шығарылды, оның шеңберінде төтенше жағдайды енгізу нәтижесінде зардап шеккен жеке және заңды тұлғаларға кредиттер бойынша төлемдерді кейінге қалдыру ұсынылды. Мұндай мерзімін ұзартуды сұраған компаниялардың арасында Қор қаржылық кепілдіктер берген шағын және орта кәсіпкерлік субъектілері де болды. Қор осындай қайта құрылымдаулар кредиттік тәуекелдің едәуір ұлғаюының белгісі болып табылатынын бағалайды, соның нәтижесінде осы қаржылық кепілдіктер күтілетін кредиттік залалдардың 2-моделінің кезеңіне ауыстырылды. Егер қайта құрылымдаудан басқа кредиттік сапаның нашарлауының басқа факторлары болған жағдайда, онда Қор осы кепілдіктерді күтілетін кредиттік залалдардың 3-моделінің кезеңіне жатқызады.

2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша шағын және орта бизнес субъектілеріне берілген кепілдіктер бойынша күтілетін кредиттік шығындар сомасы 23,811,092 мың теңгені құрады (2022 жылғы 31 желтоқсан: 33,925,140 мың теңге). Болашақ кезеңнің кірістері және кредитке байланысты міндеттемелер бойынша резерв туралы ақпарат 16-ескертпеде келтірілген. Шартты міндеттемелер туралы ақпарат, оның ішінде кредитке байланысты міндеттемелердің кредиттік сапасын талдау 27-ескертпеде келтірілген.

5 Жаңа немесе қайта қаралған стандарттар мен түсіндірселерге көшу

Келесі қайта қаралған стандарттар 2023 жылғы 1 қаңтардан бастап Қор үшін міндетті болды, бірақ Қорға елеулі әсер еткен жоқ:

ХҚЕС (IFRS) 17 «Сақтандыру шарттары» (2017 жылғы 18 мамырда шығарылды және 2021 жылғы 1 қаңтардан немесе осы күннен кейін басталатын жылдық кезеңдер үшін күшіне енеді, оның күшіне ену күні төменде көрсетілгендей ХҚЕС (IFRS) 17 түзетулерімен кейіннен 2023 жылғы 1 қаңтарға ауыстырылды). ХҚЕС (IFRS) 17 компанияларға сақтандыру шарттарын есепке алудың қолданыстағы практикасын қолдануға рұқсат берген ХҚЕС (IFRS) 4 алмастырады, соның нәтижесінде инвесторларға уқсас сақтандыру компанияларының езге де қатынастарындағы қаржылық нәтижелерді салыстыру және салыстырып қарау қиын болды. ХҚЕС (IFRS) 17 сақтандырушыда бар қайта сақтандыру шарттарын қоса алғанда, сақтандыру шарттарының барлық түрлерін есепке алу қағидастарына негізделген бірыңғай стандарт болып табылады. Осы стандартқа сәйкес сақтандыру шарттарының топтарын тану және бағалау: (i) бақыланатын деректерге сәйкес келетін нәтижелік ақша ағындары туралы барлық қолда бар ақпаратты есепке алатын болашақ ақша ағындарының тәуекелге байланысты түзетілген дисконтталған құны (нәтижелі ақша ағындары) қосылған (егер құн міндеттеме болса) немесе одан шегерілетін (егер құн актив болса) ақпарат (ii) келісім-шарттар тобы бойынша бөлінбеген пайда сомасы (келісімшарттар бойынша қызмет көрсету маржасы). Сақтандырушылар сақтандыру келісім-шарттары тобынан түскен пайданы сақтандыруды қамтамасыз ететін кезең ішінде және тәуекел босатылған кезде тіркейді. Егер келісім-шарттар тобы тиімсіз болса немесе пайдасыз болса, ұйым шығынды дереу есепке алады. Түзетулерді қабылдау осы қаржылық есептілікке елеулі әсер еткен жоқ.

ХҚЕС (IFRS) 17 түзетулері және ХҚЕС (IFRS) 4 түзетулері (2020 жылғы 25 маусымда шығарылды және 2023 жылғы 1 қаңтардан немесе осы күннен кейін басталатын жылдық кезеңдер үшін күшіне енеді). Түзетулер ХҚЕС (IFRS) 17 енгізуді жеңілдетуге және стандарт пен көшудің жекелеген талаптарын жеңілдетуге бағытталған бірқатар түсіндірмелерді қамтиды. Түзетулерді қабылдау осы қаржылық есептілікке елеулі әсер еткен жоқ.

ХҚЕС (IFRS) 17 қолдануда сақтандырушылар үшін өтпелі опция - ХҚЕС (IFRS) 17 түзетулері (2021 жылғы 9 желтоқсанда шығарылды және 2023 жылғы 1 қаңтардан немесе осы күннен кейін басталатын жылдық кезеңдер үшін күшіне енеді). 17 ХҚЕС-қа өтпелі талаптарға түзету сақтандырушыларға 17 ХҚЕС-ын бастапқы қабылдауы бойынша инвесторлар үшін ақпараттың пайдалылығын жақсартуға арналған опцияны ұсынады. Түзету тек сақтандырушылардың 17 ХҚЕС-қа көшуіне әсер етеді және 17 ХҚЕС-тың басқа талаптарын қозғамайды. Түзетулерді қабылдау осы қаржылық есептілікке елеулі әсер еткен жоқ.

5 Жаңа немесе қайта қаралған стандарттар мен түсіндірелерге көшу (жалғасы)

ХҚЕС (IFRS) 1 және ХҚЕС (IFRS) 2 практикалық нұсқаулығына түзетулер: Есеп саясатын ашып көрсету (2021 жылдың 12 ақпанында шығарылған және 2023 жылдың 1 қаңтарынан немесе осы күннен кейін басталатын жылдық кезеңдер үшін күшіне енеді). ХҚЕС (IFRS) 1 маңызды есеп саясатының орнына субъектілерден өздерінің есеп саясаты туралы маңызды ақпаратты ашуын талап ету үшін өзгертілді. Түзетулер есеп саясаты туралы маңызды ақпараттың анықтамаларын қамтиды. Бұған қоса, егер онсыз қаржылық есептілікті пайдаланушылар қаржылық есеп берудегі басқа маңызды ақпаратты түсіне алмаса, түзетулер есеп саясаты туралы ақпарат маңызды болып күтілетінін түсіндіреді. Түзетулер ұйымның қаржылық есептілігі үшін маңызды болып есептелуі мүмкін есеп саясатының мысалдарын береді. Сонымен қатар, ХҚЕС (IFRS) 1 түзету маңызды емес есеп саясатын ашып көрсетудің қажеті жоқ екенін түсіндіреді. Алайда, егер мұндай ақпарат ашылатын болса, ол маңызды есеп саясатын түсінуге кедергі жасамауы керек. Түзетулер, ең алдымен, есеп саясатының маңызды ақпаратын көрсетпейтін маңызды есеп саясатының жойылуына байланысты осы қаржылық есептілікті ұсынудағы өзгерістерге әкелді.

Осы түзетуді қолдау ретінде, есеп саясатын ашып көрсетуде маңыздылық тұжырымдамасын қолдану бойынша нұсқаулықты қамтамасыз ету үшін ХҚЕС (IFRS) 2 -тәжірибелік ескертпесі, маңыздылық туралы пайымдаулар жасауға өзгерістер енгізілді. Түзетулер, ең алдымен, есеп саясаты туралы маңызды ақпаратты ұсынбайтын маңызды есеп саясатын жою арқылы осы қаржылық есептілікті ұсынудағы өзгерістерге әкелді.

ХҚЕС (IAS) 8 «Бухгалтерлік бағалауды анықтау» түзетулері (2021 жылғы 12 ақпанда шығарылды және 2023 жылғы 1 қаңтардан немесе осы күннен кейін басталатын жылдық кезеңдер үшін күшіне енеді). ХҚЕС (IAS) 8-ге түзету ұйымдардың есеп саясатындағы өзгерістерді және бухгалтерлік бағалаудағы өзгерістерді қалай ажырату керектігін түсіндіреді.

Бір операцияның нәтижесінде туындайтын активтер мен міндеттемелерге қатысты кейінге қалдырылған салық - ХҚЕС (IAS) 12 түзетулері (2021 жылғы 7 мамырда шығарылды, 2023 жылғы 1 қаңтардан немесе осы күннен кейін басталатын жылдық кезеңдер үшін күшіне енеді). 12- ХҚЕС-ке түзетулерде активтерді пайдаланудан шығару бойынша міндеттемелерді жалға алу және есептеу сияқты операциялар бойынша кейінге қалдырылған салықты қалай көрсету қажеттігі түсіндіріледі. Түзетулер есеп саясаты туралы маңызды ақпараттың анықтамаларын қамтиды. Бұған қоса, түзетулер егер онсыз қаржылық есептілікті пайдаланушылар қаржылық есеп берудегі басқа маңызды ақпаратты түсіне алмаса, есеп саясаты туралы ақпарат маңызды болып күтілетінін түсіндіреді. Түзетулер ұйымның қаржылық есептілігі үшін маңызды болып есептелуі мүмкін есеп саясатының мысалдарын береді. Сонымен қатар, 1 ХҚЕС-қа түзету маңызды емес есеп саясатын ашып көрсетудің қажеті жоқ екенін түсіндіреді. Алайда, егер мұндай ақпарат ашылатын болса, ол маңызды есеп саясатын түсінуге кедергі жасамауы керек. Түзетулер, ең алдымен, есеп саясатының маңызды ақпаратын көрсетпейтін маңызды есеп саясатының жойылуына байланысты осы қаржылық есептілікті ұсынудағы өзгерістерге әкелді.

Халықаралық салық реформасы - Екі компоненттік модельді ережелер - Табысқа салынатын салықтар 12 IAS түзетулері (2023 жылғы 23 мамырда шығарылған). 2023 жылдың мамыр айында ХҚЕС 12 Табысқа салынатын салықтар ХҚЕС-ына шектеулі көлемдегі түзетулер шығарды. Бұл түзету халықаралық салық реформасының нәтижесінде Экономикалық Ынтымақтастық және Даму Ұйымы (ЭЫДҰ) шығарған «Екі компоненттік модельді ережелерін» алдағы іске асыруға жауап ретінде енгізілді. Түзетулер Екінші Бағанды Үлгі ережелерін жүзеге асыратын, қабылданған немесе елеулі түрде қабылданған салық заңдарынан туындайтын кейінге қалдырылған салықтарды тану және ашып көрсету талабынан уақытша ерекшелік береді. Компаниялар ерекше жағдайды дереу қолдана алады, бірақ ақпаратты ашу талаптары 2023 жылдың 1 қаңтарынан немесе одан кейін басталатын жылдық кезеңдер үшін қажет. Түзетулерді қабылдау осы қаржылық есептілікке елеулі әсер еткен жоқ.

6 Жаңа есепке алу ережелері

2024 жылдың 1 қаңтарынан немесе одан кейін басталатын жылдық кезеңдер үшін міндетті болып табылатын және Қор әлі ертерек қабылдамаған бірқатар жаңа стандарттар мен түсіндірмелер шығарылды.

- *ХҚЕС 16 «Жалдау: сатудағы және кері жалға алудағы жалдау міндеттемелері» түзетулері (2022 жылдың 22 қыркүйегінде шығарылды және 2024 жылдың 1 қаңтарынан немесе осы күннен кейін басталатын жылдық кезеңдер үшін күшіне енеді).*
- *Міндеттемелердің қысқа мерзімді немесе ұзақ мерзімді болып жіктелуі – ХҚЕС (IAS) 1 түзетулері (бастапқыда 2020 жылдың 23 қаңтарында шығарылған және кейіннен 2020 жылдың 15 шілдесінде және 2022 жылдың 31 қазанында түзетілген, сайып келгенде, 2024 жылдың 1 қаңтарынан немесе осы күннен кейін басталатын жылдық кезеңдер үшін күшіне енеді).*

6 Жаңа есепке алу ережелері (жалғасы)

- ХҚЕС (IAS) 7 Ақша қаражатының қозғалысы туралы есеп пен 7 Қаржы құралдары: Ақпаратты ашып көрсету: Жеткізушілерді қаржыландыру келісімдеріне түзетулер (2023 жылдың 25 мамырында шығарылған).
- ХҚЕС (IAS) 21 түзетулер (2023 ж. 15 тамызда шығарылған).

Егер жоғарыда өзгеше көрсетілмесе, осы жаңа стандарттар немесе түсіндірмелер Қордың қаржылық есептілігіне елеулі әсер етеді деп күтілмейді.

7 Ақша қаражаты және олардың баламалары

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігіндегі (ҚР ҚМ) талап етілгенге дейінгі шоттағы қалдықтар	55,586,431	29,550,933
Бастапқы өтеу мерзімі үш айдан кем сатып алу және кері сату (Кері РЕПО) шарттары	42,417,787	94,904,031
Қазақстан Республикасының Мемлекеттік Ұлттық Банкіндегі (ҚР ҰБ) шоттағы қалдықтар	23,907,543	52,589,572
Коммерциялық банктердегі талап етілгенге дейінгі шоттағы қалдықтар	3,038,790	4,996,203
Өтеу мерзімі үш айдан аз ҚР ҰБ ноттары	35,865	-
Кредит залалдарға бағалау резервін шегергенде	(11,434)	(3,394)
Ақша қаражатының және олардың баламаларының жиыны	124 974 982	182 037 345

Ақша қаражаттары мен олардың баламалары ақша қаражатының белгілі бір сомасына оңай айырбасталатын және құны шамалы өзгерістерге ұшырайтын баптар болып табылады. Ақша қаражаттары мен олардың баламалары кері РЕПО келісімдерін және бастапқы өтеу мерзімі үш айдан аз бағалы қағаздарды қамтиды. Бұры кезінде үш айдан астам мерзімге пайдаланылуы шектелген қаражат қаржылық жағдай туралы есепте де, ақша қаражаттарының қозғалысы туралы есепте де ақша қаражаттары мен олардың баламаларынан алынып тасталады. Ақша қаражаттары мен олардың баламалары амортизацияланған құн бойынша есепке алынады, себебі: (i) олар шарттық ақша ағындарын жинау үшін ұсталады және бұл ақша ағындары тек негізгі борыш пен пайыз төлемдерін білдіреді және (ii) олар пайда немесе шығын арқылы әділ құн бойынша бағаланатын ретінде белгіленбейді.

Талап етілгенге дейін банк шоттарындағы қалдықтар шағын және орта кәсіпкерлік субъектілерін субсидиялауға алынған қаражатты қамтиды (15-ескертпе).

2023 жыл ішінде Қор негізінен қысқа мерзімді кері РЕПО келісімдері арқылы уақытша қол жетімді ақша ағынын басқарды.

Төмендегі кестеде 2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Standard and Poor's рейтингі негізінде кредиттік сапа бойынша ақша қаражаттары мен олардың баламаларының талдауы берілген:

7 Ақша қаражаты және олардың баламалары (жалғасы)

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Талап етілгенге дейінгі банк шоттарындағы қалдықтар	ҚРҰБ-гі шоттар бойынша қалдықтар	Кері РЕПО	ҚР ҰБ шоттары	Жиыны
<i>Мерзімі өтпеген және құнсызданбаған</i>					
- ҚР ҰБ	-	23,907,543	-	35,865	23,943,408
- ҚР ҚМ	55,586,431	-	-	-	55,586,431
- BBB- тен BBB+ дейінгі рейтингімен	1,824,249	-	42,417,787	-	44,242,036
- BB- тен BB+ дейінгі рейтингімен	1,185,386	-	-	-	1,185,386
- B- тен B+ дейінгі рейтингімен	21,799	-	-	-	21,799
- рейтингі жоқ	7,356	-	-	-	7,356
Бағалау резервіне дейінгі ақша қаражатының және олардың баламаларының жиыны	58,625,221	23,907,543	42,417,787	35,865	124,986,416

Төмендегі кестеде 2022 жылғы 31 желтоқсандағы Standard and Poor's рейтингтеріне негізделген кредит сапасы бойынша ақша қаражаттары мен олардың баламаларының талдауы берілген:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Талап етілгенге дейінгі банк шоттарындағы қалдықтар	ҚРҰБ-гі шоттар бойынша қалдықтар	Кері РЕПО	Жиыны
<i>Мерзімі өтпеген және құнсызданбаған</i>				
- ҚР ҰБ	-	52,589,572	-	52,589,572
- ҚР ҚМ	29,550,933	-	-	29,550,933
- BBB- тен BBB+ дейінгі рейтингімен	2,528,443	-	94,904,031	97,432,474
- BB- тен BB+ дейінгі рейтингімен	668,189	-	-	668,189
- B- тен B+ дейінгі рейтингімен	1,160,211	-	-	1,160,211
- рейтингі жоқ	639,360	-	-	639,360
Бағалау резервіне дейінгі ақша қаражатының және олардың баламаларының жиыны	34,547,136	52,589,572	94,904,031	182,040,739

Кері РЕПО мәмілелердің кредиттік сапасы мәміле бойынша кепілге берілген бағалы қағаздардың рейтингін негізге ала отырып айқындалады.

Кредиттік рейтинг Standard & Poor's (ең жақын баламалы мәнге дейін айырбасталады) немесе Moody's-ке негізделген, Standard & Poor's рейтингтік шкаласы бойынша ең жақын баламалы мәнге дейін айырбасталады.

Күтілетін кредиттік залалдарды өлшеу мақсатында ақша қаражаттары мен олардың баламаларының қалдықтары 1-кезеңге енгізілген. Бұл қалдықтар бойынша күтілетін кредиттік шығындар шамалы сома болып табылады, сондықтан Қор ақша қаражаттары мен олардың баламалары үшін кредиттік шығындар резервін белгілемейді. Күтілетін кредиттік залалдарды бағалау тәсілі 26-ескертпеде келтірілген.

Ақша қаражаттары мен олардың баламаларының әділ құнын 28-ескертпеде. Ақша қаражаттары мен олардың баламалары бойынша пайыздық мөлшерлемелерді талдау 26-ескертпеде келтірілген. Байланысты тараптармен операциялар бойынша ақпарат 30-ескертпеде келтірілген.

2023 және 2022 жылдары ақша қаражаттары мен олардың баламаларын пайдалануды талап етпейтін және ақша қаражаттарының қозғалысы туралы есепке қосылмаған инвестициялық немесе қаржыландыру операциялары болған жоқ.

«Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ
Қаржылық есептілікке ескертпелер

8 Қаржы мекемелеріндегі қаражат

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
Қаржы мекемелеріне берілген кредиттер	184,486,192	161,441,921
Бастапқы өтеу мерзімі үш айдан асатын банктік депозиттер	60,081,304	50,090,033
Қаржы мекемелерінің борыштық бағалы қағаздары	29,793,560	6,498,065
Исламдық қаржыландыру бағдарламалары шеңберінде берілген кредиттер	15,952,054	16,053,869
Кредиттердің құнсыздануына резервті шегергенде	(6,274,025)	(13,598,337)
Қаржы мекемелеріндегі қаражат жиыны	284,039,085	220,485,551

Қаржы мекемелерінің қаражаты Қор контрагент банктерге кредит берген және облигацияларды сатып алған кезде есепке алынады. Қаржы мекемелерінен алынатын сомалар амортизацияланған құн бойынша есепке алынады, егер: (i) олар шарттық ақша ағындарын жинауға арналған болса және бұл ақша ағындары тек негізгі борыш пен пайыз төлемдерін білдірсе және (ii) олар әділ құн бойынша белгіленбесе. Қаржы мекемелерінен алынған кредиттер мен депозиттер амортизацияланған құн бойынша есепке алынады.

Басқа жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын Қаржы мекемелерінің борыштық бағалы қағаздарын қоспағанда, Қаржы мекемелерінен алынатын сомалар амортизацияланған құн бойынша көрсетіледі.

«Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ
Қаржылық есептілікке ескертпелер

8 Қаржы мекемелеріндегі қаражат (жалғасы)

Төменде 2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша кредит сапасы бойынша Қаржы мекемелеріндегі қаражатты талдау көлтірілген:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Қаржы мекемелеріне берілген кредиттер	Исламдық қаржыландыру бағдарламалары шеңберінде берілген кредиттер	Бастапқы үш айдан астам өтеу мерзімінен банктердегі депозиттер	Қаржы мекемелерінің борыштық бағалы қағаздары	Жиыны
Мерзімі өтпеген және құнсызданбаған					
- AAA рейтингімен	-	-	-	23,824,250	23,824,250
- BBB- тен BBB+ дейінгі рейтингімен	47,604,817	10,481,125	10,053,906	-	68,139,848
- BB- тен BB+ дейінгі рейтингімен	99,245,328	-	50,027,398	5,969,310	155,242,036
- B- тен B+ дейінгі рейтингімен	28,015,582	-	-	-	28,015,582
Қордың ішкі бағасы:					
- Үздік деңгей	332,101	-	-	-	332,101
- Жақсы деңгей	5,785,903	4,097,992	-	-	9,883,895
- Қанағаттанарлық деңгей	3,263,353	-	-	-	3,263,353
Мерзімі өтпегендер және құнсызданбағандар жиыны	184,247,084	14,579,117	60,081,304	29,793,560	288,701,065
Жеке құнсызданған (жалпы сома)					
Мерзімі өткен					
- төлемді 91 күннен 180 күнге дейінгі кідіртумен	-	415,266	-	-	415,266
- төлемді 181 күннен 360 күнге дейінгі кідіртумен	-	309,299	-	-	309,299
- төлемді 360 күннен астам кідіртумен	239,108	648,372	-	-	887,480
Жеке құнсызданғандардың жиыны (жалпы сомасы)	239,108	1,372,937	-	-	1,612,045
Құнсыздануға арналған резервті шегергенде	(6,033,859)	(56,721)	(181,357)	(2,088)	(6,274,025)
Қаржы мекемелеріндегі қаражат жиыны	178,452,333	15,895,333	59,899,947	29,791,472	284,039,085

8 Қаржы мекемелеріндегі қаражат (жалғасы)

Төменде 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша кредиттік сапа бойынша Қаржы мекемелеріндегі қаражатты талдау келтірілген:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Қаржы мекемелеріне берілген кредиттер	Исламдық қаржыландыру бағдарламалары шеңберінде берілген кредиттер	Бастапқы үш айдан астам өтеу мерзімімен банктегі депозиттер	Қаржы мекемелерінің борыштық бағалы қағаздары	Жиыны
<i>Мерзімі өтпеген және құнсызданбаған</i>					
- BBB- тен BBB+ дейінгі рейтингімен	45,537,972	-	76,334	-	45,614,306
- BB- тен BB+ дейінгі рейтингімен	19,465,318	-	-	5,546,378	25,011,696
- B- тен B+ дейінгі рейтингімен	76,069,756	-	-	-	76,069,756
- рейтингі жоқ	-	-	-	951,687	951,687
Қордың ішкі бағалауы:					
- Жақсы деңгей	12,816,698	10,998,024	-	-	23,814,722
- Қанағаттанарлық деңгей	7,309,667	5,055,845	50,013,699	-	62,379,211
Мерзімі өтпегендер және құнсызданбағандар жиыны	161,199,411	16,053,869	50,090,033	6,498,065	233,841,378
<i>Жеке құнсызданғандар (жалпы сома)</i>					
<i>Мерзімі өткен</i>					
- төлемді 91 күннен 180 күнге дейін кідіртумен	3,402	-	-	-	3,402
- төлемді 360 күннен астам кідіртумен	239,108	-	-	-	239,108
Жеке құнсызданғандардың жиыны (жалпы сомасы)	242,510	-	-	-	242,510
Құнсыздануға арналған резервті шегергенде	(7,479,490)	(196,882)	(4,966,052)	(955,913)	(13,598,337)
Қаржы мекемелеріндегі қаражат жиыны	153,962,431	15,856,987	45,123,981	5,542,152	220,485,551

Кредиттік рейтинг Standard and Poor's (ең жақын баламалы мәнге дейін айырбасталады) немесе Moody's-ке негізделген, Standard and Poor's рейтингтік шкаласы бойынша ең жақын эквивалентке ауыстырылады.

8 Қаржы мекемелеріндегі қаражат (жалғасы)

Төмендегі кестеде 2023 жылдың басы мен аяғы арасындағы аралықта болған банктердегі депозиттердің кредиттік залалдары бойынша резервіндегі және Жалпы баланстық құнның өзгерістері түсіндіріледі:

	Кредиттік залалдарға арналған бағалау резерві		Жалпы баланстық құн	
	1-кезең (12 ай үшін ККЗ)	Жиыны	1-кезең (12 ай үшін ККЗ)	Жиыны
<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>				
Банктегі депозиттер				
2023 ж. 1 қаңтарға	(4,966,052)	(4,966,052)	50,090,033	50,090,033
<i>Кезеңдегі кредиттік залалдар үшін бағалау резервіне аударымдарға әсер ететін өзгерістер:</i>				
Жаңадан құрылған немесе сатып алынған	-	-	22,810,122	22,810,122
Кезең ішінде тануды тоқтату	4,784,695	4,784,695	(12,814,912)	(12,814,912)
Кезеңдегі кредиттік залалдар үшін бағалау резервіне аударымдарға әсер ететін өзгерістер жиыны	4,784,695	4,784,695	9,995,210	9,995,210
<i>Кезеңдегі кредиттік залалдар үшін үшін бағалау резервіне аударымдарға әсер етпейтін өзгерістер жиыны:</i>				
Валюталарды қайта есептеу және өзге де өзгерістер	-	-	(3,939)	(3,939)
2023 ж. 31 желтоқсанға	(181,357)	(181,357)	60,081,304	60,081,304

Төмендегі кестеде осы факторлардан туындаған 2022 жылдың басы мен аяғы арасындағы аралықта банктердегі депозиттердің кредиттік залалдар мен Жалпы баланстық құнның өзгерістері түсіндіріледі:

	Кредиттік залалдарға арналған бағалау резерві		Жалпы баланстық құн	
	1-кезең (12 ай үшін ККЗ)	Жиыны	1-кезең (12 ай үшін ККЗ)	Жиыны
<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>				
Банктегі депозиттер				
2022 жылғы 1 қаңтарға	(9,234)	(9,234)	5,133,864	5,133,864
<i>Кезеңдегі кредиттік залалдар үшін бағалау резервіне аударымдарға әсер ететін өзгерістер:</i>				
Жаңадан құрылған немесе сатып алынған	(4,956,799)	(4,956,799)	52,219,363	52,219,363
Кезең ішінде тануды тоқтату	-	-	(8,809,753)	(8,809,753)
Кезеңдегі кредиттік залалдар үшін бағалау резервіне аударымдарға әсер ететін өзгерістердің жиыны	(4,956,799)	(4,956,799)	43,409,610	43,409,610
<i>Кезеңдегі кредиттік залалдар үшін бағалау резервіне аударымдарға әсер етпейтін өзгерістер:</i>				
Валюталарды қайта есептеу және өзге де өзгерістер	(19)	(19)	1,546,559	1,546,559
2022 ж. 31 желтоқсанға	(4,966,052)	(4,966,052)	50,090,033	50,090,033

2023 жыл ішінде «Береке Банк» АҚ кредиттік рейтингімен байланысты дефолт ықтималдығының жақсаруына байланысты Қор бұрын танылған күтілетін кредиттік рейтингтерді қалпына келтірді.

«Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ
Қаржылық есептілікке ескертпелер

8 Қаржы мекемелеріндегі қаражат (жалғасы)

Төмендегі кестеде осы факторлардан туындаған 2023 жылдың басы мен соңы аралығында орын алған кредиттік залалдарға арналған бағалау резервіндегі және Қаржы мекемелеріне берілген кредиттердің Жалпы баланстық құнның өзгерістері түсіндіріледі.

(мың Қазақстандық теңгемен)	Кредиттік залалдарға арналған бағалау резерві				Жалпы баланстық құн				Жиыны
	1-кезең (12 ай үшін ККЗ)	2-кезең (кредиттік тәуекелдің елеулі ұлғаюынан барлық мерзім үшін ККЗ)	3-кезең (кредиттік құнсызданған активтер бойынша барлық мерзім үшін ККЗ)	Жиыны	1-кезең (12 ай үшін ККЗ)	2-кезең (кредиттік тәуекелдің елеулі ұлғаюынан барлық мерзім үшін ККЗ)	3-кезең (кредиттік құнсызданған активтер бойынша барлық мерзім үшін ККЗ)	Жиыны	
Қаржы мекемелеріне берілген кредиттер									
2023 ж. 1 қаңтарға	(2,702,193)	(4,461,367)	(315,930)	(7,479,490)	145,508,676	13,986,751	1,946,494	161,441,921	
<i>Кезеңдегі кредиттік залалдар үшін бағалау резервіне аударымдарға өсер ететін өзгерістер:</i>									
Жаңадан құрылған немесе сатып алынған	(354,491)	-	-	(354,491)	47,423,392	-	-	47,423,392	
Кезең ішінде тануды тоқтату	1,367,867	378,754	53,501	1,800,122	(22,767,289)	(678,295)	(933,537)	(24,379,121)	
2023 ж. 31 желтоқсанға	(1,688,817)	(4,082,613)	(262,429)	(6,033,859)	170,164,779	13,308,456	1,012,957	184,486,192	

«Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ
Қаржылық есептілікке ескертпелер

8 Қаржы мекемелеріндегі қаражат (жалғасы)

Төмендегі кестеде осы факторлардан туындаған 2022 жылдың басы мен соңы аралығында орын алған кредиттік залалдарға арналған бағалау резервіндегі және Қаржы мекемелеріне берілген кредиттердің Жалпы баланстық құнның өзгерістері түсіндіріледі.

(мың Қазақстандық теңгемен)	Кредиттік залалдарға арналған бағалау резерві				Жалпы баланстық құн			
	1-кезең (12 ай үшін ККЗ)	2-кезең (кредиттік тәуекелдің өлеулі ұлғаюынан барлық мерзім үшін ККЗ)	3-кезең (кредиттік құнсыздан ған активтер бойынша барлық мерзім үшін ККЗ)	Жиыны	1-кезең (12 ай үшін ККЗ)	2-кезең (кредиттік тәуекелдің өлеулі ұлғаюынан барлық мерзім үшін ККЗ)	3-кезең (кредиттік құнсызданған активтер бойынша барлық мерзім үшін ККЗ)	Жиыны
Қаржы мекемелеріне берілген кредиттер								
2022 ж. 1 қаңтардағы	(3,349,049)	(6,677,131)	(385,441)	(10,411,621)	197,108,830	27,890,939	3,752,905	228,752,674
<i>Кезеңдегі кредиттік залалдар үшін бағалау резервіне аударымдарға әсер ететін өзгерістер:</i>								
Аудару:								
- Бүкіл мерзім ішінде күтілетін кредиттік залалдарға (1-кезеңнен 2-кезеңге)	240,546	(240,546)	-	-	(478,223)	478,223	-	-
- құнсызданған активтерге (1 және 2 кезеңнен 3 кезеңге)	19,504	-	(19,504)	-	(233,431)	-	233,431	-
Жаңадан құрылған немесе сатып алынған	(1,218,564)	-	-	(1,218,564)	51,667,609	-	-	51,667,609
Кезең ішінде тануды тоқтату	2,063,875	2,456,310	89,015	4,609,200	(102,556,109)	(14,382,411)	(2,039,842)	(118,978,362)
Күтілетін кредиттік залалдарды бағалау моделінің жорамалындағы өзгерістер	(458,505)	-	-	(458,505)	-	-	-	-
2022 ж. 31 желтоқсанға	(2,702,193)	(4,461,367)	(315,930)	(7,479,490)	145,508,676	13,986,751	1,946,494	161,441,921

8 Қаржы мекемелеріндегі қаражат (жалғасы)

Төмендегі кестеде 2023 жылдың басы мен аяғы арасындағы аралықта исламдық қаржыландыру бағдарламалары шеңберінде берілген кредиттік залалдарға арналған бағалау резерві мен жалпы баланстық құндағы өзгерістер түсіндіріледі:

	Кредиттік залалдарға арналған бағалау резерві		Жалпы баланстық құн	
	1-кезең (12 ай үшін ККЗ)	Жиыны	1-кезең (12 ай үшін ККЗ)	Жиыны
<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>				
Исламдық қаржыландыру бағдарламалары шеңберінде берілген кредиттер				
2023 ж. 1 қаңтардағы				
<i>Кезеңдегі кредиттік залалдар үшін бағалау резервіне аударымдарға өсер ететін өзгерістер:</i>				
Күтілетін кредиттік залалдарды бағалау моделінің жорамалындағы өзгерістер	140,161	140,161	(101,815)	(101,815)
2023 ж. 31 желтоқсанға	(56,721)	(56,721)	15,952,054	15,952,054

**«Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ
Қаржылық есептілікке ескертпелер**

8 Қаржы мекемелеріндегі қаражат (жалғасы)

Төмендегі кестеде 2022 жылдың басы мен аяғы арасындағы аралықта исламдық қаржыландыру бағдарламалары шеңберінде берілген кредиттердің кредиттік залалдарға арналған бағалау резерві мен Жалпы баланстық құнның өзгерістері түсіндіріледі:

	Кредиттік залалдарға арналған бағалау резерві		Жалпы баланстық құн	
	1-кезең (12 ай үшін ККЗ)	Жиыны	1-кезең (12 ай үшін ККЗ)	Жиыны
<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>				
Исламдық қаржыландыру бағдарламалары шеңберінде берілген кредиттер				
2022 ж. 1 қаңтардағы	(286,980)	(286,980)	16,125,258	16,125,258
<i>Кезеңдегі кредиттік залалдар үшін бағалау резервіне аударымдарға әсер ететін өзгерістер:</i>				
Жаңадан құрылған немесе сатып алынған	(7,297)	(7,297)	410,000	410,000
Кезең ішінде тануды тоқтату	11,220	11,220	(481,389)	(481,389)
Күтілетін кредиттік залалдарды бағалау моделінің жорамалындағы өзгерістер	86,175	86,175	-	-
2022 ж. 31 желтоқсанға	(196,882)	(196,882)	16,053,869	16,053,869

Қаржы мекемелерінен алынатын сомалардың әрбір санатының әділ құны туралы ақпарат 28-ескертпеде келтірілген. Қаржы мекемелерінен алынатын сомалар бойынша пайыздық мөлшерлемелердің талдауы 26-ескертпеде келтірілген. Байланысты тараптармен операциялар бойынша ақпарат 30-ескертпеде келтірілген.

Қамтамасыз етумен және кредит сапасын арттырудың басқа да тетіктерімен ұсынылатын амортизацияланған құн бойынша бағаланатын құнсызданған қаржы активтерімен байланысты кредиттік тәуекелдің төмендеу дәрежесі (i) кепілдікпен қамтамасыз етілуі және кредит сапасын арттырудың өзге де тетіктері активтің баланстық құнына тең немесе одан асып түсетін активтер («артық қамтамасыз етілген активтер») және (ii) кепілді қамтамасыз ету және кредит сапасын арттырудың өзге де тетіктері активтің баланстық құнынан аз активтер («жеткіліксіз қамтамасыз етілген активтер») үшін қамтамасыз ету құнын жеке ашу жолымен ұсынылған.

Төмендегі кестеде 2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша құнсызданған активтерге қамтамасыз етудің әсері көрсетілген.

	Артық қамтамасыз ету бар активтер		Жеткіліксіз қамтамасыз етуі бар активтер	
	Активтердің баланстық құны	Қамтамасыз ету құны	Активтердің баланстық құны	Қамтамасыз ету құны
<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>				
Құнсызданған активтер:				
<i>Қаржы мекемелеріндегі қаражат</i>				
Қаржы мекемелеріне берілген кредиттер	773,849	2,601,974	239,108	31,791

Төмендегі кестеде 2022 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша қамтамасыз етудің құнсызданған активтерге әсері көрсетілген.

	Артық қамтамасыз ету бар активтер		Жеткіліксіз қамтамасыз етуі бар активтер	
	Активтердің баланстық құны	Қамтамасыз ету құны	Активтердің баланстық құны	Қамтамасыз ету құны
<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>				
Құнсызданған активтер:				
<i>Қаржы мекемелеріндегі қаражат</i>				
Қаржы мекемелеріне берілген кредиттер	1,707,386	5,556,544	239,108	31,791

8 Қаржы мекемелеріндегі қаражат (жалғасы)

Төмендегі кестеде 2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қаржы мекемесінің борыштық бағалы қағаздары санаттары мен бағалау сыныбы көрсетілген.

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Басқа жиынтық кіріс арқылы өділ құны бойынша бағаланатын борыштық бағалы қағаздар	Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын борыштық бағалы қағаздар	Жиыны
Халықаралық қаржы ұйымдарының облигациялары	-	23,824,250	23,824,250
Корпоративтік облигациялар	586,876	5,384,522	5,971,398
2023 жылғы 31 желтоқсандағы борыштық бағалы қағаздарға жалпы инвестициялар (өділ құн немесе жалпы баланстық құн)	586,876	29,208,772	29,795,648
Кредиттік залалдарға бағалы резервтер	(2,088)	-	(2,088)
2023 ж. 31 желтоқсанға борыштық бағалы қағаздарға инвестициялардың жиыны (баланстық құн)	584,788	29,208,772	29,793,560

Төмендегі кестеде 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қаржы мекемесінің борыштық бағалы қағаздары санаттары мен бағалау сыныбы көрсетілген.

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Басқа жиынтық кіріс арқылы өділ құны бойынша бағаланатын борыштық бағалы қағаздар	Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын борыштық бағалы қағаздар	Жиыны
Корпоративтік облигациялар	1,490,103	5,007,962	6,498,065
2022 ж. 31 желтоқсанға борыштық бағалы қағаздарға жалпы инвестициялар (өділ құн немесе жалпы баланстық құн)	1,490,103	5,007,962	6,498,065
Кредиттік залалдарға бағалы резервтер	(955,913)	-	(955,913)
2022 ж. 31 желтоқсанға борыштық бағалы қағаздарға инвестициялардың жиыны (баланстық құн)	534,190	5,007,962	5,542,152

«Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ
Қаржылық есептілікке ескертпелер

8 Қаржы мекемелеріндегі қаражат (жалғасы)

Басқа жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын Қаржы мекемелерінің борыштық бағалы қағаздары:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	1-кезең (12 ай үшін ККЗ)	Жиыны
Корпоративтік облигациялар		
- ВВ- тен ВВ+ дейінгі рейтингімен	663,941	663,941
2023 ж. 31 желтоқсанға басқа жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланған активтердің жиынтық баланстық құны	663,941	663,941
Кредиттік залалдарға бағалы резервтерді шегергенде	(2,088)	(2,088)
Амортизацияланған құннан әділ құнға дейінгі әділ құнды түзетуіді шегергенде	(77,065)	(77,065)
2023 жылғы 31 желтоқсандағы баланстық құн (әділ құн).	584,788	584,788

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	1-кезең (12 ай үшін ККЗ)	3-кезең (кредиттік құнсызданған активтер бойынша барлық мерзім үшін ККЗ)	Жиыны
Корпоративтік облигациялар			
- ВВ- тен ВВ+ дейінгі рейтингімен	655,335	-	655,335
- рейтинг жоқ	-	1,002,343	1,002,343
2022 жылғы 31 желтоқсандағы басқа жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланған активтердің жиынтық баланстық құны	655,335	1,002,343	1,657,678
Кредиттік залалдарға бағалы резервтерді шегергенде	(4,226)	(951,687)	(955,913)
Амортизацияланған құннан әділ құнға дейінгі әділ құнды түзетуіді шегергенде	(116,919)	(50,656)	(167,575)
2022 жылғы 31 желтоқсандағы баланстық құн (әділ құн).	534,190	-	534,190

Басқа жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын Қаржы мекемелерінің борыштық бағалы қағаздары қамтамасыз етусіз. 2023 жыл ішінде кредиттік тәуекелдің елеулі өсуі байқалмады және дефолт көрсеткіштері мен провизиялары 12 айлық күтілетін кредиттік залалдарға тең есептелді. 2022 жыл ішінде Қор 2023 жылы сатып алынған Банк ВТБ (Қазақстан) АҚ ЕҰ облигациялары бойынша резервтерді мойындады, бұл резервтерді қалпына келтіруге әкелді.

Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын борыштық бағалы қағаздарға инвестициялар:

2023 жылы Қор Еуропа қайта құру және даму банкінің (ЕКДБ) 23,000,000 мың теңге сомасына купондық облигацияларын сатып алды. Облигациялық кредиттер аясында бұл қаражат «Банк ЦентрКредит» АҚ-ға шағын және орта бизнесті қаржыландыру мақсатында берілді.

8 Қаржы мекемелеріндегі қаражат (жалғасы)

2018 жылғы 13 және 14 желтоқсанда Қор бұрын «ЦеснаБанк» АҚ-ға берген қарыздарға айырбастау арқылы Қор «ЦеснаБанк» АҚ облигацияларын сатып алды. Бұл облигациялардың номиналдық құны есептелген пайызды қоспағанда 32,800,312 мың теңге болды. Қор дисконтталған төлем әдісін қолдана отырып, облигациялардың әділ құнын 15.45% мөлшерлеме бойынша бағалады, ол 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша 3,935,983 мың теңгені құрады. Бағалау резервтерінің болмауы өтелетін құнның баланстық құнға тең болуымен түсіндіріледі.

Қор басшылығы бұл облигацияларды шарттық ақша ағындарын алу үшін ұстауға ниетті. Бұл облигациялар бастапқы тану кезінде SPPI сынағынан өтті және амортизацияланған құн бойынша есепке алынады.

Амортизацияланған құн бойынша бағаланған қаржы мекемесінің борыштық бағалы қағаздар қамтамасыз етілмейді.

9 Клиенттерге кредиттер мен аванстар

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	2023 ж. 31 желтоқсан	2022 ж. 31 желтоқсан
Шағын және орта кәсіпорындарға кредиттер	1,619,047	3,351,788
Төленген кепілдіктер бойынша дебиторлық берешек	5,903,027	4,112,681
Кредиттік залалға резервті шегергенде	(6,307,320)	(4,864,445)
Клиенттерге кредиттер мен аванстар жиыны	1,214,754	2,600,024

Қазақстан аумағында Ресей банктерінің еншілес банктеріне қатысты санкциялар енгізудің жоғарғы тәуекеліне байланысты Қор осы банктерде орналастырылған қаражатты төменденту жөнінде шаралар қабылдады (2-ескертпе). Осы шаралардың бірі банктердің Қор алдындағы берешегін өтеу есебіне осы банктердің портфельдері бойынша талаптарды Қорға беру болды.

2022 жылғы 11 наурызда Қор осы банктердің бірімен цессия шартын жасап, 1,346,970 мың теңге сомасында кредиттер портфелін қабылдады. 2022 жылғы 8 және 12 сәуірде Қор басқа банкпен цессия шартын жасасты және 10,305,120 мың теңге сомасында кредит портфелін қабылдады. Қор бастапқы тану кезінде осы кредиттер портфельдерінің әділ құнын есептеді және бастапқы тану кезінде 1,820,575 мың теңге сомасында залалды мойындады (21-ескертпе). 2023 жыл ішінде Қор басқа банктерден кредит портфелін алған жоқ.

Төленген кепілдіктер бойынша дебиторлық берешек Қор қаржылық кепілдіктер берген және олар бойынша қор осы компаниялардың екінші деңгейдегі банктерден алған кредиттері бойынша дефолт басталуына байланысты төлемдер жасаған шағын және орта кәсіпкерлік субъектілеріне қатысты Қордың талаптарын білдіреді. Тарихи түрде Қор осы дебиторлық берешек бойынша шамалы төлемдер алды, сондықтан осы дебиторлық берешектің барлық сомасына күтілетін кредиттік залалдарға арналған бағалау резерві танылды.

Төмендегі кестеде есептік кезеңнің басы мен соңы аралығында болған амортизацияланған құн бойынша есептелген клиенттерге берілген кредиттер мен аванстардың Жалпы баланстық құнның кредиттік залалдарға арналған бағалау резервіндегі өзгерістрі көрсетілді. Кестеде төленген кепілдіктер бойынша сомасы 5,903,027 мың теңге (2022: 4,112,681 мың теңге) дебиторлық берешек бойынша резервтердің сомасы ашылмайды.

**«Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ
Қаржылық есептілікке ескертпелер**

9 Клиенттерге берілген кредиттер мен аванстар (жалғасы)

	Кредиттік залалдарға арналған бағалау резерві				Жалпы баланстық құн			
	1-кезең (12 ай үшін ККЗ)	2-кезең (кредиттік тәуекелдің елеулі ұлғаюынан барлық мерзім үшін ККЗ)	3-кезең (кредиттік құнсызданған н активтер бойынша барлық мерзім үшін ККЗ)	Жиыны	1-кезең (12 ай үшін ККЗ)	2-кезең (кредиттік тәуекелдің елеулі ұлғаюынан барлық мерзім үшін ККЗ)	3-кезең (кредиттік құнсызданған н активтер бойынша барлық мерзім үшін ККЗ)	Жиыны
Шағын және орта кәсіпорындарға кредиттер								
2023 ж. 1 қаңтарға	(78,570)	(18,979)	(448,493)	(757,331)	2,316,197	174,744	621,389	3,351,788
<i>Кезеңдегі кредиттік залалдар үшін бағалау резервіне аударымдарға өсер етелімін өзгерістер:</i>								
Аудару:								
- 12 айлық күтілетін кредиттік залалдар (2 және 3 кезеңнен 1 кезеңге)	-	-	-	-	-	-	-	-
- бүкіл мерзім ішінде күтілетін кредиттік залалдар (1 және 3 кезеңнен 2 кезеңге);	6,794	(6,794)	-	-	(268,371)	268,371	-	-
- құнсызданған активтерге (1 және 2 кезеңнен 3 кезеңге)	46,664	10,728	(10,728)	-	-	(186,388)	186,388	-
Кезең ішінде тануды тоқтату		7,320	86,208	121,003	(1,399,646)	(172,342)	(458,541)	(8,499)
Күтілетін кредиттік залалдарды бағалау моделінің жорамалындағы өзгерістер								
Дисконт амортизациясы және сыйлақы есептеу	-	-	-	-	370,480	48,720	118,046	536,765
Кезеңдегі кредиттік залалдар үшін бағалау резервіне аударымдарға өсер ететін өзгерістер жиыны	(25,112)	(7,725)	(373,013)	(636,328)	1,018,660	133,105	467,282	1,849,525
Кезеңдегі кредиттік залалдар үшін бағалау резервіне аударымдарға өсер етпейтін өзгерістер:								
<i>Есептен шығару</i>	-	-	-	230,478	-	-	(230,478)	(230,478)
2023 ж. 31 желтоқсанға	(25,112)	(7,725)	(373,013)	(405,850)	1,018,660	133,105	467,282	1,619,047

«Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ
Қаржылық есептілікке ескертпелер

9 Клиенттерге кредиттер мен аванстар (жалғасы)

	Кредиттік залалдарға арналған бағалау резерві			Жалпы баланстық күн			
	1-кезең (12 ай үшін ККЗ)	2-кезең (кредиттік тәуекелдің елеулі ұлғаюынан барлық мерзім үшін ККЗ)	3-кезең (кредиттік құнсызданған н активтер бойынша барлық мерзім үшін ККЗ)	1-кезең (12 ай үшін ККЗ)	2-кезең (кредиттік тәуекелдің елеулі ұлғаюынан барлық мерзім үшін ККЗ)	3-кезең (кредиттік құнсызданған н активтер бойынша барлық мерзім үшін ККЗ)	Жиыны
Шағын және орта кәсіпорындарға кредиттер							
2022 ж. 1 қаңтарға	-	-	(234,004)	994	-	234,00:	493,85: 728,852
Кезеңдегі кредиттік залалдар үшін бағалау резервіне аударымдарға әсер ететін өзгерістер:			(476,968)				
Аударма:							
- 12 айлық күтілетін кредиттік залалдарда (2 және 3 кезеңнен 1 кезеңге)	(134,380)	118,397	15,983	309,188	(278,703)	(30,485)	-
- кезеңде күтілетін кредиттік залалдарда (1 және 3 кезеңнен 2 кезеңге)	3,611	(283,068)	279,457	(561,088)	742,422	(181,334)	-
- құнсызданған активтерге (1 және 2 кезеңнен 3 кезеңге)	133,581	135,622	(269,203)	(460,837)	(255,962)	716,799	-
Жаңадан құрылған немесе сатып алынған Кезең ішінде таңуды тоқтату	447,233	26,664	88,867	10,484,749	(52,958)	(156,358)	10,484,749
Күтілетін кредиттік залалдарды бағалау моделінің жорамалындағы өзгерістер	110,235	(14,473)	(340,262)	(7,763,831)			(262,041) (8,235,188)
Дисконтты амортизациясы және сыйақы есептеу	(93,178)	(2,121)	(4,363)	307,022	19,945	53,796	7,644 388,407
Кезеңдегі кредиттік залалдар үшін бағалау резервіне аударымдарға әсер ететін өзгерістердің жиыны	(78,570)	(18,979)	(229,521)	2,315,203	174,744	402,418	(254,397) 2,637,968
Кезеңдегі кредиттік залалдар үшін бағалау резервіне аударымдарға әсер етпейтін өзгерістер:							
Есептен шығару	-	-	15,032	-	-	(15,032)	(15,032)
2022 ж. 31 желтоқсанға	(78,570)	(18,979)	(448,493)	2,316,197	174,744	621,389	239,458 3,351,788

9 Клиенттерге кредиттер мен аванстар (жалғасы)

Төмендегі кестеде күтілетін кредиттік залалдарға арналған бағалау резерві танылған амортизацияланған құн бойынша бағалантын клиенттерге берілген кредиттер мен аванстар бойынша кредиттік тәуекелді талдау берілген. Төмендегі кестеде клиенттерге берілген кредиттер мен аванстардың баланстық құны осы кредиттер бойынша Қордың кредиттік тәуекелге ұшырауының ең жоғары деңгейін көрсетеді.

Төменде 2023 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша кредиттердің сапасын талдау берілген:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	1-кезең (12 ай үшін ККЗ)	2-кезең (кредиттік тәуекелдің елеулі ұлғаюынан барлық мерзім үшін ККЗ)	3-кезең (кредиттік құнсызданған активтер бойынша барлық мерзім үшін ККЗ)	Бастапқыда құрылған кредиттік құнсызданған актив	Жиыны
Шағын және орта кәсіпорындарға кредиттер					
<i>Мерзімі өтпеген</i>	1,018,443	132,281	219,299	-	1,370,023
<i>Мерзімі өткен:</i>					
- төлемді 31 күннен кем кідіртумен	217	-	-	-	217
- төлемді 31 күннен 90 күнге дейін кідіртумен	-	824	-	-	824
- төлемді 90 күннен астам кідіртумен	-	-	247,983	-	247,983
Жалпы баланстық құн	1,018,660	133,105	467,282	-	1,619,047
Кредиттік залалдарға арналған бағалау резерві	(25,112)	(7,725)	(373,013)	-	(405,850)
Баланстық құн	993,548	125,380	94,269	-	1,213,197

Төменде 2022 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша кредиттер сапасын талдау берілген:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	1-кезең (12 ай үшін ККЗ)	2-кезең (кредиттік тәуекелдің елеулі ұлғаюынан барлық мерзім үшін ККЗ)	3-кезең (кредиттік құнсызданған активтер бойынша барлық мерзім үшін ККЗ)	Бастапқыда құрылған кредиттік құнсызданған актив	Жиыны
Шағын және орта кәсіпорындарға кредиттер					
<i>Мерзімі өтпеген</i>	2,295,572	173,316	328,373	10,781	2,808,042
<i>Мерзімі өткен:</i>					
- төлемді 31 күннен кем кідіртумен	20,627	-	-	-	20,627
- төлемді 31 күннен 90 күнге дейін кідіртумен	-	1,428	-	-	1,428
- төлемді 90 күннен астам кідіртумен	-	-	293,016	228,675	521,691
Жалпы баланстық құн	2,316,199	174,744	621,389	239,456	3,351,788
Кредиттік залалдарға арналған бағалау резерві	(78,570)	(18,979)	(448,493)	(211,289)	(757,331)
Баланстық құн	2,237,629	155,765	172,896	28,167	2,594,457

9 Клиенттерге кредиттер мен аванстар (жалғасы)

Төменде экономика салалары бойынша кредиттердің шоғырлануы берілген:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	2023 ж. 31 желтоқсан		2022 ж. 31 желтоқсан	
	сомасы	%	сомасы	%
Көтерме және бөлшек сауда; автомобильдер мен мотоциклдерді жөндеу	308,465	25.43%	946,563	36.48%
Тамақ өнеркәсібі	342,774	28.25%	481,125	18.54%
Өңдеу өнеркәсібі	303,267	25.00%	413,492	15.94%
Қызметтер көрсету	228,035	18.80%	605,287	23.33%
Көлік және қоймалау	17,886	1.47%	95,681	3.69%
Ауыл, орман және балық шаруашылығы	5,185	0.43%	33,415	1.29%
Өзге де салалар	7,585	0.62%	18,894	0.73%
Амортизацияланған құны бойынша және пайда немесе залал арқылы әділ құны бойынша бағаланатын клиенттерге кредиттер мен аванстар жиыны	1,213,197		2,594,457	

Төменде 2023 жылғы 31 желтоқсандағы амортизацияланған құны бойынша бағаланған корпоративтік кредиттер бойынша қамтамасыз етуді талдау келтірілген:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Шағын және орта кәсіпорындарға кредиттер	Жиыны
Қамтамасыз етілген кредиттер:		
- тұрғын үй жылжымайтын мүлік объектілерімен	177,795	177,795
- өндірістік бөлмелерімен	815,883	815,883
- басқа жылжымайтын мүлік объектілері	40,203	40,203
- көлік құралдарымен және жабдықтармен	118,750	118,750
Жиыны	1,152,631	1,152,631
Қамтамасыз етілмеген кредиттер	62,123	62,123
Амортизацияланған құн бойынша бағаланатын клиенттерге кредиттер мен аванстардың баланстық құнының жиыны (амортизацияланған құн бойынша бағаланатын кредиттердің әрбір сыныбы бойынша кердіттік тәуекелге ұшырауды білдіретін сома)	1,214,754	1,214,754

9 Клиенттерге берілген кредиттер мен аванстар (жалғасы)

Төменде 2022 жылғы 31 желтоқсандағы амортизацияланған құны бойынша бағаланған корпоративтік кредиттер бойынша қамтамасыз етуді талдау берілген:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Шағын және орта кәсіпорындарға кредиттер	Жиыны
Қамтамасыз етілген кредиттер:		
- тұрғын үй жылжымайтын мүлік объектілерімен	746,389	746,389
- басқа да жылжымайтын мүлік объектілерімен	1,355,430	1,355,430
- көліктер және жабдықтармен	358,137	358,137
Жиыны	2,459,956	2,459,956
Қамтамасыз етілмеген кредиттер	134,501	134,501
Амортизацияланған құн бойынша бағаланатын клиенттерге кредиттер мен аванстардың баланстық құнының жиыны (амортизацияланған құн бойынша бағаланатын кредиттердің әрбір сыныбы бойынша кердіттік тәуекелге ұшырауды білдіретін сома)	2,594,457	2,594,457

Қамтамасыз етудің қаржылық әсері оның құнын (i) кепілдік қамтамасыз ету және кредит сапасын арттырудың өзге де тетіктері активтің активтің баланстық құнына тең немесе одан асатын активтер («артық кепілдікпен қамтамасыз етілген активтер») және (ii) кепілдікпен қамтамасыз ету және кредит сапасын арттырудың өзге де тетіктері баланстық құнынан кем активтер («кепілдікпен қамтамасыз етілмеген активтер») үшін оның құнын жеке ашу жолымен ұсынылған. Төмендегі кестеде 2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қамтамасыз етудің әсері көрсетілген:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Артық қамтамасыз етуі бар активтер		Жеткіліксіз қамтамасыз етуі бар активтер	
	Активтердің баланстық құны	Қамтама- сыз етудің әділ құны	Активтердің баланстық құны	Қамтама- сыз етудің әділ құны
Шағын және орта кәсіпорындарға кредиттер	1,152,631	14,270,366	62,123	-
Жиыны	1,152,631	14,270,366	62,123	-

Төмендегі кестеде 2022 жылғы 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша қамтамасыз етудің әсері көрсетілген:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Артық қамтамасыз етуі бар активтер		Жеткіліксіз қамтамасыз етуі бар активтер	
	Активтер- дің баланстық құны	Қамтама- сыз етудің әділ құны	Активтер- дің баланстық құны	Қамтама- сыз етудің әділ құны
Шағын және орта кәсіпорындарға кредиттер	2,459,956	18,754,302	134,501	-
Жиыны	2,459,956	18,754,302	134,501	-

10 Борыштық бағалы қағаздарға инвестициялар

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	2023 ж. 31 желтоқсан	2022 ж. 31 желтоқсан
Өзге жиынтық кіріс арқылы өділ құны бойынша бағаланатын борыштық бағалы қағаздар	4,795,765	12,892,498
Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын борыштық бағалы қағаздар	822,838	820,919
Бастапқы тану кезінде пайда немесе залал арқылы өділ құны бойынша бағаланатын борыштық бағалы қағаздар	73,518	74,139
Борыштық бағалы қағаздарға инвестициялар жиыны	5,692,121	13,787,556

Төмендегі кестеде 2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша бағалау санаттары мен сыныптары бойынша борыштық бағалы қағаздарға инвестициялар ашылған.

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Бастапқы тану кезінде пайда немесе залал арқылы өділ құны бойынша бағаланатын борыштық бағалы қағаздар	Басқа жиынтық кіріс арқылы өділ құны бойынша бағаланатын борыштық бағалы қағаздар	Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын борыштық бағалы қағаздар	Жиыны
Қазақстанның мемлекеттік облигациялары	73,518	1,433,741	-	1,507,259
Корпоративтік облигациялар	-	3,362,024	-	3,362,024
Халықаралық қаржы ұйымдарының облигациялары	-	-	-	-
Басқа корпоративтік эмитенттердің облигациялары	-	-	832,377	832,377
2023 ж. 31 желтоқсанға борыштық бағалы қағаздарға инвестициялар жиыны (өділ құн немесе жалпы баланстық құн)	73,518	4,795,765	832,377	5,701,660
Кредиттік залалдарға арналған бағалау резерві	-	-	(9,539)	(9,539)
2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша борыштық бағалы қағаздарға инвестициялардың жиыны (баланстық құны)	73,518	4,795,765	822,838	5,692,121

Төмендегі кестеде 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша бағалау санаттары мен сыныптары бойынша борыштық бағалы қағаздарға инвестициялар ашылған.

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Бастапқы тану кезінде пайда немесе залал арқылы өділ құны бойынша бағаланатын борыштық бағалы қағаздар	Басқа жиынтық кіріс арқылы өділ құны бойынша бағаланатын борыштық бағалы қағаздар	Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын борыштық бағалы қағаздар	Жиыны
Қазақстанның мемлекеттік облигациялары	74,139	9,605,874	-	9,680,013
Корпоративтік облигациялар	-	3,236,948	-	3,236,948
Басқа корпоративтік эмитенттердің облигациялары	-	-	830,949	830,949
2022 жылғы 31 желтоқсандағы борыштық бағалы қағаздарға жалпы инвестициялар (өділ құн немесе жалпы баланстық құн)	74,139	12,842,498	830,949	13,747,910
Кредиттік залалдарға арналған бағалау резерві	-	-	(10,030)	(10,030)
2022 ж. 31 желтоқсандағы борыштық бағалы қағаздарға инвестициялардың жиыны (баланстық құны)	74,139	12,892,498	820,919	13,787,556

10 Борыштық бағалы қағаздарға инвестициялар (жалғасы)

(а) Пайда немесе залал арқылы әділ құны бойынша бағаланатын борыштық бағалы қағаздарға инвестициялар

Пайда немесе залал арқылы әділ құн бойынша бағаланатын борыштық бағалы қағаздар кредиттік тәуекелге байланысты тиісті есептен шығаруды көрсететін әділ құн бойынша танылады және Қордың ең жоғары кредиттік тәуекелі туралы неғұрлым нақты ақпарат береді. Төменде 2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша кредит сапа бойынша пайда немесе залал арқылы әділ құны бойынша бағаланатын борыштық бағалы қағаздарды талдау келтірілді:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Қазақстанның мемлекеттік облигациялары	Корпоративтік облигациялар	Жиыны
Мерзімі өтпеген және бағаланбаған - BBB- тен BBB+ дейінгі рейтингімен	73,518	-	73,518
Пайда немесе залал арқылы әділ құны бойынша бағаланатын активтердің Жалпы баланстық құн	73,518	-	73,518

Пайда немесе залал арқылы әділ құн бойынша бағаланатын борыштық бағалы қағаздар кредиттік тәуекелге байланысты тиісті есептен шығаруды көрсететін әділ құн бойынша танылады және Қордың ең жоғары кредиттік тәуекелі туралы неғұрлым нақты ақпарат береді. Төменде 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша пайда немесе залал арқылы әділ құны бойынша бағаланатын борыштық бағалы қағаздардың несие сапасы бойынша талдауы берілген:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Қазақстандық мемлекеттік облигациялары	Корпоративтік облигациялар	Жиыны
Мерзімі өтпеген және бағаланбаған - BBB- тен BBB+ дейінгі рейтингімен	74,139	-	74,139
Пайда немесе залал арқылы әділ құны бойынша бағаланатын активтердің Жалпы баланстық құны жиыны	74,139	-	74,139

Пайда немесе залал арқылы әділ құн бойынша бағаланатын борыштық бағалы қағаздар қамтамасыз етуі жоқ.

10 Борыштық бағалы қағаздарға инвестициялар (жалғасы)

(б) Өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын борыштық бағалы қағаздарға инвестициялар

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	1-кезең (12 ай үшін ККЗ)	3-кезең (кредиттік құнсызданған активтер бойынша барлық мерзім үшін ККЗ)	Жиыны
Қазақстанның мемлекеттік облигациялары	1,439,976	-	1,439,976
Корпоративтік облигациялар			
- ВВВ- тен ВВВ+ дейін бағаланған	3,624,465	-	3,624,464
2023 жылғы 31 желтоқсандағы басқа жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланған активтердің Жалпы баланстық құны жиыны	5,064,441		5,064,440
Амортизацияланған құннан әділ құнға дейінгі әділ құнды түзетуіді шегергенде і	(268,675)	-	(268,675)
2023 жылғы 31 желтоқсандағы баланстық құн (әділ құн).	4,795,765	-	4,795,765

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	1-кезең (12 ай үшін ККЗ)	3-кезең (кредиттік құнсызданған активтер бойынша барлық мерзім үшін ККЗ)	Жиыны
Қазақстанның мемлекеттік облигациялары	9,767,335	-	9,767,335
Корпоративтік облигациялар			
- ВВВ- тен ВВВ+ дейін бағаланған	3,667,475	-	3,667,475
2022 жылғы 31 желтоқсандағы басқа жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланған активтердің Жалпы баланстық құны жиыны	13,434,810	-	13,434,810
Амортизацияланған құннан әділ құнға дейінгі әділ құнды түзетуіді шегергенде	(592,086)	-	(592,086)
2022 жылғы 31 желтоқсандағы баланстық құн (әділ құн).	12,842,724	-	12,842,724

10 Борыштық бағалы қағаздарға инвестициялар (жалғасы)

Өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын борыштық бағалы қағаздардың қамтамасыз етілуі жоқ. 2022 жыл ішінде кредиттік тәуекелдің елеулі ұлғаю факторы болмаған және дефолт индикаторлары мен резервтер 12 айлық күтілетін кредиттік залалдарға тең есептелген.

(V) Амортизацияланған құны бойынша борыштық бағалы қағаздарға инвестициялар

Төмендегі кестеде 2022 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша кредиттік тәуекел деңгейлері негізінде амортизацияланған құны бойынша бағаланатын борыштық бағалы қағаздардың кредиттік сапасын талдау берілген. Қордың кредиттік тәуекелді бағалау жүйесін және амортизацияланған құны бойынша бағаланатын борыштық бағалы қағаздар бойынша дефолтты анықтауды және кредиттік тәуекелдің едеуір ұлғаюын айқындауды қоса алғанда, күтілетін кредиттік залалдарды бағалауға тәсілінің сипаттамасын 26-ескертпеде келтірілген.

Төмендегі кестеде 2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша амортизацияланған құны бойынша бағаланатын борыштық бағалы қағаздардың баланстық құны да Қордың осы активтер бойынша кредиттік тәуекелге барынша ұшырауының көрсетеді.

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Корпоративтік облигациялар	Басқа корпоративтік эмитенттердің облигациялары	Жиыны
- BB- тен BB+ дейінгі рейтингімен	-	832,377	832,377
Жалпы баланстық құн	-	832,377	832,377
Кредиттік залалдарға арналған бағалау резерві	-	(9,539)	(9,539)
Баланстық құн	-	822,838	822,838

Төмендегі кестеде 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша амортизацияланған құны бойынша бағаланатын борыштық бағалы қағаздардың баланстық құны да Қордың осы активтер бойынша кредиттік тәуекелге барынша ұшырауының көрсетеді.

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Корпоративтік облигациялар	Басқа корпоративтік эмитенттердің облигациялары	Жиыны
- B- ден B+ дейін бағаланады	-	830,949	830,949
Жалпы баланстық құн	-	830,949	830,949
Кредиттік залалдарға арналған бағалау резерві	-	(10,030)	(10,030)
Баланстық құн	-	820,919	820,919

2018 жылғы 13 және 14 желтоқсанда Қор бұрын «ЦеснаБанк» АҚ берген қарыздарына айырбастау арқылы Қор «ЦеснаБанк» АҚ облигацияларын сатып алды. Бұл облигациялардың номиналды құны есептелген пайызды есептемегенде 32,800,312 мың теңгені құрады. Қор дисконтталған төлем әдісін қолдана отырып, облигациялардың әділ құнын 15.45% мөлшерлеме бойынша бағалады, ол 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша 3,935,983 мың теңгені құрады. Бағалау резервтерінің болмауы өтелетін құнның баланстық құнға тең болуымен түсіндіріледі.

Қор басшылығы келісімшарттық ақша ағынын алу үшін осы облигацияларды ұстап қалуға ниетті. Осы облигациялар бастапқы тану кезінде SPPI сынағынан өтті және амортизацияланған құн бойынша есепке алынады.

Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын борыштық бағалы қағаздар қамтамасыз етуі жоқ.

«Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ
Қаржылық есептілікке ескертпелер

11 Негізгі құралдар

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Ескер. гимараттар	Жер және гимараттар	Жабдық- тар, кеңсе жиһаздары және құрал- жабдықтыр	Көлік құралдары	Пайдалану құқығында- ғы актив: Гимараттар	Жиыны
2022 жылдың 1 қаңтарындағы құны		2,335,891	1,591,173	163,695	-	4,090,759
Жинақталған амортизация		(419,269)	(1,391,236)	(158,425)	-	(1,968,930)
2022 жылғы 1 қаңтардағы баланстық құны		1,916,622	199,937	5,270	-	2,121,829
Түсімдер		40,706	82,220	35,920	365,973	524,819
Істен шығу		-	(97,738)	(21,998)	(15,734)	(135,470)
Амортизациялық аударымдар	23	(55,707)	(75,614)	(5,271)	(172,456)	(309,048)
Жинақталған амортизацияның істен шығу		-	95,596	21,998	5,029	122,623
2022 жылғы 31 желтоқсандағы баланстық құны		1,901,621	204,401	35,919	182,812	2,324,753
2022 жылдың 31 желтоқсанындағы құны		2,376,597	1,575,655	177,617	350,239	4,480,108
Жинақталған амортизация		(474,976)	(1,371,254)	(141,698)	(167,427)	(2,155,355)
2022 жылғы 31 желтоқсандағы баланстық құны		1,901,621	204,401	35,919	182,812	2,324,753
Түсімдер		17,325	35,797	-	22,063	75,185
Істен шығу		-	(85,647)	(19,720)	(372,302)	(477,669)
Амортизациялық аударымдар	23	(59,685)	(75,942)	(5,132)	(203,053)	(343,812)
Жинақталған амортизацияның істен шығу		-	82,948	19,720	370,480	473,148
2023 жылғы 31 желтоқсандағы баланстық құны		1,859,261	161,557	30,787	-	2,051,605
2023 жылдың 31 желтоқсанындағы құны		2,393,922	1,525,805	157,897	-	4,077,624
Жинақталған амортизация		(534,661)	(1,364,248)	(127,110)	-	(2,026,019)
2023 жылғы 31 желтоқсандағы баланстық құны		1,859,261	161,557	30,787	-	2,051,605

«Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ
Қаржылық есептілікке ескертпелер

12 Өзге активтер

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	2023 жылдың 31 желтоқсаны	2022 жылғы 31 желтоқсан
Амортизацияланған құн бойынша бағаланатын дебиторлық берешек	182,596	291,780
Құнсыздануға арналған резервті шегергенде	(112,585)	(78,579)
Өзге активтер құрамындағы қаржы активтерінің жиыны	70,011	213,201
Төлем жасамағаны үшін алынған қамтамасыз ету	382,128	4,315,369
Қызметтер үшін алдын ала төлем	368,705	305,843
Пайдаға салынатын салықтан басқа салықтар	171,516	177,501
Шикізат және материалдар	71,679	44,092
Аяқталмаған құрылыс	5,795	3,371
Басқалар	52,776	7,978
Құнсыздануға арналған резервті шегергенде	(47,099)	(2,826)
Өзге активтер жиыны	1,075,511	5,064,529

Төлем жасамағаны үшін алынған қамтамасыз ету мерзімі өткен кредиттерді өтеу кезінде Қор сатып алған жылжымайтын мүлікті объектілерін білдіреді. Қор бұл активтерді жақын болашақта сатуды көздейді. Бұл активтер сатуға арналған ұзақ мерзімді активтердің анықтамасына сәйкес бермейді және ХҚЕС IAS 2 стандартына сәйкес жіктелген. Бұл активтер бастапқы сатып алу кезінде әділ құн бойынша танылды.

Жоғарыда аталған барлық активтер жыл аяқталғаннан кейін он екі ай ішінде өтеледі деп күтілуде. Байланысты тараптармен операциялар бойынша ақпарат 30-ескертпеде ашылған.

13 Қарыз қаражаты

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	31 желтоқсан 2023	2022 жылғы 31 желтоқсан
«Бәйтерек» ҰБХ» АҚ (6.57% - 10.65%)	109,095,786	102,446,602
Муниципалды органдар (0.01% - 1%)	38,296,326	45,724,759
«Қазхром» Трансұлттық компаниясы» АҚ (0.1%)	500,167	-
Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігі (0%)	379,927	386,689
«Самұрық-Қазына» ұлттық әл-ауқат қоры» АҚ (2% - 5.5%)	-	19,416,325
Жалпы қарыз қаражаты	148,272,206	167,974,375

Қарыздар амортизацияланған құны бойынша көрсетіледі.

2014-2015 жылдары Қор «Бәйтерек» ұлттық холдингі» АҚ-нан 20 жыл өтеу мерзімімен жылына 0.15%-бен 200 млрд теңге көлемінде қаражат алды. Қарыз алудың әділ құнын бағалау кезінде Қор басшылығы 20 жылға экстраполяцияланған 10 жылдық мемлекеттік облигациялардың кірістілік қисығынан алынған жылдық анықтамалық мөлшерлемені пайдаланды. Қор басшылығы бұл қаражатқа келесі тиімді мөлшерлемелерді белгіледі: бірінші транш 100 млрд теңгеге – 6.58%, екінші транш 50 млрд теңгеге – 6.57%, үшінші транш 50 млрд теңгеге – 6.71%. Қор 20 IAS Халықаралық стандартына сәйкес мәмілені мемлекеттік субсидия ретінде мойындады және пайда немесе залал туралы есепте нарықтық мөлшерлемеден төмен қарыздарды бастапқы тану кезінде кірісті мойындады.

2019 жылы Қор «Бәйтерек» ұлттық холдингі» АҚ-дан 15 жыл өтеу мерзімімен жылдық 0.1%-бен 16 млрд теңге көлемінде кредит алды. Қор бұл кредитті байланысты тарапқа бұрын шығарылған облигацияларды өтеу үшін алды. Басшылық валюталық тәуекелді, кредиттің қызмет ету мерзімін және Қордың кредиттік тәуекелін ескере отырып, осы кредит бойынша нарықтық мөлшерлемені 10.65% деңгейінде есептеді.

13 Қарыз қаражаты (жалғасы)

«Самұрық-Қазына» Ұлттық әл-ауқат қоры» АҚ, Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігі және муниципалды органдарда қарыз қаражаты бойынша Қор бұл ұйымдардың коммерциялық негізде басқа ұйымдарға қаржыландыруды ұсынбауына және тиісінше нарықта осындай кредиттердің болмауына байланысты шарттық сыйақы мөлшерлемелерін нарықтық мөлшерлеме ретінде қабылдайды. 2023 жылы «Самұрық-Қазына» ҰӘҚ алдындағы міндеттемелер толығымен өтелді.

Қарыз қаражатының әрбір санатының әділ құны туралы ақпарат 28-ескертпеде келтірілген. Қарыз қаражаттары бойынша пайыздық мөлшерлемелердің талдауы 26-ескертпеде келтірілген. Байланысты тараптармен операциялар бойынша ақпарат 30-ескертпеде келтірілген.

14 Шығарылған Борыштық бағалы қағаздар

Борыштық бағалы қағаздар амортизацияланған құны бойынша көрсетіледі. 2021 жылы Қор өлеуметтік облигацияларды шығару арқылы купондық мөлшерлемесі 11.9% жылдық, өтеу мерзімі 5 жыл болатын 1 млрд теңге сомасында қаражат тартты. Бұл қаражат Қордың шағын және орта бизнесті қолдау бағдарламаларын қаржыландыру мақсатында 2021 жылғы 8 қарашада «Bank RBK» АҚ-на орналастырылды.

2020 жылы Қор жасыл облигацияларды шығару арқылы 200 млн теңге, купондық мөлшерлемесі 11.75%, өтеу мерзімі 3 жыл көлемінде қаражат тартты. Бұл қаражат Қордың шағын және орта бизнесті қолдау жөніндегі бағдарламаларын қаржыландыру мақсатында 2021 жылдың 31 наурызында «Сбербанк» АҚ ЕБ-ге орналастырылды. Бұл мәселе 2023 жылы өтелді.

Шығарылған борыштық бағалы қағаздардың әрбір санатының болжамды әділ құны туралы ақпарат 28-ескертпеде ашылған. Шығарылған борыштық бағалы қағаздар бойынша сыйақы мөлшерлемелерінің талдауы 26-ескертпеде ашылған. Шығарылған борыштық бағалы қағаздармен байланысты тұлғалармен операциялар бойынша ақпарат 30-ескертпеде ашылған.

15 Субсидиялау бағдарламалары бойынша міндеттемелер

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
Банктер	2,762,063	4,737,563
Муниципалды органдар	210,372	175,725
Субсидиялау бағдарламалары шеңберіндегі міндеттемелер жиыны	2,972,435	4,913,288

Субсидиялау бағдарламалары бойынша міндеттемелер жергілікті атқарушы органдардан, республикалық бюджеттен Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігінен және Қазақстан Республикасындағы Біріккен Ұлттар Ұйымының Даму Бағдарламасынан алынған қаражатты білдіреді. Мұндай қаражат одан әрі екінші деңгейлі банктерген, соның ішінде олардың аймақтық филиалдарына 2021-2025 жылдарға арналған ұлттық кәсіпкерлікті дамыту жобасы, Басым жобаларды кредиттеу және қаржылық лизингке беру тетігі шеңберінде жобаларды субсидиялау үшін төлем ретінде жіберіледі. БҰҰДБ-ГЭҚ «Жаңартылатын энергия көздерін инвестициялау тәуекелдерін азайту» және «Төмен көміртекті қалаларды дамыту үшін ұлттық тиісті азайту шаралары».

Әділ құнды бағалау туралы ақпарат 28-ескертпеде ашылған. Байланысты тараптармен операциялар бойынша ақпарат 30-ескертпеде ашылған.

16 Болашақ кезеңдердің кірістері және кредиттік сипаттағы міндеттемелер бойынша резерв

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Ескер.	2023 жылғы 31 желтоқсан	2022 жылғы 31 желтоқсан
Қаржылық кепілдіктер бойынша болашақ кезеңдердің кірістері		44,555,056	41,234,839
Қаржылық кепілдіктер (кредиттік сипаттағы міндеттемелер бойынша резерв)	28	23,838,692	34,115,028
Болашақ кезеңдердің кірістерінің және кредиттік сипаттағы міндеттемелер бойынша резерв жиыны		68,393,748	75,349,867

16 Болашақ кезеңдердің кірістері және кредиттік сипаттағы міндеттемелер бойынша резерв (жалғасы)

«Даму» Қорының кепілдіктері – кепілдік беру шарттарынан туындайтын кепілдік сомасы шегінде жеке кәсіпкерлік субъектілерінің қарыз шарты бойынша негізгі борыштың бір бөлігін төлеу жөніндегі міндеттемелерін орындауды қамтамасыз ету үшін Қокелесі кепілдік беру бағдарламаларын іске асыру шеңберінде кепілдік сомасы шегінде кепілдік шарттарынан туындайтын екінші деңгейдегі банктермен/микроқаржы ұйымдарымен/лизингтік компаниялармен кредиттік шарт/қаржылық лизинг шарты бойынша: Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2018 жылғы 11 желтоқсандағы № 820 қаулысымен бекітілген Басым жобаларды кредиттеу және қаржылық лизингке беру тетігі, Қор Басқармасының 2018 жылғы 22 қаңтардағы № 05/2018 хаттамасымен бекітілген «Даму-Оптима» кепілдік бағдарламасы, және Қазақстан Республикасы Үкіметінің 13.11.2018 ж. № 746 қаулысымен бекітілген «Еңбек» Нәтижелі жұмыспен қамтуды және жаппай кәсіпкерлікті дамытудың 2017-2021 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы, Қазақстан Республикасы Үкіметінің 27.11.2023 жылғы № 728 қаулысымен бекітілген Кәсіпкерлікті дамытудың 2021-2025 жылдарға арналған ұлттық жобасы, Нормативтік құқықтық кесімдерді мемлекеттік тіркеудің тізілімінде 2023 жылғы 27 қарашада № 33681 болып тіркелген «Мемлекеттік қолдауға жататын жеке кәсіпкерлік субъектілері жұмыс істейтін экономиканың салаларын, мемлекеттік қаржылық қолдаудың қағидаларын, нысандарын бекіту туралы» бірлескен бұйрығы.

Бағдарламалар шеңберінде Қор бағдарлама үйлестірушісі мен жеке кәсіпкерлік субъектісі арасындағы қаржылық агенті болып табылады. Бағдарлама үйлестірушілері кепілдік беру бағдарламасына байланысты кепілдік беру үшін Қорға комиссия төлейді.

Алынған комиссияның құны берілген кепілдік мерзімі ішінде пайдаға біркелкі есептеу арқылы пайдаға ауыстырылады. Берілген кепілдіктердің ұлғаюы шағын және орта бизнеске кепілдіктер көлемінің жалпы ұлғаюына байланысты.

Берілген кепілдіктерді есепке алуға қатысты маңызды бағалаулар мен пайымдаулар 4-ескертпеде келтірілген. Болашақ кезеңнің кірістерінің әділ құны және кредитке байланысты міндеттемелер бойынша резерв туралы ақпарат 27-ескертпеде келтірілген. Байланысты тараптармен операциялар бойынша ақпарат 30-ескертпеде келтірілген.

17 Акционерлік капитал

<i>Акциялар санын есептемегенде мың қазақстандық теңгемен</i>	Айналыстағы акциялар саны (мың)	Қарапайым акциялар	Жиыны
2021 жылғы 31 желтоқсанға	27,762	102,920,273	102,920,273
2022 жылғы 31 желтоқсанға	27,762	102,920,273	102,920,273
2023 жылғы 31 желтоқсанға	27,762	102,920,273	102,920,273

2023 жылғы 31 желтоқсандағы және 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша жай акциялардың номиналды құны бір акцияға 1,000 теңгені құрайды. Барлық шығарылған жай акциялар толығымен төленген.

2023 жылғы 10 мамырдағы Жалғыз акционердің жиналысында Қор 2022 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін жалпы сомасы 13,416,382 мың теңгені құрайтын дивидендтер жариялады. Дивидендтердің барлық сомасы Жалғыз акционерге 2023 жылдың 31 мамырында төленді.

2022 жылғы 4 мамырда Жалғыз акционердің жиналысында Қор 2021 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін жалпы сомасы 17,521,673 мың теңгені құрайтын дивидендтер жариялады. Дивидендтердің барлық сомасы Жалғыз акционерге 2022 жылдың 13 маусымында төленді.

18 Пайыздық кірістер мен шығыстар

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	2023 ж.	2022 ж.
Тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісімен есептелген пайыздық кіріс		
Қаржы мекемелеріндегі қаражат	20,980,399	16,421,811
Ақша қаражаттары және олардың баламалары	16,521,468	15,548,888
Клиенттерге кредиттер мен аванстар	566,543	1,087,463
Басқа жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар	556,425	2,067,294
Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар	73,428	401,095
Тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісімен есептелген жалпы пайыздық кіріс жиынтығы	38,698,263	35,526,551
Басқа ұқсас кірістер		
Пайда немесе залал арқылы әділ құны бойынша бағаланатын борыштық бағалы қағаздар	6,887	25,276
Басқа ұқсас кірістердің жиынтығы	6,887	25,276
Пайыздық кіріс жиыны	38,705,150	35,551,827
Пайыздық шығыстар		
Қарыз қаражаттары	(7,944,474)	(7,651,853)
Шығарылған Борыштық бағалы қағаздар	(133,361)	(142,500)
Қаржылық жалдау бойынша пайыздық шығыстар	(10,238)	(24,518)
Пайыздық шығындардың жиыны	(8,088,073)	(7,818,871)
Таза пайыздық кіріс	30,617,077	27,732,956

Пайда немесе залал арқылы әділ құн бойынша бағаланатындардан басқа барлық борыштық құралдар бойынша пайыздық кірістер мен шығыстар тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін пайдалана отырып, есептеу әдісі бойынша танылады. Бұл есептеу пайыздық кірістер мен шығыстарға тиімді пайыздық мөлшерлеменің құрамдас бөлігін құрайтын келісім-шарт тараптары төлеген және алған барлық комиссиялар мен алымдарды, мәміле бойынша шығындарды және барлық басқа сыйлықақыларды немесе жеңілдіктерді қамтиды. Номиналды пайыздық мөлшерлеме бойынша есептелген пайда немесе залал арқылы әділ құн бойынша бағаланатын борыштық құралдар бойынша пайыздық кіріс «Өзге ұқсас кірістер» бөлімінде пайда немесе залал құрамында танылады.

Тиімді пайыздық мөлшерлемемен байланысты комиссияларға қаржылық активті қалыптастыруға немесе сатып алуға немесе қаржылық міндеттемені шығаруға байланысты ұйым алған немесе төлейтін комиссиялар кіреді.

Қаржы мекемелерінен алынатын сомалар, сондай-ақ клиенттерге берілген кредиттер мен аванстар бойынша пайыздық кірістер нарықтық мөлшерлемеден төмен берілген кредиттер бойынша дисконт амортизациясынан 4,205,209 мың теңге (2022 ж.: 4,209,663 мың теңге) көлеміндегі пайыздық кірістерді қамтиды (4-ескертпе). Инвестициялық бағалы қағаздар бойынша пайыздық кіріске дисконттық амортизациядан 976,324 мың теңге (2022 ж.: 1,885,922 мың теңге) пайыздық кіріс кіреді.

Қазақстанда тіркелген контрагенттер Қорға төленетін сыйақы сомасының 15% мөлшерінде көзден Пайдаға салынатын салықты ұстайды. 2022 жыл ішінде жалпы сомасы 2,118,529 мың теңге салық ұсталды (2022 жылы: 1,799,132 мың теңге).

Пайыздық шығыстар нарықтық мөлшерлемелерден төмен алынған қарыздар бойынша дисконт амортизациясынан 6,649,184 мың теңге (2022 ж.: 6,266,022 мың теңге) сомасындағы пайыздық шығыстарды қамтиды.

19 Таза комиссиялық кірістер

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	2023 ж.	2022 ж.
Берілген кепілдіктер	29,130,850	24,228,362
Қаржы агентінің қызметтері	625,601	625,599
Комиссиялық кірістер жиыны	29,756,451	24,853,961

Алымдар мен комиссиялық кірістер қызмет көрсету кезінде біркелкі әдісті қолдану арқылы кезең ішінде танылады. Алымдар мен комиссиялық кірістер берілген кепілдіктерден (16-ескертпе), оператор және қаржы агенті ретінде Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігінің МКҚК субсидиялау қызметтерінен түсетін кірістерден (16-ескертпе) тұрады.

20 Амортизацияланған құны бойынша бағаланған қаржылық активтерді тануды тоқтатудан болған шығыстарды шегергендегі кірістер

Қаржы активтерінің өзгеруі. Қаржы активтері шарттық талаптар бойынша өзгертілген кезде (мысалы, қайта келіссөздер нәтижесінде) Қор өзгертудің маңызды екенін бағалайды және бастапқы активті тануды тоқтатуға және әділ құн бойынша жаңа активті тануға өкелуі керек. Бұл бағалау, ең алдымен, тиісті есеп саясатында сипатталған сапалық факторларға негізделген және маңызды пайымдауды қажет етеді. Атап айтқанда, Қор құнсызданған қайта келісілген қарыз келісімдерін тануды тоқтату немесе жаңадан танылған қарыздарды бастапқы тану кезінде құнсызданған ретінде қарастыру қажет пе, жоқ па деген шешім қабылдау кезінде пайымдауларды қолданады. Тануды тоқтату туралы шешім тәуекелдер мен пайдалардың, яғни күтілетін ақша ағындарының (келісімшарттық ақша ағындарынан гөрі) өзгерту нәтижесінде өзгеретініне байланысты. Басшылық мұндай кредиттерді өзгерту нәтижесінде тәуекелдер мен пайда өзгермегенін анықтады, сондықтан, мәні бойынша, барлық осындай өзгертулер мен кредиттер тану тоқтатылмаған немесе құнсызданудан қайта жіктелген жоқ. Қор бастапқы тиімді пайыздық мөлшерлеме бойынша өзгертілген ақша ағындарын дисконттау және пайда немесе залалдағы өзгерістерден түскен пайданы немесе шығынды тану арқылы Жалпы баланстық құнды қайта есептейді.

2023 жыл ішінде Қор бұрын нарықтық мөлшерлемеден төмен мөлшерлеме бойынша кредит берген коммерциялық банктерден алдын ала өтеу алды және осы банктерге берілген кредиттерді есепке алуды тоқтатудан түскен кірісті 1,423,638 мың теңге сомасында мойындады. 47,876 мың теңге сомасындағы қалған кіріс микроқаржы ұйымдарынан алынған қарыздарды және Қор бастапқы тану кезінде шығынды мойындаған басқаға беру шарты бойынша Қор алған қарыздарды алдын ала өтеуге жатады.

2022 жыл ішінде Қор бұрын нарықтық мөлшерлемеден төмен мөлшерлеме бойынша кредит берген коммерциялық банктерден алдын ала өтеу алды және осы банктерге берілген кредиттерді есепке алуды тоқтатудан түскен кірісті 32,544,294 мың теңге сомасында мойындады. 249,681 мың теңге сомасындағы қалған кіріс микроқаржы ұйымдарынан алынған заемдарды және Қор бастапқы тану кезінде шығынды мойындаған басқаға беру шарты бойынша Қор алған қарыздарды алдын ала өтеуге жатады.

21 Қаржы құралдарын нарықтық мөлшерлемелерден төмен мөлшерлемелер бойынша бастапқы тану кезінде туындайтын таза залал

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	2023 ж.	2022 ж.
Нарықтық мөлшерлемеден төмен мөлшерлемелер бойынша қарыз қаражатын бастапқы тану кезінде туындайтын шығыстар	(19,553,280)	(3,267,258)
Қаржы құралдарын нарықтық мөлшерлемеден төмен мөлшерлемелер бойынша қарыз қаражатын бастапқы тану кезінде туындайтын таза залал	(19,553,280)	(3,267,258)

2023 жыл ішінде Қор бұрын «Бәйтерек» Ұлттық холдингі» АҚ-тан алған 34,411,457 мың теңге сомасындағы қаражатты бес коммерциялық банкке жылдық 2 пайызбен, өтеу мерзімі 2030 жылға дейін орналастырды. Қор осы қарыздардың әділ құнын бағалады және нарықтық мөлшерлемелерден төмен қаржы құралдарын бастапқы тану кезінде шығынды мойындады.

21 Қаржы құралдарын нарықтық мөлшерлемелерден төмен мөлшерлемелер бойынша бастапқы тану кезінде туындайтын таза залал (жалғасы)

2022 жыл ішінде Қор 1,820,575 мың теңге сомасындағы айырбастау шарттары бойынша Қор қабылдаған клиенттерге қарыздар мен аванстарды бастапқы тану кезіндегі таза шығынды мойындады. Қор сондай-ақ нарықтан төмен мөлшерлемелер бойынша Қаржы мекемелеріндегі қаражатты бастапқы тану кезінде 1,446,683 мың теңге сомасында таза шығынды мойындады.

Мәмілелердің егжей-тегжейлі сипаттамасын және қаржылық нәтижелерді бағалауды «Есеп саясатын қолданудағы маңызды бағалаулар мен пайымдаулар – нарықтық мөлшерлемелерден төмен қаржы құралдарын бастапқы тану» бөлімінде келтірілген (4-ескертпе).

22 Жалпы және өкімшілік шығыстар

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	2023 ж.	2022 ж.
Персоналды ұстауға арналған шығыстар	4,444,976	3,841,858
Жөндеу және техникалық қызмет көрсету	272,049	288,114
Активті пайдалану құқығына амортизациялау	203,053	172,456
Байланыс қызметтері	201,957	181,953
Негізгі құралдардың амортизациясы	140,760	136,592
Брокерге комиссия (кастодиандық қызмет көрсету)	139,469	129,219
Рекрутинг шығындары (аутсорсинг)	139,240	116,897
Пайдаға салынатын салықтан басқа өзге де салықтар	95,612	108,654
Материалдық емес активтердің амортизациясы	91,710	66,212
Заңдық және консультациялық қызметтер	90,206	59,575
Іссапар шығыстары	89,172	84,764
Қауіпсіздік қызметтері	58,699	58,405
Материалдар	44,404	30,916
Коммуналдық қызметтер	42,376	36,405
Оқыту	38,078	40,961
Тариф	28,190	22,080
Директорлар кеңесін ұстауға арналған шығыстар	20,729	19,342
Кеңсе керек-жабдықтары мен баспахана қызметтері	16,583	12,972
Жалдау	14,703	3,789
Банк комиссиялары	11,115	12,661
Сақтандыру шығындары	5,250	4,587
Еңбекті қорғау және қауіпсіздік техникасы бойынша шығыстар	2,410	1,463
Өкілдік шығыста	202	1,161
Басқалар	153,370	132,916
Жалпы және өкімшілік шығыстар жиыны	6,344,313	5,563,952
Аутсорсинге арналған шығыстар	643,145	602,237
Персоналды ұстауға арналған шығыстар (АШҚҚҚ)	610,790	142,083
Жарнама және маркетинг	243,880	183,879
Жөндеу және техникалық қызмет көрсету	114,496	87,973
Заңдық және консультациялық қызметтер	111,394	144,320
Іссапар шығыстары	16,156	23,321
Кеңсе тауарлары мен баспа қызметтері	7,710	6,306
Байланыс қызметтері	7,664	9,918
Андеррайтинг қызметтері	172	158
Пайдаға салынатын салықтан басқа салықтар	77	-
Материалдар	-	1,365
Басқалар	23,093	17,746
Қордың бағдарламаларын іске асыру бойынша шығыстардың жиыны *	1,778,577	1,219,306

* Шығыстардың осы тобына кәсіпкерлерді қаржылық емес қолдау бойынша, Қор қызметін кеңінен дәріптеу үшін және Қордың қаржылық және қаржылық емес бағдарламаларын ілгерілету үшін жарнамалық-имидждік науқан бойынша, Ауыл шаруашылығын қаржылай қолдау қоры бағдарламасы бойынша, Қордың қаржылық және қаржылық емес бағдарламаларын сүйемелдеу бойынша консультанттарды жалдау бойынша шығындар енгізілген.

22 Жалпы және әкімшілік шығыстар (жалғасы)

Персонал шығындары. Еңбекақы төлеуге, мемлекеттік зейнетақы қорына және әлеуметтік сақтандыру қорына аударымдарға, жыл сайынғы төленетін еңбек демалысына және сырқаттанушылық демалысына, ақшалай емес нысандағы сыйлықақылар мен жәрдемақыларға арналған шығыстар Қор қызметкерлерінің тиісті қызметтерін көрсетуіне қарай есептеледі. Қордың мемлекеттік белгіленген жарналар жоспары бойынша төлемдерден басқа зейнетақы немесе соған ұқсас төлемдерді қамтамасыз ету бойынша қандай да бір заңды немесе конструктивті міндеттемелері жоқ.

Консультациялық қызметтерге 60,200 мың теңге (2022 ж.: 41,785 мың теңге) аудиторлық қызметтер кіреді. 2023 жылы Қор аудиторы ұсынған қосымша аудиторлық емес қызметтер көрсетілмеді.

Кадрлық шығыстарға 445,618 мың теңге (2022: 358,111 мың теңге) мемлекеттік зейнетақы қорына аударымдар кіреді.

23 Пайдаға салынатын салық

(а) Пайдаға салынатын салық бойынша шығыстардың компоненттері

Жыл ішіндегі пайда немесе залалда танылған Пайдаға салынатын салық бойынша шығыстар келесі компоненттерді қамтиды:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	2023 ж.	2022 ж.
Пайдаға салынатын салық бойынша ағымдағы шығыстар	11,137,673	7,513,068
Кейінге қалдырылған салық салу	(2,418,243)	4,968,426
Жыл ішіндегі пайдаға салынатын салық бойынша шығыстар	8,719,430	12,481,494

Ағымдағы салық ағымдағы және алдыңғы кезеңдердегі салық салынатын пайдаға немесе залалға қатысты салық органдары төлеуге немесе өтеуге күтілетін Пайдаға салынатын салықтың сомаларына негізделеді.

Кейінге қалдырылған Пайдаға салынатын салық бухгалтерлік есептілікте активтер мен міндеттемелердің салық базасы мен олардың баланстық құны арасындағы уақытша айырмашылықтар мен салық залалдары үшін баланстық негізде көрсетіледі.

(б) салық шығыстарының сомаларын және қолданылатын салық салу мөлшерлемесіне көбейтілген пайда немесе залал сомаларын салыстыру

Қордың 2023 жылы пайдасына қолданылатын пайдаға салынатын салықтың ағымдағы мөлшерлемесі 20%-ды (2022: 20%) құрайды. Төменде теориялық салық шығыстарын салық салу бойынша нақты шығыстармен салыстыру берілген:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	2023 ж.	2022 ж.
Салық салуға дейінгі пайда	47,311,447	64,441,560
Заңмен белгіленген мөлшерлеме бойынша теориялық салық аударымдары (2023: 20%; 2022: 20%)	9,462,290	12,888,312
Салық мақсатында шегеруге жатпайтын табыстардың немесе шығыстардың салықтық салдары:		
- бағалы қағаздар бойынша салық салынбайтын кірістер	(458,671)	(498,751)
- (қалпыға келтіру)/салық базасын азайтпайтын резервтер мен шығыстардың құнсыздануы	(717,981)	91,933
- өткен жылдардағы ағымдағы Пайдаға салынатын салық бойынша шығыстарды қосымша есептеу	433,792	-
Жыл ішіндегі пайдаға салынатын салық бойынша шығыстар	8,719,430	12,481,494

23 Пайдаға салынатын салық (жалғасы)

(с) Уақытша айырмашылық түрлері бойынша кейінге қалдырылған салықты талдау

ХҚЕС мен Қазақстан Республикасының салық заңнамасы арасындағы айырмашылықтар қаржылық есептілікті жасау мақсатында және Пайдаға салынатын салықты есептеу мақсатында активтер мен міндеттемелердің баланстық құны арасында уақытша айырмашылықтардың туындауына әкеп соғады. Төменде осы уақытша айырмашылықтар қозғалысының салықтық әсері егжей-тегжейлі көрсетілген. 2023 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған кезең ішінде уақытша айырмалар шамасының өзгеруі келесідей:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	2023 ж. 1 қаңтар	Пайда мен залал шотына (жатқызылды)/ қалпына келтірілді	2023 ж. 31 желтоқсан
Салық базасын азайтатын/(ұлғайтатын) уақытша айырмашылықтардың салықтық әсері және салықтық залалдарды болашақ кезеңдерге ауыстыру			
Клиенттерге кредиттер мен аванстар	247,185	(84,444)	162,741
Қаржы мекемелеріндегі қаражат:	2,814,832	(277,712)	2,537,120
Негізгі құралдар және материалдық емес активтер	(212,771)	1,690	(211,081)
Дисконт: қарыз қаражаты және Қаржы мекемелерінің қаражат	(7,008,926)	2,940,371	(4,068,555)
Кредиттік сипаттағы міндеттемелер бойынша резерв	1,210,063	111,844	1,321,907
Исламдық қаржыландыру	1,079,784	(275,895)	803,889
Өзге міндеттемелер	34,303	2,389	36,692
Таза кейінге қалдырылған салық активі/(міндеттеме)	(1,835,530)	2,418,243	582,713
Кейінге қалдырылған танылған салық активі	5,386,167	(523,818)	4,862,349
Танылған кейінге қалдырылған салық міндеттемесі	(7,221,697)	2,942,061	(4,279,636)
Таза кейінге қалдырылған салық активі/(міндеттеме)	(1,835,530)	2,418,243	582,713

2022 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған кезең ішінде уақытша айырмалар шамасының өзгеруі келесідей:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	2022 ж. 1 қаңтар	Пайда мен залал шотына (жатқызылды)/ қалпына келтірілді	2022 ж. 31 желтоқсан
Салық базасын азайтатын/(ұлғайтатын) уақытша айырмашылықтардың салықтық әсері және салықтық залалдарды болашақ кезеңдерге ауыстыру			
Клиенттерге кредиттер мен аванстар	(3,250)	250,435	247,185
Қаржы мекемелеріндегі қаражат:	2,059,970	754,862	2,814,832
Негізгі құралдар және материалдық емес активтер	(188,008)	(24,763)	(212,771)
Дисконт: қарыз қаражаты және Қаржы мекемелерінің қаражат	(1,243,836)	(5,765,090)	(7,008,926)
Кредиттік сипаттағы міндеттемелер бойынша резерв	1,127,452	82,611	1,210,063
Исламдық қаржыландыру	1,346,666	(266,882)	1,079,784
Өзге міндеттемелер	33,902	401	34,303
Таза кейінге қалдырылған салық активі/(міндеттеме)	3,132,896	(4,968,426)	(1,835,530)
Кейінге қалдырылған танылған салық активі	4,564,740	821,427	5,386,167
Танылған кейінге қалдырылған салық міндеттемесі	(1,431,844)	(5,789,853)	(7,221,697)
Таза кейінге қалдырылған салық активі/(міндеттеме)	3,132,896	(4,968,426)	(1,835,530)

24 Қаржылық қызмет нәтижесінде туындайтын міндеттемелерді салыстыру

Төмендегі кестеде Қордың әрбір ұсынылған кезең үшін қаржылық қызмет нәтижесінде туындайтын Қордың міндеттемелеріндегі өзгерістер көрсетілген. Берешу баптары ақша қаражатының қозғалысы туралы есепте көрсетілген.

(мың қазақстандық теңгемен)	Қаржылық қызметі бойынша міндеттемелер					
	«Бәйтерек» ҰБХ» АҚ	ЖАО, «Самұрық- Қазына» ҰӘҚ» АҚ, ҚР ҚМІ	Шығарылған облигациялар	Қазхром	Қаржылық жалдау	Жиыны
2022 ж. 1 қаңтардағы қаржылық қызмет бойынша міндеттемелер	90,549,594	85,275,311	209,139	-	178,498	176,212,542
Ақша қаражатының қозғалысы	(516,148)	(8,489,643)	(142,500)	-	(184,340)	(9,332,631)
Бағамдық айырмашылықтар бойынша түзетулер	-	25,784	-	-	-	25,784
Ақша қаражатының қозғалысына байланысты емес өзге де өзгерістер	6,582,135	1,069,718	142,500	-	378,672	8,173,025
2022 ж. 31 желтоқсандағы қаржылық қызмет бойынша міндеттемелер	102,446,602	65,527,773	1,244,178		199,046	169,417,599
Ақша қаражатының қозғалысы	(316,000)	(27,823,641)	(342,500)	499,760	(226,352)	(28,208,733)
Бағамдық айырмашылықтар бойынша түзетулер	-	(6,762)	-	-	-	(6,762)
Ақша қаражатының қозғалысына байланысты емес өзге де өзгерістер	6,965,184	978,883	133,361	407	30,389	8,108,224
2023 ж. 31 желтоқсандағы қаржылық қызмет бойынша міндеттемелер	109,095,786	38,676,253	1,035,039	500,167	3,083	149,310,328

Ақша қаражатының қозғалысына байланысты емес өзге де өзгерістер нарықтық мөлшерлемелерден төмен мөлшерлемелер бойынша «Бәйтерек» ҰБХ» АҚ алынған қарыз қаражаты бойынша дисконттың амортизациясын және пайыздарды есептеуді білдіреді.

25 Сегменттік талдау

Операциялық сегменттер - бұл кәсіпкерлік қызметпен айналысатын және кіріс әкелетін немесе шығындарға ұшырауы мүмкін құрамдас бөліктер, сегменттердің операциялық нәтижелерін операциялық шешімдерді қабылдаушы негізгі тұлға жүйелі түрде қарап отырады және операциялық сегменттер үшін бөлек қаржылық ақпарат қолжетімді. Жедел шешімдер қабылдауға жауапты басшының функцияларын Қор Басқармасы орындайды.

(а) Әрбір есеп беретін сегмент түсім алатын өнімдер мен қызметтердің сипаттамасы.

Қор қызметін екі негізгі операциялық сегмент шеңберінде жүзеге асырады:

- Жобалық операциялар – бұл сегмент шартты кредиттерді, Қаржы мекемелеріне, шағын және орта бизнеске берілген кредиттерді, қаржылық кепілдіктерді беру үшін пайдаланылатын «ҚР Ұлттық Банкі» РММ-гі ақша қаражатын қамтиды;
- Инвестициялық операциялар – ақша қаражаттарымен және олардың баламаларын, бағалы қағаздармен және басқа банктердегі қаражаттармен (депозиттер) операцияларды білдіреді.

25 Сегменттік талдау (жалғасы)

(б) Есепті сегменттердің пайдасы немесе залалы, активтері мен міндеттемелері туралы ақпарат

Төмендегі кестеде 2023 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған жыл ішіндегі есепті сегмент бойынша сегменттік ақпарат берілген:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Ескер.	Жобалық операциялар	Инвестициялық операциялар	Жиыны
Ақша қаражаттары және олардың баламалары	7	82,123,466	42,851,516	124,974,982
Қаржы мекемелеріндегі қаражат	8	224,139,138	59,899,947	284,039,085
Клиенттерге кредиттер мен аванстар	9	1,214,754	-	1,214,754
Субсидиялау бағдарламалары бойынша дебиторлық берешек		136,338	-	136,338
Борыштық бағалы қағаздарға инвестициялар	10	-	5,692,121	5,692,121
Есептілік сегментінің активтері жиыны		307,613,696	108,443,584	416,057,280
Қарыз қаражаттары	13	148,272,206	-	148,272,206
Шығарылған Борыштық бағалы қағаздар	14	-	1,035,039	1,035,039
Субсидиялау бағдарламалары бойынша міндеттемелер	15	2,972,435	-	2,972,435
Кейінге кезеңдердің кіріс және кредиттік сипаттағы міндеттемелер бойынша резерв	16	68,393,748	-	68,393,748
Есепті сегменттер міндеттемелерінің жиыны		219,638,389	1,035,039	220,673,428
Күрделі шығындар		-	-	84,419

Күрделі шығындар негізгі құралдарды сатып алуды білдіреді.

«Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ
Қаржылық есептілікке ескертпелер

25 Сегменттік талдау (жалғасы)

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Жобалық операциялар	Инвестициялық операциялар	Жиыны
Қаржы мекемелеріндегі қаражат бойынша пайыздық кірістер	14,648,926	6,331,473	20,980,399
Клиенттерге кредиттер және аванстар бойынша пайыздық кірістер	566,543	-	566,543
Борыштық бағалы қағаздарға салынған инвестициядан пайыздық кірістер	-	636,740	636,740
Ақша қаражатты және оның баламалары бойынша пайыздық кірістер	-	16,521,468	16,521,468
Қарыз қаражаты бойынша пайыздық шығыстар	(7,944,474)	-	(7,944,474)
Шығарылған борыштық бағалы қағаздар бойынша пайыздық шығыстар	-	(133,361)	(133,361)
Таза пайыздық кірістер	7,270,995	23,356,320	30,627,315
Құнсыздану резервті қалпына келтіру/(құру).	34,191	5,731,029	5,765,220
Құнсыздануға резерв құрылғаннан кейінгі таза пайыздық кірістер	7,305,186	29,087,349	36,392,535
Комиссиялық кірістер	29,756,451	-	29,756,451
Пайда немесе залал арқылы әділ құны бойынша бағаланатын борыштық бағалы қағаздардан болған шығыстарды шегергендегі кірістер	-	(968)	(968)
Активтерді нарықтық мөлшерлемеден төмен мөлшерлемелер бойынша бастапқы тану кезінде туындайтын таза залал	(19,553,280)	-	(19,553,280)
Амортизацияланған құн бойынша бағаланатын қаржы активтерін тануды тоқтатудан түскен шығыстарды шегергендегі кірістер	1,471,514	-	1,471,514
(Резервке аударымдар)/Кредиттік сипаттағы міндеттемелер бойынша резервті қалпына келтіру	6,594,464	-	6,594,464
Шетел валютасын қайта бағалаудан түскен кірістерді шегергендегі шығыста	6,762	(57,884)	(51,122)
Қордың бағдарламаларын іске асыру бойынша шығыстар	(1,772,133)	(6,444)	(1,778,577)
Жалпы және әкімшілік шығыстар	(3,930,641)	(270,864)	(4,201,505)
Сегмент нәтижелері	19,878,323	28,751,189	48,629,512

«Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ
Қаржылық есептілікке ескертпелер

25 Сегменттік талдау (жалғасы)

Төмендегі кестеде 2022 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған жыл ішіндегі есепті сегмент бойынша сегменттік ақпарат берілген:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Ескер.	Жобалық операциялар	Инвестициялық операциялар	Жиыны
Ақша қаражаттары және олардың баламалары	7	57,356,800	124,680,545	182,037,345
Қаржы мекемелеріндегі қаражат	8	169,819,418	50,715,809	220,535,227
Клиенттерге кредиттер мен аванстар	9	2,600,024	-	2,600,024
Субсидиялау бағдарламалары бойынша дебиторлық берешек		183,681	-	183,681
Борыштық бағалы қағаздарға инвестициялар	10	-	13,737,880	13,737,880
Есептілік сегментінің активтері жиыны		229,959,923	189,134,234	419,094,157
Қарыз қаражаттары	13	167,974,375	-	167,974,375
Шығарылған Борыштық бағалы қағаздар	14	-	1,244,178	1,244,178
Субсидиялау бағдарламалары бойынша міндеттемелер	15	4,913,288	-	4,913,288
Болашақ кезеңдердің кірістері және кредиттік сипаттағы міндеттемелер бойынша резерв	16	75,349,867	-	75,349,867
Есеп беретін сегменттері міндеттемелерінің жиыны		248,237,530	1,244,178	249,481,708
Күрделі шығындар				282,318

Күрделі шығындар негізгі құралдарды сатып алуды білдіреді.

«Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ
Қаржылық есептілікке ескертпелер

25 Сегменттік талдау (жалғасы)

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Жобалық операциялар	Инвестициялық операциялар	Жиыны
Қаржы мекемелерінен алынатын сомалар бойынша пайыздық кірістер	14,612,019	1,809,792	16,421,811
Клиенттерге берілген кредиттер мен аванстар бойынша пайыздық кірістер	1,087,463	-	1,087,463
Борыштық бағалы қағаздарға салынған инвестициялар бойынша пайыздық кірістер	-	2,493,665	2,493,665
Ақша қаражаттарының баламалары бойынша пайыздық кірістер	-	15,548,888	15,548,888
Қарыз қаражаты бойынша пайыздық шығыстар	(7,651,853)	-	(7,651,853)
Шығарылған борыштық бағалы қағаздар бойынша пайыздық шығыстар	-	(142,500)	(142,500)
Таза пайыздық кірістер	8,047,629	19,709,845	27,757,474
Құнсыздануға арналған резервті қалпына келтіру/(құру).	765,301	(5,824,706)	(5,059,405)
Құнсыздануға резерв құрылғаннан кейінгі таза пайыздық кірістер	8,812,930	13,885,139	22,698,069
Комиссиялық кірістер	24,853,961	-	24,853,961
Пайда немесе залал арқылы әділ құны бойынша бағаланатын борыштық бағалы қағаздардан шығыстарды шегергендегі кірістер	-	12,497	12,497
Активтерді нарықтық мөлшерлемелерден төмен мөлшерлемелер бойынша бастапқы тану кезінде тыңдайтын таза залал	(3,267,258)	-	(3,267,258)
Амортизацияланған құн бойынша бағаланатын қаржы активтеріді тануды тоқтатудан түскен шығыстарды шегергендегі кірістер	32,793,975	-	32,793,975
(Резервке аударымдар)/Кредиттік сипаттағы міндеттемелер бойынша резервті қалпына келтіру	(6,388,865)	-	(6,388,865)
Шетел валютасын қайта бағалаудан түскен кірістерді шегергендегі шығыстар	(25,785)	407,494	381,709
Қордың бағдарламаларын іске асыру бойынша шығыстар	(1,219,306)	-	(1,219,306)
Жалпы және өкімшілік шығыстар	(2,908,210)	(277,910)	(3,186,120)
Сегмент нәтижелері	52,651,442	14,027,220	66,678,662

(с) Есеп беретін сегменттердің кірістерін, пайдасын немесе залалын, активтері мен міндеттемелерін салыстыру

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	2023 ж.	2022 ж.
Есептілік сегменттің активтері жиыны	416,057,280	419,094,157
Негізгі құралдар	2,051,605	2,141,941
Материалдық емес активтер	264,471	324,883
Пайдаға салынатын салық бойынша ағымдағы міндеттемелерді алдын ала төлеу	2,075,575	633,394
Кейінге қалдырылған салық активі	582,713	-
Пайдалану құқығына актив	-	182,812
Сатуға арналған ұзақ мерзімді активтер	28,347	39,262
Өзге активтер	1,075,511	5,064,529
Активтер жиыны	422,135,502	427,480,978

25 Сегменттік талдау (жалғасы)

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	2023 ж.	2022 ж.
Есепті сегменттер міндеттемелерінің жиыны	220,673,428	249,481,708
Кейінге қалдырылған салық міндеттемесі	-	1,835,530
Өзге міндеттемелер	889,865	1,174,872
Міндеттемелер жиыны	221,563,293	252,492,110
<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	2023 ж.	2022 ж.
Сегмент нәтижелері	48,629,513	66,678,662
Жалпы және әкімшілік шығыстар	(2,142,809)	(2,377,832)
Таза өзге операциялық кірістер	824,743	140,730
Салық салуға дейінгі пайда	47,311,447	64,441,560
Пайда салынатын салық бойынша шығыстар	(8,719,430)	(12,481,494)
Жыл ішіндегі пайда	38,592,017	51,960,066

Қор өзінің барлық табысын Қазақстаннан алады. Қордың шет елдерде елеулі сыртқы клиенттері жоқ. Қордың операциялық сегменттері арасында елеулі кірістері немесе шығыстары жоқ. Қордың 2023 немесе 2022 жылдары алынған жалпы кірістің кемінде он пайызын ұсынатын клиенттері жоқ.

26 Қаржы тәуекелдерін басқару

Тәуекелдерді басқару Қор қызметінің негізі болып табылады және Қордың операциялық қызметінің маңызды элементі болып табылады. Қор тәуекелдерді анықтаудың, мониторингтің, бағалаудың және бақылаудың процесі барысында, сондай-ақ тәуекелдік лимиттерін және басқа да ішкі бақылау жүйелерін белгілеу арқылы тәуекелдерді басқарады. Тәуекелдерді басқару процесі Қордың тұрақты кірістілігін сақтау үшін өте маңызды болып табылады және Қордың әрбір қызметкері оның міндеттеріне байланысты тәуекелдерді басқару үшін жауапты болады. Баға тәуекелін, сыйақы тәуекелін және валюталық тәуекелді қоса алғанда, нарықтық тәуекел, сондай-ақ кредиттік тәуекел және өтімділік тәуекелін қамтитын нарықтық тәуекел Қор өз қызметін жүзеге асыру процесінде кездесетін негізгі тәуекелдер болып табылады.

Қордың тәуекелдерді басқару жөніндегі ережелері мен рәсімдері. Қордың тәуекелдерді басқару саясаты Қор ұшырайтын тәуекелдерді айқындауға, талдауға және басқаруға, тәуекел лимиттерін және тиісті бақылауларды белгілеуге, тәуекелдер деңгейін және олардың белгіленген лимиттерге сәйкестігін тұрақты бағалауға бағытталған. Тәуекелдерді басқару жөніндегі саясат пен процедуралары нарықтық жағдайдың, ұсынылатын өнімдер мен қызметтердегі өзгерістерді және жаңадан пайда болған үздік практиканың өзгерістерін көрсету үшін тұрақты негізде қайта қаралады.

Тәуекелдерді басқару стратегиясы Қордың жалғыз акционерінің тәуекелдерді басқару стратегиясына сәйкес әзірленген Қордың тәуекелдерді басқару саясатында көрсетіледі.

Тәуекелдерді басқару саясатының мақсаттары мыналарды қамтиды:

- Қорды басқару элементі ретінде тәуекелдерді басқарудың тиімді кешенді жүйесін және интеграцияланған үдерісін құру және тәуекелдерді басқару әдістері мен рәсімдеріне бірыңғай стандартталған көзқарас негізінде Қор қызметін үнемі жетілдіріп отыру;
- Қордың оның қызметінің ауқымына сәйкес келетін қолайлы тәуекелдерді қабылдауын қамтамасыз ету; ұстау қабілетін анықтау және қабылданған тәуекелдерді тиімді басқаруды қамтамасыз ету;
- Тәуекелдерді дер кезінде анықтау; Және
- Ықтимал шығындарды жабу үшін шығындарды азайту және ағымдағы шығындарды азайту.

26 Қаржы тәуекелдерін басқару (жалғасы)

Тәуекелдерді басқару құрылымы:

Қордың тәуекелдерді басқару құрылымы Қордың келесі органдары мен құрылымдық бөлімшелерінің қатысуымен бірнеше деңгейде тәуекелдерді басқарумен ұсынылған: Директорлар кеңесі, Басқарма, Тәуекелдерді басқару департаменті, Ішкі аудит қызметі, алқалы органдар және т.б. құрылымдық бірліктер.

Директорлар кеңесі. Тәуекелдерді басқарудың бірінші деңгейін Қордың Директорлар кеңесі ұсынады. Директорлар кеңесі тәуекелдерді басқаруды бақылау жүйесінің дұрыс жұмыс істеуі, негізгі тәуекелдерді басқару және тәуекелдерді басқарудың корпоративтік жүйесі үшін толық жауапкершілікте болады. Директорлар кеңесі Қор қызметінің мақсаттарын айқындайды және тәуекелдерді басқаруға, ұстау қабілетіне және тәуекелдің қолайлы параметрлеріне қатысты құжаттарды бекітеді.

Басқарушы орган. Тәуекелдерді басқарудың екінші деңгейін Қор Басқармасы ұсынады. Қор Басқармасы корпоративтік саясат талаптарының сақталуын қамтамасыз ету үшін тәуекелдерді басқарудың тиімді жүйесін және тәуекелдерді бақылау құрылымын құруға жауапты. Басқарма Қордың тәуекелдерді басқару және тәуекелдерді басқару философиясын көрсететін «тәуекелді білу» мәдениетін құруға жауапты. Басқарма сонымен қатар барлық қызметкерлер тәуекелдерді басқару бойынша нақты белгіленген жауапкершіліктерге ие болатын және өз міндеттерін дұрыс орындау үшін жауап беретін тиімді тәуекелдерді басқару жүйесін енгізуге жауапты. Басқарма тәуекелдерді басқару саласындағы өз функцияларының бір бөлігін тиісті комитеттер құру арқылы жүзеге асыруға уәкілетті.

Кредиттік комитет. Кредиттік комитет ішкі кредит саясатын жүзеге асыруға жауапты Қордың тұрақты жұмыс істейтін органы болып табылады. Кредит комитетінің өкілеттігі Қор басқармасы белгілеген шектермен шектеледі. Кредит комитетінің негізгі міндеті – сапалы кредит портфелін қалыптастыру болып табылады.

Активтер мен пассивтерді басқару комитеті (АПБК). АПБК Қордың Басқармаға есеп беретін тұрақты жұмыс істейтін алқалы органы болып табылады және Басқарма айқындаған өкілеттіктер шегінде жұмыс істейді. АПБК негізгі мақсаттары: Қордың активтері мен міндеттемелерін басқару саласында уақтылы және тиісті шешімдердің қабылдануын қамтамасыз ету; серіктестерді Қормен ынтымақтастыққа тарту, қаржылық тұрақтылықтың жеткілікті деңгейін қолдау; инвестициялық шешімдер қабылдау кезінде Қордың табыстылығын арттыру және тәуекелдерді барынша азайту.

Тәуекел-менеджмент департаменті. Тәуекелдерді басқару процесінің үшінші деңгейін Тәуекелдерді басқару департаменті көрсетеді. Тәуекелдерді басқару департаментінің міндеттеріне жалпы тәуекелдерді басқару және қолданыстағы заңнама талаптарының сақталуын бақылау, сондай-ақ қаржылық және қаржылық емес тәуекелдерді анықтау, бағалау, басқару және есептіліктің жалпы қағидалары мен әдістерінің орындалуын бақылауды қамтиды.

Ішкі аудит қызметі. Тәуекелдерді басқару барысында Қордың Ішкі аудит қызметі тәуекелдерді басқару рәсімдері мен тәуекелдерді бағалау әдістеріне аудит жүргізеді, тәуекелдерді басқару рәсімдерінің тиімділігін арттыруға бағытталған ұсыныстар әзірлейді. Ішкі аудит қызметі Қордың Директорлар кеңесіне тәуекелдерді басқару жүйесі бойынша есептерді ұсынады және бекітілген нормативтік құжаттарға сәйкес өзге де функцияларды орындайды.

Құрылымдық бірліктер. Тәуекелдерді басқару құрылымындағы маңызды элементтердің бірі әрбір қызметкерден тұратын Қордың құрылымдық бөлімшелері болып табылады. Құрылымдық бөлімшелер (тәуекел иелері) тәуекелдерді басқару процесінде негізгі рөл атқарады. Қор қызметкерлері күн сайын тәуекелдермен айналысады, тәуекелдерді басқарады және тәуекелдердің өз қызмет саласына ықтимал әсерін бақылайды. Құрылымдық бөлімшелер тәуекелдерді басқару жөніндегі іс-шаралар жоспарының орындалуына, олардың қызмет саласындағы негізгі тәуекелдерді уақтылы анықтауға және хабарлауға және жұмыс жоспарына енгізілуі тиіс тәуекелдерді басқару бойынша ұсыныстарды әзірлеуге жауапты болады.

Нарықтық тәуекел нарықтық бағалардың, соның ішінде шетел валютасының айырбастау бағамдарының, пайыздық мөлшерлемелердің, кредиттік спрэдтердің және үлестік акциялардың бағасының өзгеруіне байланысты Қор кірісінің немесе оның портфельдерінің құнының өзгеру тәуекелі болып табылады. Нарықтық тәуекел валюталық тәуекелден, пайыздық тәуекелден және басқа да баға тәуекелдерінен тұрады. Нарық тәуекелі нарықтағы жалпы және ерекше өзгерістердің және нарықтық бағалардың құбылмалылық деңгейінің әсерінен болатын пайыздық, валюталық және үлестік қаржы құралдарының ашық позициялар бойынша туындайды.

Нарықтық тәуекелді басқарудың мақсаты қабылданған тәуекел үшін алынған табысты оңтайландыруды қамтамасыз ете отырып, нарықтық тәуекелге ұшырау қолайлы параметрлердің шегінен шықпауын басқару және бақылау болып табылады.

26 Қаржы тәуекелдерін басқару (жалғасы)

Нарықтық тәуекелдерді басқаруға жалпы жауапкершілік Басқарма төрайымы басқаратын Басқармаға жүктеледі. Басқарма Тәуекелдерді басқару департаментінің ұсынымдары негізінде нарықтық тәуекел лимиттерін бекітеді.

Қор жекелеген қаржы құралдары бойынша портфель көлеміне қатысты ашық позициялар бойынша лимиттерді, пайыздық мөлшерлемелердің, валюталық позициялардың, шығын лимиттерінің өзгеру мерзімдерін белгілеу және олардың сақталуына тұрақты мониторинг жүргізу арқылы нарықтық тәуекелді басқарады, оның нәтижелері қаралады. және басқарма бекітеді.

Қор сондай-ақ жекелеген сауда портфельдеріне және Қордың жалпы жағдайына кейбір ерекше нарықтық сценарийлердің ықтимал қаржылық әсерін модельдеу үшін әртүрлі «стресс-тесттерді» және «кері тестілеуді» пайдаланады. Стресс-тесттер төтенше жағдайларда орын алуы мүмкін шығындардың ықтимал мөлшерін анықтауға көмектеседі. Қор пайдаланатын стресс-тесттерге мыналар жатады: әрбір тәуекел санаты стресстік өзгерістерге ұшырайтын тәуекел факторының стресс-тестілері және ықтимал стресстік оқиғаларды қолдануды қамтитын арнайы стресс-тестілерді қамтиды.

Сыйақы мөлшерлемесінің өзгеру тәуекелі сыйақы мөлшерлемелердің өзгеруіне байланысты Қор кірісінің немесе оның қаржы құралдары портфельінің құнының өзгеру тәуекелі болып табылады.

Қор оның қаржылық жағдайына және ақша ағындарына үстемдік нарықтық пайыздық мөлшерлемелердің ауытқуының әсеріне ұшырайды. Мұндай ауытқулар пайыздық маржа деңгейін жоғарылатуы мүмкін, бірақ сонымен бірге оны төмендетуі мүмкін немесе пайыздық мөлшерлемелер күтпеген жерден өзгерген жағдайда, шығындарға әкелуі мүмкін.

Пайыздық мөлшерлеме тәуекелі белгілі бір өтеу мерзімі бар қолда бар немесе болжамды активтер бар немесе ұқсас өтеу мерзімі бар болжамды міндеттемелерден үлкен немесе аз болған кезде туындайды.

Пайыздық тәуекелді басқару шығындарды толық жабу қағидаттарына негізделген – алынған пайыздық кіріс қаражатты тарту және орналастыру шығындарын жабуға және таза табыс пен бәсекеге қабілеттілікті алуды қамтамасыз етуге тиіс.

Пайыздық тәуекел бойынша есеп активтерді, міндеттемелерді, баланстан тыс талаптарды және экономикалық біртекті және маңызды баптарға топтастырылған пайыздық сыйақы мөлшерлемелерінің өзгеруіне сезімтал міндеттемелерді оларды өтеу күніне (тіркелген мөлшерлемелер жағдайында) қарай уақытша ралық бойынша бөлуді білдіреді. Есепке алынатын активтердің, міндеттемелердің, баланстан тыс талаптар мен міндеттемелердің уақытша аралықтары мен баптарын Қор Басқармасы өзгертуі мүмкін.

26 Қаржы тәуекелдерін басқару (жалғасы)

Пайыздық тәуекел ең алдымен пайыздық мөлшерлемелердің өзгеруін бақылау арқылы басқарылады. Негізгі қаржы құралдары бойынша пайыздық мөлшерлемелерді қайта қарау мерзімдері туралы қысқаша ақпаратты келесідей ұсынуға болады:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Талап етілгенге және 1 айдан кем	1 айдан 3 айға дейін	3 айдан 6 айға дейін	6 айдан 12 айға дейін	1 жылдан жоғары	Баланстық құн
2023 ж. 31 желтоқсандағы						
Қаржы активтерінің жиыны	131,360,112	2,253,726	13,906,712	6,316,901	262,289,840	416,127,291
Қаржылық міндеттемелер жиыны	(72,115,745)	(1,073,233)	(1,639,971)	(1,651,444)	(144,487,207)	(220,967,600)
2023 ж. 31 желтоқсандағы пайыздық мөлшерлемелер бойынша таза алшақтық	59,244,367	1,180,493	12,266,741	4,665,457	117,802,633	195,159,691
2022 ж. 31 желтоқсан						
Қаржы активтерінің жиыны	192,561,135	1,540,115	6,037,641	8,675,583	210,492,884	419,307,358
Қаржылық міндеттемелер жиыны	(81,477,612)	(763,133)	(484,610)	(19,781,659)	(147,575,598)	(250,082,612)
2023 ж. 31 желтоқсанға пайыздық мөлшерлемелер бойынша таза алшақтық	111,083,523	776,982	5,553,031	(11,106,076)	62,917,286	169,224,746

Орташа сыйақы мөлшерлемелері. Келесі кестеде 2023 және 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша пайыздық активтер мен міндеттемелер бойынша орташа тиімді сыйақы мөлшерлемелері көрсетілген. Бұл пайыздық мөлшерлемелер базалық активтер мен міндеттемелерді өтеуге дейінгі шамамен алынған кірісті көрсетеді.

Жылына %	2023 ж. Орташа тиімді сыйақы мөлшерлемесі	2022 ж. Орташа тиімді сыйақы мөлшерлемесі
Пайыздық активтер		
Ақша қаражаттары және олардың баламалары	14.6%	14.21%
Пайда немесе залал арқылы өділ құн бойынша бағаланатын инвестициялық борыштық бағалы қағаздар	7.68%	7.68%
Өзге жиынтық кіріс арқылы өділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық борыштық бағалы қағаздар	9.50%	6.15%
Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын инвестициялық борыштық бағалы қағаздар	9.00%	7.21%
Қаржы мекемелеріндегі қаражат	12.49%	6.52%
Клиенттерге кредиттер мен аванстар	18.36%	14.49%
Өзге қаржы активтер	-	-
Пайыздық міндеттемелер		
«Бәйтерек» ҰБХ» АҚ-нан қарыз қаражаты	6.81%	6.81%
Басқа ұйымдардан қарыз қаражаты	0.01-0.15%	0.01-5.5%
Шығарылған Борыштық бағалы қағаздар	11.90%	11.88%
Субсидиялау бағдарламалары бойынша міндеттемелер	-	-
Болашақ кезеңдердің кірістері және кредиттік сипаттағы міндеттемелер бойынша резерв	-	-
Өзге де қаржылық міндеттемелер	-	9%

26 Қаржы тәуекелдерін басқару (жалғасы)

Валюталық тәуекел – бұл валюталардың айырбастау бағамдарының өзгеруі салдарынан әділ құнның немесе қаржы құралы бойынша ақша қаражатының болашақ ағындарының өзгеру тәуекелі.

Валюталық тәуекел валютада көрсетілген қолда бар немесе болжанатын активтер сол валютада көрсетілген қолда бар немесе болжанатын міндеттемелер шамасы бойынша көп немесе аз болған жағдайларда туындайды. Қор Басқармасы валюталық тәуекелді бағалауды ескере отырып, шетел валютасында көрсетілген қаржы құралдары бөлінісінде Қор активтері мен пассивтерінің құрылымы бойынша шешімдер қабылдайды және валюталық тәуекелдің және ашық валюталық позиция мөлшеріне лимиттің жол берілетін мөлшерін белгілейді.

2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қаржы активтері мен міндеттемелерінің құрылымын валюта бойынша келесі түрде ұсынылуы мүмкін:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Теңге	АҚШ доллары	Жиыны
ҚАРЖЫ АКТИВТЕРІ			
Ақша қаражаты және олардың баламалары	124,974,982	-	124,974,982
Борыштық бағалы қағаздарға инвестициялар	2,330,097	3,362,024	5,692,121
Қаржы мекемелеріндегі қаражат	283,997,025	42,060	284,039,085
Субсидиялау бағдарламалары бойынша дебиторлық берешек	136,338	-	136,338
Клиенттерге кредиттер мен аванстар	1,214,754	-	1,214,754
Өзге қаржы активтер	70,011	-	70,011
Қаржы активтерінің жиыны	412,723,207	3,404,084	416,127,291
ҚАРЖЫЛЫҚ МІНДЕТТЕМЕЛЕР			
Қарыз қаражаты	147,892,279	379,927	148,272,206
Шығарылған Борыштық бағалы қағаздар	1,035,039	-	1,035,039
Субсидиялау бағдарламалары бойынша міндеттемелер	2,972,435	-	2,972,435
Болашақ кезеңдердің кірістері және кредиттік сипаттағы міндеттемелер бойынша резерв	68,393,748	-	68,393,748
Өзге де қаржылық міндеттемелер	294,172	-	294,172
Қаржылық міндеттемелер жиыны	220,587,673	379,927	220,967,600
2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша таза позиция	192,135,534	3,024,157	195,159,691

«Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ
Қаржылық есептілікке ескертпелер

26 Қаржы тәуекелдерін басқару (жалғасы)

2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қаржы активтері мен міндеттемелерінің құрылымын валюта бойынша келесідей көрсетуге болады:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Теңге	АҚШ доллары	Өзгелер	Жиыны
ҚАРЖЫ АКТИВТЕРІ				
Ақша қаражаттары және олардың баламалары	182,036,514	94	737	182,037,345
Борыштық бағалы қағаздарға инвестициялар	10,550,607	3,236,949	-	13,787,556
Қаржы мекемелеріндегі қаражат	220,409,376	76,175	-	220,485,551
Субсидиялау бағдарламалары бойынша дебиторлық берешек	183,681	-	-	183,681
Клиенттерге кредиттер мен аванстар	2,600,024	-	-	2,600,024
Өзге қаржы активтері	213,201	-	-	213,201
Қаржы активтерінің жиыны	415,993,403	3,313,218	737	419,307,358
ҚАРЖЫЛЫҚ МІНДЕТТЕМЕЛЕР				
Қарыз қаражаты	167,587,686	386,689	-	167,974,375
Шығарылған Борыштық бағалы қағаздар	1,244,178	-	-	1,244,178
Субсидиялау бағдарламалары бойынша міндеттемелер	4,913,288	-	-	4,913,288
Болашақ кезеңдердің кірістері және кредиттік сипаттағы міндеттемелер бойынша резерв	75,349,867	-	-	75,349,867
Өзге де қаржылық міндеттемелер	600,904	-	-	600,904
Жалпы қаржылық міндеттемелер	249,695,923	386,689	-	250,082,612
2022 жылғы 31 желтоқсандағы таза позиция	166,297,480	2,926,529	737	169,224,746

Жоғарыда ұсынылған туынды қаржы құралдары ақшалай қаржы активтері немесе ақшалай қаржылық міндеттемелер болып табылады, бірақ Қордың жалпы тәуекелін көрсету мақсатында бөлек ұсынылған.

Қордың әрбір бағанда ұсынылған туынды қаржы құралдарының позициясы әрбір контрагент бойынша позицияларды (және төлемдерді) есепке алмас бұрын сатып алуға (оң сома) немесе сатуға (теріс сома) келісілген базалық валютаның кезең соңындағы әділ құнын көрсетеді. Таза жалпы сома шетел валютасындағы туынды құралдардың әділ құнын білдіреді. Жоғарыда аталған талдау тек ақшалай активтер мен міндеттемелерді қамтиды. Қор үлестік құралдарға және ақшалай емес активтерге инвестициялар елеулі валюталық тәуекелді тудырмайды деп еспетейді.

Төмендегі кестеде барлық басқа айнымалылар тұрақты болып қала отырып, есепті кезеңнің соңында Қордың қолданыстағы валютасы үшін пайдаланылған айырбастау бағамдарының ықтимал өзгерістері нәтижесінде қаржылық нәтижелер мен акционерлік капиталдағы өзгерістер көрсетілген:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	2023 жылғы 31 желтоқсанға		2022 жылғы 31 желтоқсанға	
	Пайдаға немесе залалға әсер ету	Капиталға ықпал ету	Пайдаға немесе залалға әсер ету	Капиталға ықпал ету
АҚШ долларының 8.86%-ға нығаюы (2022 ж.: 16.47%-ға нығаюы)	214,352	171,482	385,599	308,479
АҚШ долларының 8.86%-ға әлсіреуі (2022 ж.: 16.47%-ға әлсіреуі)	(214,352)	(171,482)	(385,599)	(308,479)

2023 жылы АҚШ долларының нығаюы мен әлсіреуін есептеу Қордың ішкі ережелеріне сәйкес жасалды, оған сәйкес 2023 жыл ішінде шетел валютасының теңгеге қатысты бағамының жоғарылаған құбылмалылығына байланысты 2022 жылмен салыстырғанда өзгерістердің үлкен пайызын пайдалану туралы шешім қабылданды.

26 Қаржы тәуекелдерін басқару (жалғасы)

Кредиттік тәуекел— Бұл қарыз алушының немесе Қор алдындағы контрагентінің міндеттемелерін орындамауы нәтижесінде туындайтын қаржылық ысыяптар тәуекелі. Қор кредиттік тәуекелді басқару саясаты мен рәсімдерін әзірледі (баланс және баланстан тыс позициялар үшін), Директорлар кеңесі мен Басқарманың ірі кредиттер бойынша шешімдер қабылдау өкілеттіктерін анықтады, оның функцияларына белгіленген лимиттер шегінде кредиттер беру, кредиттерді қайта құрылымдау, Қордың кредиттік тәуекеліне белсенді мониторинг жүргізу туралы шешімдер қабылдау кіретін Кредиттік комитет құрылды. Қордың кредиттік саясатын Қордың Директорлар кеңесі қарайды және бекітеді.

Қордың кредиттік саясаты кредиттік тәуекелді басқару тұрғысынан кредиттік қызметтің негізгі параметрлерін белгілейді және Қор ұшырайтын кредиттік тәуекелдерді анықтауға, талдауға және басқаруға бағытталған.

Кредиттік тәуекелді басқару ережелері келесі салаларды қамтиды:

- Кредиттік өтінімдерді қарау және мақұлдау рәсімдері;
- Қарыз алушылардың (шағын және орта кәсіпорындар) кредиттік қабілетін бағалау әдіснамасы;
- Кредиттік құжаттамаға қойылатын талаптар;
- Контрагент банктердің, эмитенттердің және сақтандыру ұйымдарының кредиттік қабілетін бағалау әдіснамасы;
- Ұсынылған қамтамасыз етуді бағалау әдіснамасы;
- Қор капиталының 25%-дан аспайтын сомасында жиынтық кредиттік тәуекел бойынша мөлшерде белгілеу;
- Кредит тәуекелі бар кредиттер мен басқа да өнімдерге тұрақты мониторинг жүргізу рәсімдері.

Қордың кредиттік тәуекелге ең көп ұшырауы әдетте баланстағы қаржы активтерінің баланстық құнында көрсетіледі. Активтер мен міндеттемелерді өзара есепке алу мүмкіндігі ықтимал кредиттік тәуекелді азайту үшін маңызды емес. Қор басшылығы кредиторлық берешектің өтелу мерзімін бағалайды және мерзімі өткен берешекті бақылайды.

Баланстан тыс қаржы құралдары бойынша кредиттік тәуекел басқа қатысушының шарт талаптарын орындамауы нәтижесінде шығынға ұшырау ықтималдығы ретінде анықталады. Қор шартты міндеттемелерге қатысты кредит саясатын бекітуге, тәуекелді бақылау лимиттеріне және мониторинг рәсімдеріне негізделген баланстық қаржы құралдарына қатысты ұстанады.

Кредиттік тәуекелді басқару. Кредиттік тәуекел Қордың бизнесі үшін бірден-бір елеулі тәуекел болып табылады. Демек, басшылық кредиттік тәуекелді басқаруға ерекше назар аударады.

Лимиттер. Қор қарыз алушыға немесе байланысты қарыз алушылар тобына лимиттерді белгілеу арқылы кредиттік тәуекелді бақылайды. Контрагенттерге және өнімдерге арналған кредиттік тәуекел лимиттері басшылық тарапынан тұрақты түрде бекітіледі. Мұндай тәуекелдер тұрақты түрде бақыланады және лимиттер жылына кемінде бір рет қайта қаралады.

Тәуекелдерді басқару мақсаттары үшін кредиттік тәуекелді бағалау күрделі және нарық жағдайларына, күтілетін ақша ағындарына және уақыт өте келе тәуекелдің өзгеруіне байланысты модельдерді пайдалануды талап етеді. Активтер портфелінің кредиттік тәуекелін бағалау дефолт ықтималдығына, соған байланысты шығын коэффициенттеріне және контрагенттер арасындағы дефолттардың корреляциясына қатысты қосымша бағалауларды талап етеді.

26 Қаржы тәуекелдерін басқару (жалғасы)

Сыртқы рейтингтерді контрагенттерге S&P, Moody's және Fitch сияқты тәуелсіз халықаралық рейтингтік агенттіктер береді. Бұл рейтингтер жалпыға қолжетімді. Бұл рейтингтер және тиісті дефолт ықтималдылық диапазоңдары келесі қаржы құралдарына қолданылады: борыштық бағалы қағаздарға инвестициялар (мемлекеттік, корпоративтік және муниципалдық облигациялар, еурооблигациялар және сатып алынған ноттар) және Қаржы мекемелеріне берілген қарыздар.

Төменде төмендегі кестеде көрсетілгендей қаржы мекемелері үшін дефолт ықтималдығының ауқымы берілген:

Бірыңғай шкала бойынша кредиттік тәуекел деңгейі	Сыртқы халықаралық рейтингтік агенттіктердің тиісті рейтингтері (S&P)	Дефолт интервалдығының тиісті аралығы
Үздік деңгей	AAA – BB+	0,00% - 0,52%;
Жақсы деңгей	BB+ – B+	0,53% - 3,81%;
Қанағаттанарлық деңгей	B, B-	3,82% - 13,68%;
Арнайы мониторингті талап етеді	CCC+ – CCC-	13,69% - 99,9%;
Дефолт	C, DI, D-II	100%

Бірыңғай шкала бойынша кредиттік тәуекелдің әрбір деңгейіне төлем қабілеттілігінің белгілі бір дәрежесі беріледі.

- *Үздік деңгей*– күтілетін кредиттік тәуекелдің төмендігімен жоғары кредит сапасы.
- *Жақсы деңгей*– орташа кредиттік тәуекелмен жеткілікті кредит сапасы.
- *Қанағаттанарлық деңгей*– қанағаттанарлық кредиттік тәуекелмен орташа кредит сапасы.
- *Арнайы мониторингті талап етеді*– неғұрлым мұқият мониторингті және түзетуді басқаруды талап ететін кредиттеу механизмдері.
- *Дефолт*– дефолтқа ұшыраған кредиттеу механизмдері.

Күтілетін кредиттік залалдарды бағалау (ККЗ). Күтілетін кредиттік залалдар – болашақ ақша қаражаттарының тапшылығының келтірілген құнының ықтималдылықпен өлшенген бағасы (яғни, салмақ ретінде белгілі бір уақыт кезеңі ішінде тиісті дефолт тәуекелдерін пайдалана отырып, кредиттік шығындардың орташа өлшенген мәні). Күтілетін кредиттік шығындарды бағалау объективті болып табылады және ықтимал нәтижелер ауқымын есептеу арқылы анықталады. Күтілетін кредиттік шығындарды бағалау Қор пайдаланатын төрт құрамдасқа негізделеді: дефолт ықтималдығы, дефолт тәуекеліне ұшырау, дефолт кезіндегі залал және дисконт мөлшерлемесі.

Дефолт сәтіндегі берешек – негізгі қарызды және сыйақыны өтеуді және кредиттік міндеттемелердің күтілетін қайтарылуын қоса алғанда, есепті кезең аяқталғаннан кейін тәуекелге ұшырайтын сомада күтілетін өзгерістерді ескере отырып, болашақ дефолт күніндегі тәуекелді бағалау. Дефолт ықтималдылығы (PD) - белгілі бір уақыт кезеңінде орындалмауының ықтималдылығын бағалау. Дефолт жағдайындағы залал (LGD) – дефолт кезінде туындайтын шығынды бағалау. Ол келісім-шарт бойынша төленетін ақша ағындары мен кредит беруші алуды күтетін, оның ішінде кепілді сатудан түсетін ағындар арасындағы айырмашылыққа негізделген. Бұл коэффициент әдетте дефолт кезіндегі қарыздың (EAD) пайызы ретінде көрсетіледі. Күтілетін шығындар есепті кезеңнің соңындағы келтірілген құнға дейін дисконтталады. Дисконттау мөлшерлемесі – бұл қаржы құралы бойынша тиімді пайыздық мөлшерлеме (ТПМ) немесе оның шамамен сомасын білдіреді.

Күтілетін кредиттік залал құралдың бүкіл қызмет ету мерзімі үшін модельделеді. Құралдың барлық қолдану мерзімі, егер бар болса, күтпеген мерзімінен бұрын өтеуді ескере отырып, борыштық құралдардың қалған шарттық мерзіміне тең. Қарыздар мен қаржылық кепілдік шарттарын беру жөніндегі міндеттемелер үшін бұл шартта белгіленген кезең, оның ішінде Қордың шартта көзделген қарыз беру міндеті бар.

26 Қаржы тәуекелдерін басқару (жалғасы)

«Бүкіл мерзім ішінде күтілетін кредиттік залалдар» басқару моделінде қаржы құралының қалған қолданылу мерзімі ішінде дефолттың барлық ықтимал оқиғаларының басталуы нәтижесінде туындайтын залалдар бағаланады. «12 айлық күтілетін кредиттік залалдар» моделі есепті кезеңнің аяғынан бастап 12 ай ішінде немесе егер ол бір жылдан аз болса, қаржы құралы бойынша дефолт оқиғаларының басталуы нәтижесінде туындайтын бүкіл мерзім үшін күтілетін кредиттік залалдардың бір бөлігін білдіреді.

Басшылықтың қаржылық есептілікті дайындау үшін күтілетін кредиттік залалдарды бағалауы, әдетте, реттеу мақсатында пайдаланылатын бүкіл цикл үшін бағалауларға емес, белгілі бір уақыт сәтіндегі бағалауларға негізделген. Бағалауда болжамды ақпарат пайдаланылады. Осылайша, ККЗ кредиттік тәуекелге әсер ететін ықтималдықты ескере отырып сараланған негізгі макроэкономикалық көрсеткіштердің өзгерістерін көрсетеді.

Құрылған немесе сатып алынған құнсызданған қаржы активтері (POCI) үшін ККЗ модельдеу, (а) жалпы баланстық құны мен дисконттау мөлшерлемесі шартта көзделген ақша ағындарының негізінде емес, активті бастапқы тану сәтінде алынуы мүмкін ақша ағындарының негізінде айқындалатынын және (б) ККЗ-ға әрқашан тең болатынын қоспағанда, осындай түрде орындалады. Құрылған немесе сатып алынған құнсызданған активтер - бұл бұрынғы бизнесті біріктіру нәтижесінде сатып алынған құнсызданған қарыздар сияқты бастапқы тану сәтінде құнсызданған қаржы активтері.

Дефолт ықтималдығын бағалау үшін Қор дефолтты тәуекелге ұшырау төменде аталған критерийлердің біреуіне немесе бірнешеуіне сәйкес келетін жағдай ретінде айқындайды:

- 90 күннен астам мерзімі өткен;
- контрагенттің дефолтқа ұшырауының және/немесе контрагенттің банкрот деп жариялануының жоғары ықтималдығы;
- контрагенттің қарызын қайта құрылымдау;
- Тиісті қадағалау органының контрагент лицензиясының күшін жоюы және/немесе тоқтата тұруы;
- Қарызды есептен шығару немесе осы қарыз бойынша елеулі резервтер құру;
- Контрагенттің міндеттемелер бойынша ковенанттарды бұзуы;
- Бір контрагенттің басқа құралдары бойынша дефолтты тану;
- Қаржылық қиындықтарға байланысты қаржылық активтің белсенді нарығының жойылуы;
- Қарыз алушының қаржылық қиындықтарына байланысты концессия шартын жасау;
- Қарсы тараптың дефолт оқиғасын көрсетуі мүмкін елеулі жеңілдікпен қаржы активтеріді сатып алу немесе жасау.

Құрал, егер ол дефолт өлшемдерінің қайсысын болса да қанағаттандырмаса, бұдан былай дефолттық (төлемдердің мерзімін өткізіп алу жойылған) болып есептелмейді.

Бастапқы тану сәтінен бастап кредиттік тәуекелдің (SICR) едәуір ұлғаюының болуын немесе болмауын бағалау жеке де, портфельдік негізде де орындалады. Қаржы мекемелеріндегі қаражат, амортизацияланған құн бойынша немесе өзге жиынтық кіріс арқылы өділ құн бойынша есепке алынатын борыштық бағалы қағаздар үшін кредиттік тәуекелдің едәуір ұлғаюы төменде көрсетілген критерийлердің мониторингі арқылы жеке негізде бағаланады. Департаментке қатысты Қор менеджментінің тәуекелі олардың тиісті сипаты тұрғысынан кредиттік тәуекелдің едәуір ұлғаю фактісін айқындау үшін пайдаланылатын критерийлерді мерзімді мониторингілеуді және тексеруді жүзеге асырады. Егер қаржы активтері 30 күннен астам мерзімге кешіктірілсе, бастапқы танылған сәттен бастап кредиттік тәуекелдің едәуір ұлғаюы орын алады деген болжам жоққа шығарылмайды.

Қор инвестициялық қаржы активтеріне кредиттік тәуекелді төмен бағалауға байланысты ерекшелікті қолдануға шешім қабылдады. Осылайша, тіпті инвестициялық рейтингі бар активтер де кредиттік тәуекелдің айтарлықтай ұлғаюы мәніне бағаланбайды, жоққа шығарылады.

Қор келесі сандық, сапалық немесе шектеуші критерийлердің біреуі немесе бірнешеуі орындалған кезде қаржы құралы кредиттік тәуекелдің елеулі өсуіне ұшырады деп есептейді.

26 Қаржы тәуекелдерін басқару (жалғасы)

Кредиттік тәуекелдің едәуір ұлғаюын (SICR) бағалау үшін Қор мынадай өлшемдерді қолданады:

- Төлемдер 30 күннен астам кешіктірілген;
- Қарыз алушының сыртқы кредиттік рейтингіндегі нақты немесе күтілетін елеулі өзгерістер;
  - Қарыз алушының жағдайының нашарлауы немесе қарыз алушы жұмыс істейтін саладағы проблемалар туралы қолжетімді көздерден ақпарат;
  - Қаржы нарығын және қаржы ұйымдарын реттеу мен қадағалау жөніндегі уәкілетті органның пруденциалдық нормативтерін бұзу;
  - 2 (екі) тоқсан қатарынан теріс қаржылық нәтиженің болуы;
  - Кредит тәуекеліне елеулі әсер ететін кредитті қайта құрылымдау
- Қарыз алушының немесе эмитенттің басқа қаржы құралдары туралы ақпарат.

Осы қаржылық есептілікте танылатын күтілетін кредиттік залалдардың деңгейі бастапқы тану сәтінен бастап қарыз алушының кредиттік тәуекелінің едәуір ұлғаюының болуына байланысты болады. Бұл тәсіл күтілетін кредиттік залалдарды бағалаудың үш кезеңдік моделіне негізделген. 1-кезең - бастапқы тану сәтінде құнсызданбаған және осы сәттен бастап ол бойынша кредиттік тәуекелдің айтарлықтай ұлғаюы болмаған қаржы құралы үшін кредиттік залалдар үшін бағалау резерві 12 айлық күтілетін кредиттік залалдар негізінде құрылады. 2-кезең - егер бастапқы танылған сәттен бастап кредиттік тәуекелдің едәуір ұлғаюы анықталса, қаржы құралы 2-кезеңге ауыстырылады, алайда өлі құнсызданған болып есептелмейді, бірақ кредиттік залалдарға арналған бағалау резерві бүкіл мерзім ішінде күтілетін кредиттік залалдар негізінде құрылады. 3-кезең - егер қаржы құралы құнсызданған болып табылса, ол 3-кезеңге ауыстырылады және залалдарға арналған бағалау резерві бүкіл мерзім ішінде күтілетін кредиттік залалдар негізінде құрылады. Активті 3-кезеңге ауыстыру нәтижесінде ұйым жалпы баланстық құн негізінде пайыздық кірісті тануды тоқтатады және пайыздық кірісті есептеу кезінде күтілетін кредиттік залалдарды шегергендегі активтің тиімді пайыздық мөлшерлемесін баланстық құнға қолданады.

Кредиттік тәуекелді едәуір ұлғайту өлшемдері енді орындалмайтындығына дәлел болған кезде құрал 1-кезеңге кері ауыстырылады. Егер тәуекел сапалық белгінің негізінде 2-кезеңге ауыстырылса, Қор оның сақталуына немесе өзгеруіне көз жеткізу үшін осы белгінің мониторингін жүзеге асырады.

Сатып алынған немесе құрылған құнсызданған қаржы активтері бойынша күтілетін кредиттік залалдар әрдайым бүкіл мерзім ішінде бағаланады. Осылайша, Қор бүкіл мерзім ішінде күтілетін кредиттік залалдардағы кумулятивтік өзгерістерді ғана таниды.

Күтілетін кредиттік залалдарды бағалау үшін Қор үштәсілді қолданады: (i) жеке негізде бағалау; (ii) портфельдік негізде бағалау: кредиттік портфельдің біртекті сегменттері үшін күтілетін кредиттік залалдарды есептеу кредиттік тәуекелдің бірдей параметрлері қолданылады (мысалы, дефолт ықтималдығы, дефолт жағдайындағы залал); (iii) сыртқы рейтингтер негізінде бағалау. Қор ШОБ-қа берілген қарыздар мен аванстар және қаржылық кепілдіктер сияқты қаржы құралдарының мынадай түрлері үшін портфельдік негізде бағалау жүргізеді. Бұл тәсіл қарыз алушылар туралы нақты ақпарат негізінде портфельді біртекті сегменттерге біріктіруді, мысалы, мерзімінде бөресекті өтемеуді қамтиды.

Қор бағалауды қаржы мекемелері, борыштық бағалы қағаздар және бірқатар ірі корпоративтік клиенттер үшін сыртқы рейтингтер негізінде орындайды.

Жеке негізде күтілетін кредиттік залалдарды бағалау әрбір нәтиженің ықтималдығына қатысты ықтимал өртүрлі нәтижелер үшін есептік кредиттік залалдарды мөлшерлеу жолымен жүргізіледі. Қор бағалау периметріне енгізілген әрбір қаржы активі үшін кемінде екі ықтимал нәтижені айқындайды, олардың бірі осындай сценарийдің төмен ықтималдығына қарамастан кредиттік залалға әкеп соғады. Жеке бағалау көбінесе тәжірибелі қызметкерлердің сараптамалық пайымдауларына негізделеді. Сараптамалық пайымдар бағалау мен нақты залалдар арасындағы айырмашылықты азайту мақсатында үнемі тестіленеді.

Бағалау портфельдік негізде орындалған кезде Қор тәуекелдерге ұшырау кезеңдерін айқындайды және ұжымдық негізде шығындарға арналған бағалау резервін есептейді. Қор өзінің кредиттік портфелін топ шеңберінде кредиттік портфельдердің біртекті немесе ұқсас тәуекелдері болатындай етіп кредиттік тәуекелдің жалпы сипаттамалары негізінде айқындалған сегменттер бойынша талдайды. Қаржылық активтердің негізгі жалпы сипаттамалары клиенттің түрін, бастапқы тану күнін, өтеуге дейінгі мерзімді, қамтамасыз ету сапасын және қаржылық активтің сомасы мен қамтамасыз ету құнының (LTV) арақатынасын қамтиды. Өртүрлі сегменттер кредиттік тәуекел параметрлеріндегі айырмашылықтарды, мысалы, дефолт ықтималдығы мен дефолт жағдайындағы залалды көрсетеді. Тәуекелдерді басқару бөлімі мониторингті және топқа бөлінудің тиісті сипатын тексеруді тұрақты негізде жүзеге асырады.

26 Қаржы тәуекелдерін басқару (жалғасы)

Тұтастай алғанда, күтілетін кредиттік залалдар кредиттік тәуекелдің мынадай параметрлерін жүргізуге тең: дефолт сәтіндегі берешек, дефолт жағдайындағы дефолт ықтималдығы және құралдың тиімді пайыздық мөлшерлемесін пайдалана отырып, келтірілген құнға дейін дисконтталған жоғарыда айқындалған залалдар. Күтілетін кредиттік залалдар әрбір жеке қаржылық активтің немесе жиынтық сегменттің қолданылу мерзімі ішінде әрбір болашақ ай/жыл үшін кредиттік тәуекел параметрлерін (дефолт сәтіндегі берешек, дефолт ықтималдығы және дефолт жағдайындағы залал) болжау жолымен айқындалады. Бұл үш компонент «аман қалу» ықтималдығын ескере отырып, көбейтіледі және түзетіледі. қаржы активі өткен айдың ішінде өтелген бе, өлде дефолт басталды ма). Бұл іс жүзінде әрбір болашақ кезең үшін күтілетін кредиттік залалдарды есептеуді қамтамасыз етеді, содан кейін есепті күнге кері дисконтталады және қосылады. Күтілетін кредиттік залалдарды есептеу үшін пайдаланылатын дисконттау мөлшерлемесі бастапқы тиімді пайыздық мөлшерлемені немесе оның шамамен алғандағы шамасын білдіреді.

Кредиттік тәуекелділік параметрлерін есептеудің негізгі қағидааттары. Дефолт сәтіндегі берешек өнімнің түріне байланысты өзгеретін күтілетін төлем кестесі негізінде айқындалады. Біржолғы өтелетін амортизацияланатын өнімдер мен қарыздар үшін дефолт сәтіндегі берешек 12 айлық кезең үшін немесе бүкіл мерзім үшін қарыз алушының шарт бойынша өтеуге арналған сомалары негізінде айқындалады. Бұл сондай-ақ қарыз алушы тарапынан күтілетін артық төлемді ескере отырып түзетілетін болады. Есепке сондай-ақ мерзімінен бұрын өтеу немесе қайта қаржыландыру туралы жорамалдар енгізіледі. Жаңартылатын өнімдер үшін дефолт сәтінде берешек «кредиттік конверсия коэффициентін» қосу жолымен болжанады, ол дефолт сәтіне қарай қалған лимитті пайдалануды, пайдаланылған қаражаттың ағымдағы қалдығына күтілетін пайдалануды ескереді. Бұл жорамалдар өнімнің түріне, лимитті ағымдағы пайдалануға және нақты контрагенттің басқа да мінез-құлқы сипаттамаларына байланысты өзгереді.

Күтілетін кредиттік залалдарды есептеу үшін дефолт ықтималдығының екі түрі пайдаланылады: 12 ай ішінде дефолт ықтималдығы және бүкіл мерзім ішінде дефолт ықтималдығы. Дефолттың 12 айлық ықтималдығын бағалау өткен кезеңдегі дефолттар туралы соңғы деректерге негізделеді және қажет болған жағдайда болжамды ақпаратты ескере отырып түзетіледі. Дефолттың барлық мерзім ішіндегі ықтималдығы қаржы құралының қалған қолданылу мерзімі ішінде дефолттың басталу ықтималдығын бағалауды білдіреді және құралдың бүкіл қолданылу мерзімі үшін дефолттың 12 айлық ықтималдығының сомасы болып табылады. Барлық мерзім ішінде дефолт ықтималдығын есептеу үшін Қор қаржы құралының сегменті мен түріне байланысты әртүрлі статистикалық әдістерді пайдаланады, мысалы, көші-қон матрицасының негізінде дефолттың 12 айлық ықтималдығын экстраполяциялау, өткен кезеңдер үшін дефолттар туралы деректер негізінде бүкіл мерзім ішінде дефолт ықтималдығының қисықтарын жасау, тәуекелдер қарқындылығы әдісі немесе басқалары.

Дефолт жағдайындағы залал дефолт кредиті бойынша залалдың мөлшеріне қатысты Қордың күтуін білдіреді. Дефолт жағдайындағы залал контрагенттің түріне, талаптың типі мен басымдығына және кепілдің немесе өзге де кредиттік қамтамасыз етудің болуына байланысты болады. Дефолт жағдайындағы 12 ай және бүкіл мерзім ішіндегі залалдар дефолт басталғаннан кейін күтілетін өтемеге әсер ететін факторлар негізінде айқындалады. Дефолт жағдайында залалды бағалауға көзқарас ықтимал үш әдіске бөлінуі мүмкін:

- қамтамасыз етудің ерекше сипаттамаларына сүйене отырып, төлемді орындамаған кездегі шығынды бағалау;
- халықаралық агенттіктердің деректері бойынша дефолт кезіндегі шығынды есептеу;
- әртүрлі факторлар мен сценарийлерге байланысты дефолт жағдайында шығынды жеке анықтау.

Қор қамтамасыз етудің болжамды құны, өткен кезеңдердегі сату бағасына жеңілдіктер және жылжымайтын мүлік объектілерімен және өтімді бағалы қағаздармен қамтамасыз етілген қарыздарға қатысты өзге де факторлар сияқты қамтамасыз етудің нақты сипаттамалары негізінде дефолт жағдайындағы залалды есептейді. Дефолт жағдайындағы залал қамтамасыз етумен және қамтамасыз етусіз және халықаралық агенттіктердің деректері негізінде корпоративтік кредиттер портфелінің қалдығына қатысты кредиттерді өндіріп алу туралы соңғы қолжетімді статистикалық деректерді пайдалана отырып, ұжымдық негізде есептеледі.

Қарыздар беру бойынша қаржылық кепілдіктер мен міндеттемелерге қатысты күтілетін кредиттік залалдарды бағалау. Осы құралдар бойынша күтілетін кредиттік залалдарды бағалау баланстық тәуекелдер үшін жоғарыда сипатталған кезеңдерді көздейді және дефолт сәтіндегі берешекті есептеу бөлігінде ерекшеленеді. Дефолт сәтіндегі берешек кредиттік конверсия коэффициентінің (CCF) және болашақ операциялар бойынша шарттық міндеттемелер сомасының (E)XO//) көбейтіндісі болып табылады. Қаржылық кепілдіктер үшін кредиттік конверсия коэффициенті дефолт сәтіндегі берешекті статистикалық талдау негізінде айқындалады.

26 Қаржы тәуекелдерін басқару (жалғасы)

Сыртқы рейтингтерге негізделген бағалау қағидаттары. Кейбір құралдардың тиісті рейтингтік агенттіктер жариялаған дефолт және инкассо статистикасы негізінде дефолт және залал ықтималдығын бағалау үшін пайдаланылатын кредиттік тәуекелдің сыртқы рейтингтері бар. Бұл тәсіл Қаржы мекемелеріне берілген кредиттерге, бағалы қағаздарға және Қаржы мекемелерінің пайдасына шығарылған кепілдіктерге қолданылады.

Күтілетін кредиттік шығын үлгілеріне енгізілген болашақ ақпарат. Кредиттік тәуекелдің едәуір ұлғаюын бағалау және күтілетін кредиттік залалдарды есептеу расталатын болжамды ақпаратты енгізуді болжайды. Қор қаржы активтері бойынша бағалау мен нақты шығындар арасындағы алшақтықтарды азайту үшін өзінің әдіснамасы мен жорамалдарына тұрақты тексеру жүргізеді.

Баланстан тыс қаржы құралдары үшін кредиттік тәуекел басқа қатысушының шарт талаптарын орындамауы нәтижесінде залалға ұшырау ықтималдығы ретінде айқындалған. Қор шартты міндеттемелерге қатысты мәмілелерді бекіту, тәуекелді шектейтін лимиттерді пайдалану және мониторинг рәсімдеріне негізделген баланстық қаржы құралдарына қатысты кредиттік саясатты пайдаланады.

Өтімділік тәуекелі Қордың өз міндеттемелерін орындау мақсатында ақша қаражатын тартудағы қиындықтарға тап болуы мүмкін тәуекелі. Өтімділік тәуекелі активтер мен міндеттемелерді өтеу мерзімдері бойынша сәйкес келмеген кезде туындайды, бұл Қордың өзінің баланстық және баланстан тыс міндеттемелері бойынша уақтылы жауап беру үшін қолайлы баға бойынша жеткілікті өтімді құралдармен қамтамасыз етілуіне әсер етеді. Активтер мен міндеттемелер бойынша өтеу мерзімдері мен пайыздық мөлшерлемелердің сәйкес келуі және/немесе бақыланатын сәйкес келмеуі Қорды қоса алғанда, қаржы институттарын басқарудың негіз қалаушы сәті болып табылады. Жүргізілетін операциялардың әртүрлілігі мен олармен байланысты белгісіздіктің салдарынан активтер мен міндеттемелерді өтеу мерзімдері бойынша толық сәйкестігі қаржы институттары үшін кәдімгі практика болып табылмайды, бұл операциялардың пайдалылығын ұлғайтуға мүмкіндік береді, алайда залалдардың туындау тәуекелін арттырады.

Қор өтімділікті басқаруды оларды өтеу мерзімінің басталуына қарай барлық міндеттемелерді орындау үшін қажетті ақша қаражатының тұрақты болуын қамтамасыз ету мақсатында жүзеге асырады. Өтімділікті басқару жөніндегі саясатты Директорлар кеңесі бекітеді.

Қор өтімділік тәуекелін басқаруды Директорлар кеңесі бекіткен Қордың өтімділігін жоғалту тәуекелін басқару қағидалары шеңберінде жүзеге асырады. Ереже өтімділікті жоғалту тәуекелін басқарудың негізгі процестері мен тәртібін айқындайды, сондай-ақ өтімділікті жоғалту тәуекелін тиімді басқару және өтімділіктің жеткіліктілігін қамтамасыз ету мақсатында осы процеске қатысатын Қордың құрылымдық бөлімшелерінің функциялары мен өкілеттіктерін белгілейді. барлық міндеттемелерді жабу үшін қор қаражаты. Ережелер Қордың барлық қызметкерлері, құрылымдық бөлімшелері мен алқалы органдарының қолдануы үшін міндетті.

Осы Қағидалар шеңберінде өтімділікті жоғалту тәуекелі мынадай құралдар/талдамалық есептер арқылы өлшенеді және бақыланады: өтімді қаражаттың ағымдағы қалдықтарын, өтімді қаражаттың жоспарланған ағындарын/өкетілуін талдау; өтімділіктің ішкі коэффициенттері; өтімділіктің үзілуі (гэп-талдау). Өтімді қаражаттың артық болуын немесе тапшылығын болдырмау үшін Қордың активтері мен пассивтерін басқару комитеті өтімді қаражатты тарту және пайдалану жөніндегі қызметті бақылайды. Қордың ағымдағы және қысқа мерзімді өтімділігін басқаруды өтімді қаражаттың ағымдағы қалдықтарын және өтімді қаражаттың жоспарланған ағындарын/өкетілуін талдау негізінде тәуекелдерді басқаруға жауапты құрылымдық бөлімше жүргізеді. Жүргізілетін талдау негізінде көрсетілген бөлімше шоғырландырылған негізде «Активтер мен міндеттемелердің уақытша құрылымы» есебін жасайды және оны Қор Басқармасына ұсынады.

Активтер мен пассивтерді басқару жөніндегі комитет өтімділік тәуекелінің деңгейін талдау арқылы Қордың өтімділігін жоғалту тәуекелін азайту бойынша шаралар қабылдау арқылы өтімділік тәуекелін бақылайды. Ағымдағы өтімділікті басқаруды ағымдағы өтімділікті қолдау және ақша ағындарын оңтайландыру үшін қаржы нарықтарында операциялар жүргізетін Қазынашылық жүзеге асырады.

26 Қаржы тәуекелдерін басқару (жалғасы)

Қордың өтімділікті басқару саясаты мыналардан тұрады:

- негізгі валюталар бойынша ақша ағындарын болжау және осы ақша ағындарымен байланысты өтімді активтердің қажетті деңгейін есептеу;
- қаржыландыру көздерінің әртараптандырылған құрылымын қолдау;
- тартылған қаражаттардың шоғырлануын және құрылымын басқару;
- қарыздық қаржыландыру жоспарларын әзірлеу;
- қолма-қол ақша өтімділігіндегі алшақтық жағдайында қорғау шарасы ретінде еркін сатылуы мүмкін жоғары өтімді активтер портфеліне қызмет көрсету;
- өтімділікті және қаржыландырудың берілген деңгейін қолдау үшін резервтік жоспарларды әзірлеу;
- Қор балансының өтімділік көрсеткіштерінің заңмен белгіленген нормативтерге сәйкестігін бақылауды жүзеге асыру.

Қазынашылық күн сайын қаржы нарықтарындағы өтімділік позицияларына мониторинг жүргізеді. Қалыпты нарық жағдайында жоғары басшылыққа Қордың өтімділік жағдайы туралы есептер тұрақты негізде ұсынылады. Қордың өтімділікті басқару саясатына қатысты шешімдерді Басқарма және Қордың активтері мен пассивтерін басқару жөніндегі комитеті қабылдайды.

Төмендегі кестеде 2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Қордың қаржылық міндеттемелері шарттық дисконтталмаған өтеу бойынша міндеттемелерге негізделген олардың қалған өтеу мерзімі бойынша көрсетілген:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Талап етілгенге дейін және 1 айдан кем	1 айдан 3 айға дейін	3 айдан 6 айға дейін	6 айдан 12 айға дейін	1 жылдан астам	Жиыны
2023 ж.						
31 желтоқсаны						
ҚАРЖЫЛЫҚ МІНДЕТТЕМЕЛЕР						
Қарыз қаражаты	76,221	1,080,146	1,763,086	1,817,319	253,622,660	258,359,432
Шығарылған Борыштық бағалы қағаздар	-	35,039	-	-	1,000,000	1,035,039
Субсидиялау бағдарламалары бойынша міндеттемелер	2,972,435	-	-	-	-	2,972,435
Болашақ кезеңдердің кірістері және кредиттік сипаттағы міндеттемелер бойынша резерв	926,495	7,048,476	13,043,187	42,942,079	343,038,441	406,998,678
Өзге де қаржылық міндеттемелер	294,172	-	-	-	-	294,172
Қаржылық міндеттемелер бойынша әлеуетті болашақ төлемдер жиыны	4,269,323	8,163,661	14,806,273	44,759,398	597,661,101	669,659,756

26 Қаржы тәуекелдерін басқару (жалғасы)

Төмендегі кестеде 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Қордың қаржылық міндеттемелері шарттық дисконтталмаған өтеу бойынша міндеттемелерге негізделген олардың қалған өтеу мерзімі бойынша көрсетілген:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Талап етілгенге дейін және 1 айдан кем	1 айдан 3 айға дейін	3 айдан 6 айға дейін	6 айдан 12 айға дейін	1 жылдан астам	Жиыны
2022 ж. 31 желтоқсан						
ҚАРЖЫЛЫҚ						
МІНДЕТТЕМЕЛЕР						
Қарыз қаражаты	668,294	729,826	823,774	20,639,163	263,488,037	286,349,094
Шығарылған Борыштық бағалы қағаздар		44,178	-	-	1,200,000	1,244,178
Субсидиялау бағдарламалары бойынша міндеттемелер	4,913,288	-	-	-		4,913,288
Болашақ кезеңдердің кірістері және кредиттік сипаттағы міндеттемелер бойынша резерв	443,092	6,062,012	11,837,965	35,185,689	334,588,761	388,117,519
Өзге де қаржылық міндеттемелер	423,458	31,188	47,664	98,594	-	600,904
Қаржылық міндеттемелер бойынша әлеуетті болашақ төлемдер жиыны	6,448,132	6,867,204	12,709,403	55,923,446	599,276,798	681,224,983

Кепілдіктер мен аккредитивтер бойынша төлемдер бойынша өтімділікке қойылатын талаптар жоғарыда өтеу мерзімін талдауда ұсынылған тиісті міндеттемелер сомасынан елеулі төмен, өйткені Қор әдетте осы міндеттемелер бойынша қаражатты үшінші тұлғалардың талап етуін күтпейді.

26 Қаржы тәуекелдерін басқару (жалғасы)

Қор өтімділікті басқару үшін жоғарыда келтірілген дисконтсыз өтеу талдауын пайдаланбайды. Оның орнына, Қор 2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша төмендегі кестеде көрсетілген күтілетін өтеу мерзімі мен күтілетін өтімділік алшақтықтарына мониторинг жүргізеді, оларды келесідей көрсетуге болады:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Талап өтіленге дейін және 1 айдан кем	1 айдан 3 айға дейін	3 айдан 6 айға дейін	6 айдан 12 айға дейін	1 жылдан астам	Жиыны
2023 ж. 31 желтоқсаны						
ҚАРЖЫ АКТИВТЕРІ						
Ақша қаражаты және олардың баламалары	124,974,982	-	-	-	-	124,974,982
Пайда немесе залал арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар	-	5,917	-	2	67,599	73,518
Қаржы мекемелеріндегі қаражат	4,172,680	1,823,638	13,858,537	5,470,795	258,713,435	284,039,085
Субсидиялау бағдарламалары бойынша дебиторлық берешек	136,338	-	-	-	-	136,338
Клиенттерге кредиттер мен аванстар	938,356	25,852	35,448	55,588	159,510	1,214,754
Басқа жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар	1,070,833	362,909	12,728	-	3,349,295	4,795,765
Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар	-	33,200	-	789,638	-	822,838
Өзге қаржы активтері	66,923	2,210	-	878	-	70,011
Қаржы активтерінің жиыны	131,360,112	2,253,726	13,906,713	6,316,901	262,289,839	416,127,291
ҚАРЖЫЛЫҚ МІНДЕТТЕМЕЛЕР						
Қарыз қаражаты	455,389	1,038,195	1,639,971	1,651,444	143,487,207	148,272,206
Шығарылған Борыштық бағалы қағаздар	-	35,039	-	-	1,000,000	1,035,039
Субсидиялау бағдарламалары бойынша міндеттемелер	2,972,435	-	-	-	-	2,972,435
Болашақ кезеңдердің кірістері және кредиттік сипаттағы міндеттемелер бойынша резерв	926,495	7,048,476	13,043,187	42,942,079	343,038,441	406,998,678
Өзге де қаржылық міндеттемелер	294,172	-	-	-	-	294,172
Қаржылық міндеттемелер бойынша әлеуетті болашақ төлемдер жиыны	4,648,491	8,121,710	14,683,158	44,593,523	487,525,648	559,572,530
Қаржы құралдары бойынша өтімділіктің үзілуі	126,711,621	(5,867,984)	(776,445)	(38,276,622)	(225,235,809)	(143,445,239)

**«Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ
Қаржылық есептілікке ескертпелер**

26 Қаржы тәуекелдерін басқару (жалғасы)

Қор өртүрлі құралдар арқылы теріс таза өтімділікті басқарады. Қордың жеткілікті ресурстары бар және мүмкін болатын кассалық алшақтықтарға дер кезінде ден қоя алады. Сондай-ақ, Қор өтімділікті қолдау үшін қаржыландыруды алу үшін бас компания тарапынан қолдауға ие.

Төмендегі кестеде 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша күтілетін өтеу мерзімі мен күтілетін өтімділік алшақтықтары келесідей ұсынылуы мүмкін:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Талап етілгенге дейін және 1 айдан кем	1 айдан 3 айға дейін	3 айдан 6 айға дейін	6 айдан 12 айға дейін	1 жылдан астам	Жиыны
2022 ж. 31 желтоқсан						
ҚАРЖЫ АКТИВТЕРІ						
Ақша қаражаты және олардың баламалары	182,037,345	-	-	-	-	182,037,345
Пайда немесе залал арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар	-	-	-	-	74,139	74,139
Қаржы мекемелеріндегі қаражат	3,105,009	6,789,534	24,078,171	25,424,210	161,088,627	220,485,551
Субсидиялау бағдарламалары бойынша дебиторлық берешек	183,681	-	-	-	-	183,681
Клиенттерге кредиттер мен аванстар	1,508,972	104,826	112,039	220,402	653,785	2,600,024
Өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар	5,525,209	-	3,111,066	-	4,256,223	12,892,498
Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар	-	-	-	-	820,919	820,919
Өзге қаржы активтері	200,919	2,210	270	-	9,802	213,201
Қаржы активтерінің жиыны	192,561,135	6,896,570	27,301,546	25,644,612	166,903,495	419,307,358
ҚАРЖЫЛЫҚ МІНДЕТТЕМЕЛЕР						
Қарыз қаражаты	791,000	687,767	436,945	19,683,065	146,375,598	167,974,375
Шығарылған Борыштық бағалы қағаздар	-	44,178	-	-	1,200,000	1,244,178
Субсидиялау бағдарламалары бойынша міндеттемелер	4,909,071	-	-	-	-	4,909,071
Болашақ кезеңдердің кірістері және кредиттік сипаттағы міндеттемелер бойынша резерв	443,092	6,062,012	11,837,965	35,185,690	334,588,760	388,117,519
Өзге де қаржылық міндеттемелер	423,458	31,188	47,664	98,594	-	600,904
Қаржылық міндеттемелер бойынша өлеуетті болашақ төлемдер жиыны	6,566,621	6,825,145	12,322,574	54,967,349	482,164,358	562,846,047
Қаржы құралдары бойынша өтімділіктің үзілуі	185,994,514	71,425	14,978,972	(29,322,737)	(315,260,863)	(143,538,689)

27 Шартты және шарттық міндеттемелер

Сот талқылаулары. Жүзеге асырылып жатқан қызметі барысында Қорға қарсы сотқа талап арыздары түседі. Қор басшылығы өзінің бағалауына, сондай-ақ ішкі кәсіби кеңесшілердің ұсынымдарына сүйене отырып, іс жүргізу Қор үшін елеулі шығындарға әкеп соқпайды деп есептейді және тиісінше осы қаржылық есептілікте осы процедуралар бойынша шығындарға резерв құрған жоқ.

Салық заңнамасы. Қазақстан Республикасындағы салық шарттары өзгертілуі және сәйкессіз қолданылуы мен түсіндірілуі мүмкін. Қордың және Қазақстан Республикасының уәкілетті органдарының Қазақстан Республикасының заңдары мен нормативтік құқықтық актілерін түсіндіруіндегі сәйкессіздіктер қосымша салықтарды, өсімпұлдарды және өсімпұлдарды есептеуге әкеп соғуы мүмкін.

Қазақстанның салық заңнамасы мен практикасы үздіксіз даму жағдайында, сондықтан кері әсер етуі мүмкін өртүрлі түсіндірмелер мен жиі өзгерістерге ұшырайды. Кейбір жағдайларда салық заңнамасы салық базасын анықтау мақсатында ХҚЕС ережелеріне сілтеме жасайды және қазақстандық салық органдарының тиісті ХҚЕС ережелерін түсіндіруі осы жеке қаржылық есептілікті жасау кезінде басшылық пайдаланатын есеп саясаттарынан, пайымдаулардан және бағалаулардан өзгеше болуы мүмкін, бұл Қордың қосымша салық міндеттемелеріне өкелуі мүмкін. Салық органдары салық жылы аяқталғаннан кейін бес жылға дейінгі мерзімде ретроспективті тексеру жүргізе алады.

Қор басшылығы тиісті заңнаманы түсіндіру орынды және Қордың салықтық ұстанымы орынды деп есептейді.

Операциялық жалдау бойынша міндеттемелер. Қордың операциялық жалға берілген бірнеше ғимараттары мен автокөліктері бар. Жалдау әдетте бір жылдық бастапқы кезеңге арналған, аталған кезеңнің соңында жалдау мерзімін ұзарту мүмкіндігі бар. Жалдау төлемдері әдетте нарықтық жалдау шарттарын көрсету үшін жыл сайын артады. Жалға алу шартты жалға беруді қамтымайды.

Кредиттік сипаттағы міндеттемелер. Осы құралдардың негізгі мақсаты - қажет болған жағдайда қаражаттың клиенттерге қолжетімді болуын қамтамасыз ету. Кепілдіктер клиент үшінші тұлғалар алдындағы өз міндеттемелерін орындамаған және қарыздар сияқты кредиттік тәуекелге ұшыраған жағдайда, Қордың төлемдерді жүзеге асыру бойынша қайтарылмайтын міндеттемесін білдіреді. Кредит беру жөніндегі міндеттемелерге кредит түріндегі кредитті ұсыну үшін басшылық бекіткен сомалардың пайдаланылмаған бөлігі жатады. Кредит бойынша міндеттемелерге қатысты, егер алынбаған сомалар алынуы тиіс болса, Қордың алынбаған міндеттемелердің жалпы сомасына тең сомада шығынға ұшырау тәуекеліне ұшырауы мүмкін. Дегенмен, ықтимал шығын сомасы алынбаған міндеттемелердің жалпы сомасынан азырақ, себебі кредиттік міндеттемелердің көпшілігі белгілі бір кредит талаптарын қанағаттандыратын клиенттерге байланысты. Қор кредитке байланысты міндеттемелердің қалған өтеу мерзімін бақылайды, себебі ұзақ мерзімді міндеттемелер әдетте қысқа мерзімді міндеттемелерге қарағанда кредиттік тәуекелдің жоғары деңгейіне ие болады.

Қордың кредиттік тәуекелге ең көп ұшырауы әдетте баланстағы қаржы активтерінің баланстық құнында көрсетіледі. Активтер мен міндеттемелерді өзара есепке алу мүмкіндігі ықтимал кредиттік тәуекелді азайту үшін маңызды емес. Қор басшылығы кредиторлық берешектің өтелу мерзімін бағалайды және мерзімі өткен берешекті бақылайды. Басшылық 27-ескертпеде кредиторлық берешектің ескіру талдауын және басқа кредиттік тәуекел туралы ақпаратты ашуды орынды деп санайды.

Баланстан тыс қаржы құралдары үшін кредиттік тәуекел басқа қатысушының шарт талаптарын орындамауы нәтижесінде залалға ұшырау ықтималдығы ретінде анықталады. Қор шартты міндеттемелерге қатысты мәмілелерді бекіту бекітуге, тәуекелді бақылау лимиттеріне және мониторинг рәсімдеріне негізделген баланстық қаржы құралдарына қатысты кредиттік саясатты пайдаланады.

«Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ
Қаржылық есептілікке ескертпелер

27 Шартты және шарттық міндеттемелер (жалғасы)

Кредиттік сипаттағы міндеттемелер:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Ескер.	31 желтоқсан 2023	31 желтоқсан 2022
Берілген кепілдіктер		402,036,224	379,112,302
Пайдаланылмаған кредиттік желілер		4,962,454	9,005,217
Кредиттік сипаттағы міндеттемелер бойынша резервті шегергендегі	16	(23,838,693)	(34,115,028)
Резервті шегергендегі кредиттік сипаттағы міндеттемелердің жиыны		383,159,985	354,002,491

Келісімшарт бойынша өтелмеген жалпы міндеттемелер міндетті түрде болашақ ақша ағындарын білдірмейді, себебі бұл міндеттемелердің көпшілігі ішінара немесе толық орындалмай өз қызметін тоқтатуы мүмкін. Төменде кредиттік міндеттемелер бойынша резервтегі өзгерістердің талдауы берілген:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	2023 ж.	2022 ж.
1 қаңтардағы баланстық құны	(34,115,028)	(25,556,498)
Пайда немесе залалда танылған шығындар	(15,193,013)	(12,631,863)
Пайдаланылмаған резервтерді қалпына келтіру	21,787,477	6,242,998
Болашақ табыстан құрылған резервтер	3,681,871	(2,169,665)
31 желтоқсандағы баланстық құны	(23,838,693)	(34,115,028)

27 Шартты және шарттық міндеттемелер (жалғасы)

Төмендегі кестеде 2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша кредиттік тәуекел деңгейіне негізделген кредитке байланысты міндеттемелердің кредиттер сапасын талдау берілген.

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	1-көзөң (12 ай үшін ККЗ)	2-көзөң (кредиттік тәуекелдің елеулі ұлғаюынан барлық мерзім үшін ККЗ)	3-көзөң (кредиттік құнсызданған активтер бойынша барлық мерзім үшін ККЗ)	Жиыны
Берілген кепілдіктер				
<i>Мерзімі өтпеген</i>	368,466,982	14,834,667	1,549,667	384,851,316
<i>Мерзімі өткен:</i>				
- төлемді 31 күннен кем кідіртумен	7,534,265	1,200,723	220,067	8,955,055
- төлемді 31 күннен 60 күнге дейін кідіртумен	-	1,781,038	281,897	2,062,935
- төлемді 61 күннен 90 күнге дейін кідіртумен	-	1,190,054	372,814	1,562,868
- төлемді 90 күннен астам кідіртумен	-	-	4,604,050	4,604,050
Танылмаған жалпы құн	376,001,247	19,006,482	7,028,495	402,036,224
Қаржылық кепілдіктермен резерв	(13,632,737)	(3,455,244)	(6,719,241)	(23,807,222)
Кредиттер беру жөніндегі міндеттемелер				
- ВВ- тен ВВ+ дейінгі рейтингімен	510,454	-	-	510,454
- В- тен В+ дейінгі рейтингімен	1,902,000	-	-	1,902,000
Қордың ішкі бағасы				
- Жақсы деңгей	2,550,000	-	-	2,550,000
Танылмаған жалпы құн	4,962,454	-	-	4,962,454
Кредиттер беру бойынша міндеттемелерге арналған резерв	(31,471)	-	-	(31,471)

«Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ
Қаржылық есептілікке ескертпелер

27 Шартты және шарттық міндеттемелер (жалғасы)

Төмендегі кестеде 2022 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша кредиттік тәуекел деңгейіне негізделген кредитке байланысты міндеттемелердің кредиттер сапасын талдау берілген.

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	1-кезең (12 ай үшін ККЗ)	2-кезең (кредиттік тәуекелдің өлеулі ұлғаюынан барлық мерзім үшін ККЗ)	3-кезең (кредиттік құнсызданған активтер бойынша барлық мерзім үшін ККЗ)	Жиыны
Берілген кепілдіктер				
<i>Мерзімі өтпеген</i>	326,302,788	29,658,988	8,467,740	364,429,516
<i>Мерзімі өткен:</i>				
- төлемді 31 күннен кем кідіртумен	4,411,510	1,207,006	813,455	6,431,971
- төлемді 31 күннен 60 күнге дейін кідіртумен	-	1,997,660	153,853	2,151,513
- төлемді 61 күннен 90 күнге дейін кідіртумен	-	843,102	74,664	917,766
- төлемді 90 күннен астам кідіртумен	-	-	5,181,536	5,181,536
Танылмаған жалпы құн	330,714,298	33,706,756	14,691,248	379,112,302
Қаржылық кепілдіктермен резерв	(14,715,663)	(5,179,335)	(14,030,142)	(33,925,140)
Кредиттер беру жөніндегі міндеттемелер				
- В- тен В+ дейінгі рейтингімен	5,550,000	-	-	5,550,000
Қордың ішкі бағасы				
- Жақсы деңгей	1,200,000	-	-	1,200,000
- Қанағаттанарлық деңгей	2,255,217	-	-	2,255,217
Танылмаған жалпы құн	9,005,217	-	-	9,005,217
Кредиттер беру бойынша міндеттемелерге арналған резерв	(189,888)	-	-	(189,888)

28 Әділ құн туралы ақпаратты ашу

(а) Әділ құнды көп мәрте бағалау

Әділ құнды бірнеше мәрте бағалау әр есепті кезеңнің соңындағы қаржылық жағдай туралы есепте басқа ХҚЕС талап ететін немесе дол беретін бағалауды білдіреді. Төмендегі кестеде әділ құнды бірнеше рет бағалауға жататын әділ құн иерархиясындағы деңгейлер белгіленген:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	2023 ж.		2022 ж.	
	1-деңгей	2-деңгей	1-деңгей	2-деңгей
Ақша қаражаттары және олардың баламалары				
- Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің ноталары	-	35,865	-	-
ҚАРЖЫ АКТИВТЕРІ				
Пайда немесе залал арқылы әділ құн бойынша бааланатын инвестициялық борыштық бағалы қағаздар				
- Қазақстандық мемлекеттік облигациялар	-	73,518	-	74,139
Өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бааланатын инвестициялық борыштық бағалы қағаздар				
- Қазақстандық мемлекеттік облигациялар	-	1,433,741	-	9,605,874
- «Самұрық-Қазына» ҰӘҚ» АҚ облигациялары	-	3,362,024	-	3,236,949
Қаржы мекемелеріндегі қаражат				
- Қаржы мекемелерінің борыштық бағалы қағаздары	-	-	-	-
- Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің ноталары	-	-	-	49,676
- ҚР ЕДБ облигациялары	-	582,700	-	534,189
ӘДІЛ ҚҰНЫ БОЙЫНША БІРНЕШЕ МӘРТЕ БАҒАЛАНАТЫН АКТИВТЕР ЖИЫНЫ	-	5,487,848	-	13,500,827

Инвестициялық бағалы қағаздардың әділ құны мөлшерлемелерді пайдалана отырып бағаланды «Қазақстан қор биржасы» АҚ. Ұқсас құралдармен сауда көлемінің шамалы болуына байланысты бұл инвестициялық бағалы қағаздар 2-деңгейге жатқызылған.

28 Әділ құн туралы ақпаратты ашу (жалғасы)

(б) Әділ құнды ашу ұсынылатын әділ құн бойынша бағаланбаған активтер мен міндеттемелер

(мың қазақстандық теңгемен)	2023 жылғы 31 желтоқсан			Баланстық құн
	1-деңгей	2-деңгей	3-деңгей	
ҚАРЖЫ АКТИВИ				
Ақша қаражаты және олардың баламалары	23,907,543	101,031,574	-	124,939,117
Қаржы мекемелеріндегі қаражат				
- Қаржы мекемелеріне берілген кредиттер және исламдық қаржыландыру бағдарламалары шеңберінде берілген кредиттер	-	155,250,934	-	194,347,666
- Қаржы мекемелерінің борыштық бағалы қағаздары	-	582,700	29,210,860	29,793,560
- Бастапқы өтеу мерзімі үш айдан астам банктердегі депозиттер	-	59,899,947	-	59,899,947
Субсидиялау бағдарламалары бойынша дебиторлық берешек				
- Субсидиялау бағдарламалары бойынша дебиторлық берешек	-	-	136,338	136,338
Клиенттерге кредиттер мен аванстар				
- Шағын және орта бизнес кәсіпорындарына берілген кредиттер	-	-	1,214,754	1,214,754
Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар				
-	-	-	822,838	822,838
Өзге қаржы активтері				
- Өзгелер	-	-	70,011	70,011
АМОРТИЗАЦИЯЛАНҒАН ҚҰН БОЙЫНША КӨРСЕТІЛЕТІН ҚАРЖЫ АКТИВТЕРІНІҢ ЖИЫНЫ	23,907,543	316,765,155	31,454,801	411,224,231
ҚАРЖЫЛЫҚ МІНДЕТТЕМЕЛЕР				
Қарыз қаражаты				
- «Бәйтерек» ҰБХ» АҚ	-	56,166,656	-	109,095,786
- муниципалды органдар	-	26,092,056	-	38,296,326
- Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігі	-	379,927	-	379,927
- Өзге кредиттер	-	218,538	-	500,167
Шығарылған Борыштық бағалы қағаздар	-	-	1,035,039	1,035,039
Субсидиялау бағдарламалары бойынша міндеттемелер				
- Муниципалдық органдар	-	-	210,372	210,372
- Банктер	-	-	2,762,063	2,762,063
Болашақ кезеңдердің кірістері және кредиттік сипаттағы міндеттемелер бойынша резерв				
- болашақ кезеңдердің кірістері	-	-	44,555,056	44,555,056
- Қаржылық көпілдіктер	-	-	23,838,692	23,838,692
Өзге де қаржылық міндеттемелер				
- Өзгелер	-	-	294,172	294,172
АМОРТИЗАЦИЯЛАНҒАН ҚҰН БОЙЫША КӨРСЕТІЛГЕН ҚАРЖЫЛЫҚ МІНДЕТТЕМЕЛЕР ЖИЫНЫ	-	82,857,177	72,695,394	220,967,600

28 Әділ құн туралы ақпаратты ашу (жалғасы)

(мың қазақстандық теңгемен)	2022 жылғы 31 желтоқсан			
	1-деңгей	2-деңгей	3-деңгей	Баланстық құн
ҚАРЖЫ АКТИВТЕРІ				
Ақша қаражаты және олардың баламалары	52,589,572	129,447,773	-	182,037,345
Қаржы мекемелеріндегі қаражат				
- Қаржы мекемелеріне берілген кредиттер және исламдық қаржыландыру бағдарламалары шеңберінде берілген кредиттер	-	100,851,610	-	169,819,418
- Бастапқы өтеу мерзімі үш айдан астам банктердегі депозиттер	-	45,123,981	-	45,123,981
- Қаржы мекемелерінің борыштық бағалы қағаздары	-	-	5,007,962	5,007,962
Субсидиялау бағдарламалары бойынша дебиторлық берешек				
- Субсидиялау бағдарламалары бойынша дебиторлық берешек	-	-	183,681	183,681
Клиенттерге кредиттер мен аванстар				
- Шағын және орта бизнес кәсіпорындарына берілген кредиттер	-	-	2,600,024	2,600,024
Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар				
- Өзге қаржы активтері	-	-	820,919	820,919
- Өзгелер	-	-	213,201	213,201
АМОРТИЗАЦИЯЛАНҒАН ҚҰН БОЙЫНША ҚАРЖЫ АКТИВТЕРІДІҢ ЖАЛПЫ СӨЗІ	52,589,572	275,423,364	8,825,787	405,806,531
ҚАРЖЫЛЫҚ МІНДЕТТЕМЕЛЕР				
Қарыз қаражаттары				
- «Бәйтерек» ҰБХ» АҚ	-	53,519,011	-	102,446,602
- «Самұрық-Қазына» ҰӨҚ» АҚ	-	19,128,159	-	19,416,325
- муниципалды органдар	-	29,782,500	-	46,111,448
Шығарылған Борыштық бағалы қағаздар			1,244,178	1,244,178
Субсидиялау бағдарламалары бойынша міндеттемелер				
- муниципалды органдар	-	-	175,725	175,725
- Банктер	-	-	4,737,563	4,737,563
Болашақ кезеңнің кірістері және кредиттік міндеттемелер бойынша резерв				
- болашақ кезеңдердің кірістері	-	-	41,234,839	41,234,839
- Қаржылық көпілдіктер	-	-	34,115,028	34,115,028
Басқа қаржылық міндеттемелер				
- Басқа	-	-	600,904	600,904
АМОРТИЗАЦИЯЛАНҒАН ҚҰН БОЙЫША КӨРСЕТІЛГЕН ҚАРЖЫЛЫҚ МІНДЕТТЕМЕЛЕР ЖИЫНЫ	-	102,429,670	82,108,237	250,082,612

Ақша қаражаттары және олардың баламалары. ҚР ҰБ – дағы өтеу мерзімі үш айдан аз ақша қаражаты 1-деңгей, қалған барлық қорлар 2-деңгей ретінде белгіленеді. Бұл қаражаттың әділ құны баланстық құнға тең.

Клиенттерге, Қаржы мекемелеріне кредиттер мен аванстар және қарыз қаражаты. Әділ құн иерархиясының 2-деңгейіндегі әділ құн дисконтталған ақша ағыны үлгісін пайдалана отырып бағаланды. Белсенді нарықта бағаланбаған тіркелген пайыздық мөлшерлеме құралдарының әділ құны ұқсас кредиттік тәуекел мен өтеу мерзімі бар жаңа құралдар үшін қолданыстағы нарықтық пайыздық мөлшерлемелерді пайдалана отырып дисконтталған болжамды болашақ ақша ағындарының негізінде бағаланды.

28 Әділ құн туралы ақпаратты ашу (жалғасы)

Амортизацияланған құны бойынша ескерілетін инвестициялық бағалы қағаздар. Әділ құн иерархиясының 3-деңгейіндегі әділ құн дисконтталған ақша ағыны үлгісін пайдалана отырып бағаланды. Белсенді нарықта бағаланбаған тіркелген пайыздық мөлшерлеме құралдарының әділ құны ұқсас кредиттік тәуекел мен өтеу мерзімі бар жаңа құралдар үшін қолданыстағы нарықтық пайыздық мөлшерлемелерді пайдалана отырып дисконтталған болжамды болашақ ақша ағындарының негізінде бағаланды.

Субсидиялау бағдарламалары бойынша міндеттемелер және Болашақ кезеңнің кірістерітер және өтеу мерзімі бір жылдан кем кредиттік сипаттағы міндеттемелер бойынша резерв 3-деңгейде айқындалған. Осы қаражаттың әділ құны баланстық құнға тең.

29 Бағалау санаттары бойынша қаржы құралдарын ұсыну

ХҚЕС (IFRS) 9 «Қаржы құралдары» стандартына сәйкес Қор өзінің қаржы активтеріін келесі санаттар бойынша жіктейді/бөледі: (а) пайда немесе залал арқылы әділ құн бойынша бағаланатын қаржы активтері; (b) басқа жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржы активтері; және (с) амортизацияланған құн бойынша бағаланған қаржы активтері. Сонымен қатар, қаржылық жалдау бойынша дебиторлық берешек жеке санатқа кіреді. Төмендегі кесте 2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша жоғарыда аталған бағалау санаттарымен қаржы активтеріді салыстыруды ұсынады:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Пайда немесе залал арқылы әділ құны бойынша бағаланатындар (айқындау бойынша)	Өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатындар	Амортизацияланған құны бойынша бағаланатындар	Жиыны
ҚАРЖЫ АКТИВТЕРІ				
Ақша қаражаттары және олардың баламалары				
- ХҚКО-дағы шоттардағы қалдықтар	-	-	55,586,431	55,586,431
- Банктердегі ағымдағы шоттар	-	-	3,027,356	3,027,356
- ҚРҰБ шоттар бойынша қалдықтар	-	-	23,907,543	23,907,543
- Сатып алу және қайта сату (Кері РЕПО) шарттары	-	-	42,417,787	42,417,787
- Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің ноталары	-	35,865	-	35,865
Пайда немесе залал арқылы әділ құн бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар				
- Қазақстандық мемлекеттік облигациялар	73,518	-	-	73,518
Қаржы мекемелеріндегі қаражат				
- Қаржы мекемелеріне берілген кредиттер	-	-	178,452,333	178,452,333
- Исламдық қаржыландыру бағдарламалары шеңберінде берілген кредиттер	-	-	15,895,333	15,895,333
- Қаржы мекемелерінің борыштық бағалы қағаздары	-	582,700	29,210,860	29,793,560
- Бастапқы өтеу мерзімі үш айдан асатам банктердегі депозиттер	-	-	59,899,947	59,899,947
Субсидиялау бағдарламалары бойынша дебиторлық берешек				
- Субсидиялау бағдарламалары бойынша дебиторлық берешек	-	-	136,338	136,338
Клиенттерге кредиттер мен аванстар				
- Шағын және орта бизнес кәсіпорындарына берілетін кредиттер	-	-	1,214,754	1,214,754
Өзге жиынтық табыс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар				
- Қазақстандық мемлекеттік облигациялар	-	1,433,741	-	1,433,741
- «Самұрық-Қазына» ҰАҚ» АҚ облигациялары	-	3,362,024	-	3,362,024
Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар				
- өзге корпоративтік эмитенттердің облигациялары	-	-	822,838	822,838
Өзге де қаржы активтері	-	-	70,011	70,011
ҚАРЖЫ АКТИВТЕРІНІҢ ЖИЫНЫ	73,518	5,414,330	410,641,443	416,129,379

29 Бағалау санаттары бойынша қаржы құралдарын ұсыну (жалғасы)

Төмендегі кесте 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қаржы активтерін жоғарыда аталған бағалау санаттарымен салыстыруды ұсынады:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Пайда немесе залал арқылы әділ құны бойынша бағаланатын р (айқындау бойынша)	Өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын да	Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын -дар	Жиыны
ҚАРЖЫ АКТИВТЕРІ				
Ақша қаражаты және олардың баламалары				
- Банктредегі ағымдағы шоттар	-	-	34,543,742	34,543,742
- ҚРҰБ шоттар бойынша қалдықтар (міндетті резервтерді қоспағанда)	-	-	52,589,572	52,589,572
Сатып алу және кері сату (кері РЕПО) шарттары	-	-	94,904,031	94,904,031
Пайда немесе залал арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар				
- Қазақстандық мемлекеттік облигациялар	74,139	-	-	74,139
Қаржы мекемелеріндегі қаражат				
- Қаржы мекемелеріне берілген кредиттер	-	-	153,962,431	153,962,431
- Исламдық қаржыландыру бағдарламалары шеңберінде берілген кредиттер	-	-	15,856,987	15,856,987
- Бастапқы өтеу мерзімі үш айдан асатам банктердегі депозиттер	-	-	45,123,981	45,123,981
Қаржы мекемелерінің борыштық бағалы қағаздары				
- Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің ноталары	-	49,676	-	49,676
- Корпоративтік облигациялар	-	534,189	-	534,189
- Корпоративтік облигациялар	-	-	5,007,962	5,007,962
Субсидиялау бағдарламалары бойынша дебиторлық берешек				
- Субсидиялау бағдарламалары бойынша дебиторлық берешек	-	-	183,681	183,681
Клиенттерге кредиттер мен аванстар				
- Шағын және орта бизнеске берілген кредиттер	-	-	2,600,024	2,600,024
Өзге жиынтық табыс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар				
- Қазақстандық мемлекеттік облигациялар	-	9,605,874	-	9,605,874
-«Самұрық-Қазына» ҰӘҚы» АҚ облигациялары	-	3,236,949	-	3,236,949
Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар				
- өзге де корпоративтік эмитенттердің облигациялары	-	-	820,919	820,919
Өзге де қаржы активтері				
-	-	-	213,201	213,201
ҚАРЖЫ АКТИВТЕРІНІҢ ЖИЫНЫ	74,139	13,426,688	405,806,531	419,307,358

2023 жылғы 31 желтоқсандағы және 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Қордың барлық қаржылық міндеттемелері амортизацияланған құны бойынша көрсетіледі.

Егер тараптар ортақ бақылауда болса немесе олардың біреуінің екіншісін бақылау мүмкіндігіне ие болса немесе қаржылық және операциялық шешімдерді қабылдау кезінде басқа тарапқа елеулі ықпал етуі мүмкін болса, олар өзара байланысты деп есептеледі. Барлық байланысты тараптармен қарым-қатынастарды қара кезінде олардың заңды нысаны ғана емес, осындай қатынастардың экономикалық мазмұны назарға алынады.

30 Байланысты тараптармен жасалатын операциялар

Байланысты тараптармен операциялар бойынша 2023 жылғы 31 желтоқсандағы қалдықтар келесідей:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Жалғыз Акционер	Жалпы бақылаудағы компаниялар	Өзге де байланыст ы тараптар
Ақша қаражаты және олардың баламалары (шарттық пайыздық мөлшерлеме: 0%)	-	482,450	79,533,659
Банктердегі қаражат (шарттық пайыздық мөлшерлеме: 2-10%)	-	55,967,079	7,035,462
Субсидиялау бағдарламалары бойынша дебиторлық берешек (шарттық пайыздық мөлшерлеме: 0%)	-	-	136,338
Өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық борыштық бағалы қағаздар (шарттық пайыздық мөлшерлеме: 1-9.5%)	-	-	4,795,765
Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын инвестициялық борыштық бағалы қағаздар (шарттық пайыздық мөлшерлеме: 9%)	-	-	822,838
Пайда немесе залал арқылы әділ құн бойынша бағаланатын инвестициялық борыштық бағалы қағаздар (шарттық пайыздық мөлшерлеме: 5.5%-7.68%)	-	-	73,518
Ағымдағы Пайдаға салынатын салық бойынша міндеттемелерді алдын ала өтеу (шарттық пайыздық мөлшерлеме: 15%)	-	-	2,075,574
Кейінге қалдырылған салық активі (шарттық пайыздық мөлшерлеме: 20%)	-	-	582,713
Өзге қаржы активтері (шарттық пайыздық мөлшерлеме: 0%)	-	40,449	-
Өзге активтер (шарттық пайыздық мөлшерлеме: 0%)	-	298	171,692
Қарыз қаражаттары (шарттық пайыздық мөлшерлеме: 0.1% – 5.5%)	109,095,786	-	39,176,420
Субсидиялау бағдарламалары бойынша міндеттемелер (шарттық пайыздық мөлшерлеме: 0%)	-	-	249,480
Өзге де қаржылық міндеттемелер (шарттық пайыздық мөлшерлеме: 0%)	-	1,047	-
Өзге міндеттемелер (шарттық пайыздық мөлшерлеме: 0%)	-	-	170,807

Өзге байланысты тараптар Қазақстан Республикасының Үкіметін, мемлекеттік және квазимемлекеттік компанияларды және Қормен байланыс белгілері анықталған өзге декомпанияларды қамтиды.

Төменде 2023 жылға байланысты тараптармен операциялардан түсетін кірістер мен шығыстар баптары берілген:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Жалғыз акционер	Ортақ бақылаудағы компаниялар	Басқа байланысты тараптар
Пайыздық кірістер	-	5,159,401	1,342,853
Пайыздық шығыстар	(6,965,184)	(2,723)	(979,291)
Пайда немесе залал арқылы әділ құны бойынша бағаланатын бағалы қағаздарды қайта бағалаудан түскен кірістерді шегергендегі шығыстар	-	-	(968)
Таза комиссиялық кірістер	-	-	625,600
Шетел валютасымен операциялар бойынша шығыстарды/(шығыстарды шегерген кірістерді) шегергендегі кірістер	-	-	(46,932)
Қаржы құралдарын нарықтық мөлшерлемелерден төмен/жоғары бастапқы тану кезінде туындайтын шығыстарды/(кірістерді шегергендегі шығыстарды) шегергендегі кірістер:	-	(8,010,597)	(2,893,942)
Амортизацияланған құн бойынша бағаланған қаржы активтерін танудан болған таза шығыстар	-	-	346,554
Әкімшілік және өзге операциялық шығыстар	-	(55,459)	(111,693)
Өзге операциялық кірістер	-	-	-
Кредиттік портфелінің құнсыздануына арналған резерв	-	369	65,543
Өзге қаржы активтерінің құнсыздануына арналған және кредитке байланысты міндеттемелерге арналған резерв	-	4,802,520	(1)
Пайдаға салынатын салық бойынша шығыстар	-	-	(8,719,430)
Басқа кірістер/шығыстар	-	2,494	4,118

30 Байланысты тараптармен жасалатын операциялар (жалғасы)

Байланысты тараптармен операциялар бойынша 2022 жылғы 31 желтоқсандағы қалдықтар келесідей:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Жалғыз акционер	Ортақ бақылаудағы компаниялар	Басқа байланыст ы тараптар
Ақша қаражаттары және олардың баламалары (шарттық пайыздық мөлшерлеме: 0%)	-	845,294	82,140,505
Банктерден алынған қаражат (шарттық пайыздық мөлшерлеме: 2-10%)	-	45,050,839	-
Пайда немесе залал арқылы әділ құн бойынша бағаланатын инвестициялық борыштық бағалы қағаздар (шарттық пайыздық мөлшерлеме: (5.5%-7.68%))	-	-	74,139
Өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық борыштық бағалы қағаздар (шарттық пайыздық мөлшерлеме: 0-9.5%)	-	-	12,892,499
Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын инвестициялық борыштық бағалы қағаздар (шарттық пайыздық мөлшерлеме: 9%)	-	-	830,949
Субсидиялау бағдарламалары бойынша дебиторлық берешек (шарттық пайыздық мөлшерлеме: 0%)	-	-	183,681
Ағымдағы Пайдаға салынатын салық бойынша міндеттемелерді алдын ала өтеу (Сыйақы мөлшерлемесі: 15%)	-	-	633,394
Кейінге қалдырылған салық активі (шарттық пайыздық мөлшерлеме: 20%)	-	-	-
Өзге қаржы активтері (шарттық пайыздық мөлшерлеме: 0%)	-	46,172	-
Өзге активтер (шарттық пайыздық мөлшерлеме: 0%)	-	-	177,662
Қарыз қаражаты (шарттық пайыздық мөлшерлеме: 0.1% – 5.5%)	102,446,602	-	65,527,773
Субсидиялау бағдарламалары бойынша міндеттемелер (шарттық пайыздық мөлшерлеме: 0%)	-	-	175,714
Кейінге қалдырылған салық міндеттемесі (шарттық пайыздық мөлшерлеме: 20%)	-	-	1,835,530
Өзге де қаржылық міндеттемелер (шарттық пайыздық мөлшерлеме: 0%)	-	59,930	-
Өзге міндеттемелер (шарттық пайыздық мөлшерлеме: 0%)	-	15	145,288

Төменде 2022 жылға байланысты тараптармен операциялардан түсетін кірістер мен шығыстар баптары көрсетілген:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Жалғыз акционер	Жалпы бақылаудағы компаниялар	Өзге де байланысты тараптар
Пайыздық кірістер	-	1,657,534	1,894,534
Пайыздық шығыстар	(6,582,136)	(7,760)	(1,069,717)
Пайда немесе залал арқылы әділ құны бойынша бағаланатын бағалы қағаздарды қайта бағалаудан түскен кірістерді шегергендегі шығыстар	-	-	12,497
Таза комиссиялық кірістер	-	-	625,600
Шетелдік валюталық операциялар бойынша шығыстарды/(шығыстарды шегерген кірістер) шегерген кірістер	-	-	379,876
Әкімшілік және басқа операциялық шығындар	-	(53,869)	(135,858)
Өзге де операциялық кірістер	-	-	-
Кредит портфелінің құнсыздануына резерв	-	(4,832,360)	-
Ақшалай қаражаттардың құнсыздануына арналған резерв	-	(188)	-
Пайдаға салынатын салық бойынша шығыстар	-	-	(12,481,494)
Өзге де кірістер/шығыстар	-	546	2,677

2023 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл ішінде байланысты тараптардан алынған және Қор өтеген қарыздардың жиынтық сомасы төмендегідей:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Жалғыз акционер	Акционердің бақылауындағы компаниялар	Басқалар байланысты тараптар
Кезең ішінде байланысты тараптардан алынған қарыздар сомасы	-	-	4,350,000
Кезең ішінде Қор өтеген қарыз қаражатының сомасы	(316,000)	-	(12,520,669)

2022 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл ішінде байланысты тараптардан алынған және Қор өтеген қарыздардың жиынтық сомасы төмендегідей:

30 Байланысты тараптармен жасалатын операциялар (жалғасы)

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Жалғыз акционер	Акционердің бақылауындағы компаниялар	Басқалар байланысты тараптар
Кезең ішінде байланысты тараптардан алынған қарыздар сомасы	-	-	4,366,600
Кезең ішінде Қор өтеген қарыз қаражатының сомасы	(516,148)	-	(12,856,243)

Қамтамасыз етусіз байланысты тараптармен операциялар. Байланысты тараптармен баланстар кредиттік құнсыздан болып табылмайды.

2023 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған жыл ішінде байланысты тараптарға берілген және өтеген қарыздардың жиынтық сомасы төмендегідей:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Жалғыз акционер	Акционердің бақылауындағы компаниялар	Басқалар байланысты тараптар
Жыл ішінде байланысты тараптарға берілген кредиттер сомасы	-	14,000,000	5,102,864
Жыл ішінде байланысты тараптар өтеген кредиттер сомасы	-	48,962	2,248,438

2022 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған жыл ішінде байланысты тараптарға берілген және өтеген қарыздардың жиынтық сомасы төмендегідей:

<i>(мың қазақстандық теңгемен)</i>	Жалғыз акционер	Акционердің бақылауындағы компаниялар	Басқалар байланысты тараптар
Жыл ішінде байланысты тараптарға берілген кредиттер сомасы	-	-	-
Жыл ішінде байланысты тараптар өтеген кредиттер сомасы	-	-	-

Негізгі басқарушы персоналға сыйақы. Негізгі басқарушы персоналдың құрамынамынадай тұлғалар кіреді: Директорлар кеңесінің мүшелері, Басқарма мүшелері, Басқарушы директорлар және Аппарат басшысы.

Төменде негізгі басшылыққа сияқы төлеу туралы ақпарат берілген:

<i>Мың еуромен</i>	2023 ж.		2022 ж.	
	Шығыстар	Аударылған міндеттеме	Шығыстар	Аударылған міндеттеме
<i>Қысқа мерзімді сыйақылар:</i>				
- Жалақы	269,662	34,370	266,658	32,851
- Қысқа мерзімді сыйлықақы төлемдері	93,004	-	79,103	-
- Ақшалай емес нысандағы төлемдер	2,965	-	2,984	-
Жиыны	365,631	34,370	348,745	32,851

31 Есепті кезең аяқталғаннан кейінгі оқиғалар

Қор 2024 жылғы 26 ақпанда өтеу мерзімі 1,5 жыл болатын 50 миллиард теңге сомасына Екінші деңгейдегі қазақстандық банктегі депозитті жауып, 3 жыл мерзіммен 50 миллиард теңге сомасында салымды орналастырды.